

Et konfliktfyldt fællesskab

En empirisk analyse af konsekvenserne af G50- og G60-politikken i Grønland og forbindelsen til den moderne politiske italesættelse.

Specialeafhandling af;

Jakob Broholm Helmbo Kristoffersen, studienummer: 20142250

Rasmus Andrés Bidsøe, studienummer: 20155304

Vejleder: Ulrik Pram Gad

Anslag: 218.607

Antal sider: 91

Udgivet: 26 juni 2020, AAU

Abstract

The purpose of this Master is to examine the political handling of the Greenlandic modernization process following the conclusion of the UN Charter in the wake of World War II. By extension, this study aims to investigate whether there are ever-present links between the problems of the G50 and G60 policy during the modernization years and the modern political presentation of the Danish and Greenlandic relationship in the Community of the Realm.

The conclusion of this study shows that the Greenlandic political articulation of the relationship with Denmark still can be linked to some of the policies of the modernization process under the G50 and G60 policy. Therefore, the relationship between Denmark and Greenland can be considered especially in light of the fact that Greenland has historically been a colony, to which especially the colonial scars in posterity are still used in political speech. In continuation of this, it concludes that equality, language and the Greenland experiment have been used constantly in modern political speech to problematize the relationship between Denmark and Greenland.

In continuation of this, this study has had an ambition to assess whether the documented problematic issues can be resolved within the current framework of the Community of the Realm. Thus, political speech is elucidated through the theoretical starting point of this study prior to this assessment the theories used to assess the political wording. In the case of the political wording this study aims to whether the speech is based on nationalism, post colonialism or postcolonial nationalism.

Indhold

1. Problemfelt	1
1.2 Problemformulering:	3
1.3 Problemstillinger:	3
2. Metode.....	4
2.1 Fremgangsmåde.....	4
2.2 Forskningsdesign.....	7
2.3 Videnskabsteoretisk ståsted - Kritisk realisme	8
3. Teori	9
3.1 Nationalisme.....	9
3.2 Postkolonialisme.....	11
3.3 Postkolonial nationalisme.....	12
3.4 Teoretisk anvendelse	13
4. Delanalyse 1	15
4.1 Historisk konstruktion	16
4.2. Politisk udførsel med G50-politikken.....	18
4.2.1. Sundhedsområdet.....	21
4.2.2. Bedre boliger	24
4.2.3. Skolens udbygning	27
4.2.4. Grønlandseksperimentet	28
4.2.5. Konsekvenserne af G50-politikken	30
4.3. G60-politikken fortsætter udviklingen	31
4.3.1. Statslig erhvervsudvikling	32
4.3.2. Byggeri og bolig.....	33
4.3.3. Løn paradokset	34
4.3.4. Den danske skole	35
4.3.5. Erfaringerne fra Grønlandseksperimentet.....	37
4.4. Ambition om ligestilling skaber håb for fremtiden	39
4.5. Delkonklusion.....	44
5. Delanalyse 2	47
5.1. Ligestilling er stadig på dagsordenen	47
5.1.1. Ligeløn for lige arbejde	49
5.1.2. Ligestillede rigsdele.....	53

5.2. Kampen om sproget.....	59
5.3. Det danske overgreb	65
5.4. Delkonklusion.....	69
6. Vurdering.....	72
6.1. Strukturel ligestilling	72
6.2. Den sproglige kulturkamp	76
6.3. Levnet fra kolonitiden	78
7. Konklusion	79
Bibliography	84

1. Problemfelt

Gennem tiden har der været et skiftende fokus på, hvordan den danske relation har været til de tidligere kolonier. På trods af den danske forbindelse til Grønland gennem rigsfællesskabet går langt tilbage historisk, eksisterer der væsentlige kulturelle forskelle mellem den grønlandske kultur, som bygger på en arktisk identitet, og den danske der er funderet i den vestlige verden. På trods af de kulturelle forskelle eksisterer der et stærkt værdifællesskab i rigsfællesskabet omkring velfærdssamfundet, som Grønland og Danmark deler den samme opfattelse af vigtigheden af. Særligt er opfattelsen af velfærdssamfundet noget som Grønland har adopteret fra Danmark over tid, og som har udviklet sig til at være en del af den grønlandske selvopfattelse og identitet (Gad- C, 2008, s. 126 - 128). Med undtagelse af årene siden selvstyreaftalen har historien mellem Danmark og Grønland været præget af, at den danske stat har haft beslutningskompetencerne på næsten samtlige områder over det grønlandske samfund.

Rigsfællesskabet har igennem tiden været udfordret flere gange af forskellige interne forhold. Særligt er ønsket om selvstændighed og løsrivelse blevet et emne som i bølger har haft mere eller mindre gennemslagskraft i samtlige rigsdele. Et godt eksempel på ønsket om løsrivelse er Island, som definitivt ikke ønskede at være en del af rigsfællesskabet og dermed udtrådte i 1944 efter en længere periode med turbulens omkring forholdet til Danmark. Fra dansk side var dette løsrivelsesønske, i årene forud for selve udtrædelsen, dog helt afkoblet fra, hvad der i Danmark blev betragtet som muligt, særligt med argumenter om at der ingen mulighed var for, at Island kunne stå alene hverken økonomisk eller sikkerhedspolitisk (Hálfðanarson, 2019, s. 423- 426). Alene tanken om, at Island skulle stå alene uden for rigsfællesskabet, blev betragtet som ren utopi. Alligevel blev en islandsk udtrædelse fra rigsfællesskabet en virkelighed på trods af den danske skepsis.

Eksterne faktorer har ligeledes påvirket rigsfællesskabet og de interne relationer i forskellige perioder. De eksterne faktorer har særligt påvirket rigsfællesskabet i nyere tid, blandt andet med det stigende internationale fokus på Arktis. En af disse eksterne påvirkninger på rigsfællesskabet er de klimatiske forandringer, som kommer til udtryk disse år og særligt bemærkes i Arktis, hvor ændringerne ses ved geografiske forandringer og øget risiko for naturkatastrofer.

Som tidligere beskrevet har historien mellem Danmark og Grønland været præget af kolonirelationen mellem landene selv efter 1953, hvor Grønlands status som koloni formelt ophørte og blev en integreret del af det danske rige som et dansk amt (Gulløv, 2017, s. 311 - 317). Selve afkoloniseringen af tidligere kolonier blev cementeret af, at en lang række af andre lande og Danmark, underskrev FN-pagten i 1945 hvor de enkelte lande forpligtede sig til at starte afkoloniseringen, samt understøtte politisk udvikling i de tidligere kolonier. Denne udvikling havde forud for FN-pagten været et ønske fra den grønlandske befolkning i en længere periode (Gulløv, 2017, s. 308 - 311). Det grønlandske folk havde haft dette ønske i mange år forinden, hvor særligt målet om at blive indlemmet i det danske rige var en betydelig del af visionen for det fremtidige Grønland. På trods af at Grønland efterfølgende blev en integreret del af det danske kongerige, var der fortsat en lang række hændelser, hvor den danske stat træf beslutninger, som både i samtiden og for eftertiden har haft væsentlige konsekvenser for det grønlandske samfund og folk.

Mens det nuværende rigsfællesskab bliver påvirket af udenrigs- og sikkerhedspolitiske, eksterne faktorer, er de interne uoverensstemmelser mellem Grønland og Danmark åbenlyse. Dette ses blandt andet i form af de udtalte ønsker fra grønlandske politikere omkring øget selvstændighed. Ønsket om øget selvstændighed varierer på en lang række parametre, heriblandt hvordan selvstændigheden konkret opnås, og selve argumentationen for behovet af selvstændighed. Dog er ønsket om øget selvstændighed og den grundlæggende vision om et selvstændigt Grønland støttet af 28 ud af 31 medlemmer af det grønlandske Landsting. Selvstændighedsønsket sætter den danske stat i en situation, hvor den særlige forbindelse mellem Danmark og Grønland er udfordret internt, og hvor forbindelsen i rigsfællesskabet, sætter Danmark i en position som en central arktisk aktør. Denne situation må grundlæggende opfattes som et problem for den danske stat, ud fra logikken om, at Danmark gennem Grønland og Arktis, placerer sig centralt i en udenrigspolitisk arena, der oplever stigende interesse internationalt fra særligt stormagterne. På dette grundlag har Grønland en afgørende rolle for den danske stats sikkerheds-, forsvars og geopolitiske position, hvor Danmark gennem rigsfællesskabet er en central aktør i Arktis. Dette betyder, at en grønlandsk selvstændighed, kan afskære den danske stat fra at være en central arktisk aktør. Ydermere giver det stigende fokus fra omverdenen på det arktiske område, et øget incitament for den danske stat, for at beholde Grønland i rigsfællesskabet.

Skiftende politiske ledere i grønlandsk politik har erklæret, at Grønland ufravigeligt er på vej mod selvstændighed. Relationen mellem Danmark og Grønland er præget af uoverensstemmelser og for-

skellige interne problematikker, hvilket en betydning for ambitionen om selvstændighed. I forlængelse heraf er det derfor ligeledes af betydning, hvad der er årsagen til de interne problematikker og uoverensstemmelser. I denne forbindelse findes det relevant at undersøge, hvorledes den historiske relation mellem Grønland og Danmark har en betydning for den nuværende hvad. Som koloni var det grønlandske samfund relativt isoleret og ligeledes blev både den grønlandske levevis og kultur skærmet for omverdenen. Den danske stat agerede derfor meget begrænset i det grønlandske samfund og lod grundlæggende grønlænderne passe sig selv.

Skærmningen og isolationen af det grønlandske samfund blev dog forandret med den tidligere omtalte FN-pagt, hvoraf den danske tilstedeværelse og påvirkning af det grønlandske samfund for alvor tog fart (Gulløv, 2017, s. 308 - 311). I årene efter FN-pagten er der således mange eksempler på, hvordan den danske stat forsøgte at forandre det grønlandske samfund gennem afkolonisering og modernisering. Dette i særdeleshed til udtryk ved G50- og G60-politikken, der havde til hensigt at modernisere det grønlandske samfund. På baggrund af at det særligt er på dette tidspunkt, at den danske stat begynder at engagere sig i det grønlandske samfund, findes denne periode relevant for den nutidige relation i rigsfællesskabet. Dette ses på baggrund af, at initiativerne og konsekvenserne fra G50- og G60-politikken må kategoriseres som væsentlige omvæltninger i det grønlandske samfund. I forlængelse heraf er det væsentligt, hvorvidt G50- og G60-politikken har haft en betydning for de nutidige problematikker, der bliver italesat af grønlandske politikere, og dermed underbygger ønsket om selvstændighed i Grønland.

1.2 Problemformulering:

Hvorvidt har konsekvenserne fra G50- og G60-politikken stadig en afgørende betydning for den nuværende relation mellem Grønland og Danmark?

1.3 Problemstillinger:

- *Hvordan kan de tematiske problemstillinger som kom i kølvandet på G50- og G60-politikken spores i den nuværende grønlandske italesættelse af rigsfællesskabet?*
- *Hvorvidt kan de problematikker der eksisterer i rigsfællesskabet, særligt mellem Danmark og Grønland, løses inden for de nuværende rammer af rigsfællesskabet?*

2. Metode

Dette studie vil have sit metodiske udgangspunkt i en kvalitativ empirisk analyse, som grundlæggende bygges op omkring eksisterende empiri og litteratur fra allerede eksisterende kilder. Dette betyder, at studiet vil anvende primær såsom folketingsdebatter, taler, offentligt tilgængelige rapporter og sekundær litteratur såsom tidligere forskning og andres fortolkninger. Den primære empiri og den sekundærlitteratur anvendes således til at undersøge nærværende problemformulering og dertilhørende problemstillinger. I denne forbindelse bør det noteres, at dette studies primære empiri bliver baseret på den negative politiske italesættelse fra de grønlandske politikere. Derfor vil den primære empiri i dette studie findes ved citater fra enten Folketinget eller Landstinget. I forlængelse heraf vil dette studies teoretiske begrebsapparat være definerende for fortolkningen af den grønlandske italesættelse, som studiet undervejs vil anvende. I forlængelse heraf har teorierne ydermere til formål at øge forståelsen samt skabe en forklaringsramme for de observerede fænomener i relationen mellem Danmark og Grønland.

2.1 Fremgangsmåde

Nærværende studie har konstrueret to problemstillinger, som samlet har til formål at svare på studiets problemformulering. I denne forbindelse har hver problemstilling til formål at afdække forskellige aspekter af de rammer, som problemformuleringen tillader, hvorfor de enkelte problemstillinger også har forskellige udtryk.

Den første problemstilling har til formål at generere en historisk vidensbasis og kontekst, hvorpå den anden delanalyse kan trække tråde fra. Denne konstruktion er valgt til at imødekomme en logisk kronologi, samt identificere hvilke debatter og italesættelsen der relaterer sig til fortiden, når den politiske italesættelse analyseres i anden delanalyse. Dermed er argumentet for denne konstellation, at studiet opnår et historisk fundament, som deraf kan bidrage til en forståelse af konteksten for den moderne grønlandske italesættelse. Det bør bemærkes, at konstruktionen af dette studie dermed tillader at første problemstilling bidrager med to analysedele. I forlængelse heraf vil disse to analysedele have to fundamentalt forskellige karaktertræk. Dette betyder, at den første delanalyse i problemstilling 1 bidrager til den grundlæggende historiske forståelse og skaber basis for identifikation af italesættelse eller problematikker der skal inddrages i delanalyse 2. I forlængelse heraf vil delanalyse 1 bidrage med en detaljeret analyse af de politiske tiltag under G50- og G60-politikken, samt de efterfølgende konsekvenser heraf. Denne konstruktion giver en del af den første delanalyse redegørende

karaktertræk. Det bør dog i denne sammenhæng bemærkes, at den indledende historiske del i særlig grad vil have dette karaktertræk. Efterfølgende vil delanalyse 1 med fokus på de politiske tiltag under G50- og G60- politikken blive anvendt sammen med dette studies teoretiske begrebsapparat og den primære empiri til at fuldføre delanalyse 2. Argumentet for at konstruere den metodiske opbygning på denne måde, forklares ved, at studiet opnår en bred kronologisk metodisk tilgang, hvortil studiet opnår en høj grad af gennemsigthed. Denne gennemsigthed er afgørende for at vise hvordan, og med hvilken viden, som den samlede analyse baseres på.

Første delanalyses redegørende element er en historisk redegørelse af udviklingen af rigsfællesskabet og hvorledes der undervejs har været strukturelle ændringer. Hvilket betyder, at denne del af delanalyse 1 vil belyse den historiske tidslinje for, hvordan Danmark som kongerige er endt i den nuværende konstruktion som rigsfællesskab med Grønland og Færøerne. I forlængelse heraf vil delanalyse 1 belyse de konkrete politiske initiativer i moderniseringsproces under G50- og G60-politikken, og deraf den sideløbende politiske håndtering af Grønlands af de konflikter der opstod i kølvandet på de politiske tiltag. Slutteligt vil denne delanalyse belyse ligestillingsdiskussionen, som i særdeleshed udspiller sig under den grønlandske moderniseringsproces, og som særligt tager fart i slutningen af G50-politikken og frem.

Anden delanalyse vil i højere grad belyse relationen mellem Danmark og Grønland gennem rigsfællesskabet. Dette betyder, at denne analysedel i højere grad vil være en gennemgang af moderne parlamentarisk italesættelse. Hvoraf de grønlandske politikeres italesættelse nøgternt gennemgås for kritisk grønlandsk politisk italesættelse der henvender til problematikker der kan relateres til afkoloniserings- og moderniseringsprocessen. Årsagen til at udelukkende den kritiske italesættelse inddrages er udelukkende ud fra studiets eksplicitte fokus på problematikker i rigsfællesskabet.

Dette betyder, at der er en klar afgrænsning fra, inddragelse af danske politikere, og ydermere tidsperspektivet for den valgte empiri i denne delanalyse. Derfor er nærværende studie afgrænset til at undersøge de grønlandske politikeres italesættelse frem for det fulde spektrum af politikere fra hele rigsfællesskabet. Ydermere afgrænses der i nærværende studie fra den positive del af beskrivelsen af samarbejdsrelationen. Med dette valg åbner dette studie op for kritik, men her bør det accepteres, at dette studie har til formål at belyse, hvilke udfordringer, som er til stede i relationen mellem Grønland og Danmark i rigsfællesskabet. Der kan derfor argumenteres for, at det fulde holdningsspektrum vil

producere interessant data, men omvendt ønsker dette studie at finde konkrete problematiske forhold, med afsæt i historien, frem for en generel vurdering af rigsfællesskabets tilstand.

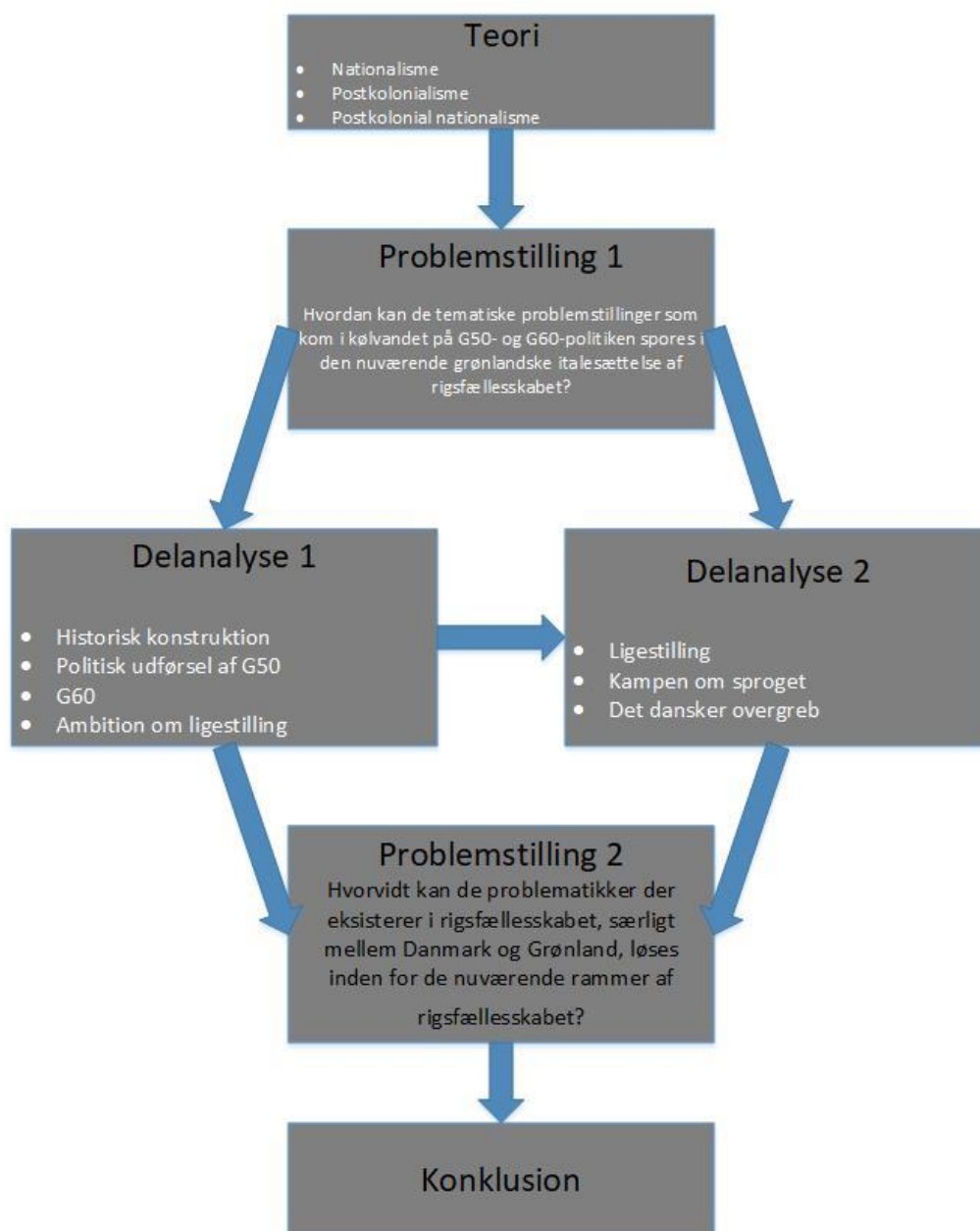
I forbindelse med, at dette studie afgrænses fra positiv italesættelse, afgrænses der yderligere fra parlamentarisk italesættelse fra før selvstyreloven i 2009. Dette valg betyder, at studiet kun betragter politisk italesættelse fra 2009 og frem til den nutidige italesættelse, hvilket nærværende studie betragter som moderne italesættelse. Argumentet for dette valg er, at selvstyreloven er et parlamentarisk forsøg på at skabe mere ligestilling mellem det grønlandske og det danske samfund, som har været efterspurgt i den grønlandske debat. Derfor vil dette valg være definerende for, hvad dette studie betragter som moderne italesættelse af de problematiske forhold mellem Danmark og Grønland.

I forlængelse heraf kan det være uhensigtsmæssigt, at den politiske italesættelse bliver betragtet som en udelukkende politisk holdning fra den givne politiker. Det er dermed svært at sikre at den politiske italesættelse er udtryk for konkrete politiske holdninger, fremfor en politisk agenda som ikke nødvendigvis er på baggrund af holdninger. I denne sammenhæng betragter dette studie denne forudsætning for en præmis for studier af denne art, og bør dermed accepteres som en forudsætning for studier, der benytter politisk italesættelse. I forlængelse heraf undersøger dette studie ikke nødvendigvis den bagvedliggende politiske agenda, men betragter derimod italesættelsen som udtryk for de politiske holdninger.

Slutteligt ønsker dette studie at besvare anden problemstilling ved at anvende de fund som de to delanalyser har resulteret i, for at præcisere hvilke problematikker, der står stærkest historisk og i den moderne politiske italesættelse. Ambitionen for anden problemstilling er at benytte fundne fra de to tidligere analyser som basis for at undersøge hvilke perspektiver, der eksisterer i forhold til egentlige løsninger af problematikkerne i samarbejdsrelationen som delanalyse to påviser. Dermed er målet for denne delanalyse at anvende både de historiske hændelser og den nutidige italesættelse til at belyse, hvilke perspektiver der eksisterer for, at samarbejdsrelationen i rigsfællesskabet kan forbedres. Dette betyder, at dette afsnit vil have et vurderende samt diskuterende udtryk, hvor studiet vil skabe forbindelse mellem de tidligere delanalyser og studiets valgte teorier. Studiets valgte teorier har en afgørende karakter for hvorvidt de enkelte problematikker vurderes som løsbare. Dette gøres ved at de enkelte problematikker, hver især har italesættelse der konkret henvender sig til de forskellige teorier, heraf vil det vurderende afsnit finde frem til hvilke af teorierne der er den mest dominerende i den givne politiske italesættelse.

2.2 Forskningsdesign

Nedenstående figur bør betragtes som en grafisk afbildning af, hvordan dette studie er konstrueret i forhold til samspillet mellem problemformulering, problemstillinger og dertilhørende delanalyser samt vurdering. Derfor bør denne model betragtes som en forståelsesmæssig læsevejledning til basal forståelse af kronologien og sammensætningen af dette studie. Det bør noteres, at denne figur kun viser den analytiske sammensætning og ikke hele nærværende studiets opbygning.

2.3 Videnskabsteoretisk ståsted - Kritisk realisme

Nærværende studie anvender kritisk realisme som videnskabsteoretisk ståsted, hvor verden bliver betragtet som kompleks og kontekstuel. Dermed ligger kritisk realisme ontologisk tæt op ad positivismen og den kritiske rationalisme, som betragter at verden eksisterer uafhængigt af observatøren, dog med forbehold for, at konteksten og kompleksiteten er påvirkende faktorer (Ingemann, 2017 s. 88).

Denne videnskabsteoretiske position forudsætter, at viden skabes i tråd med en trinvis strata opdeling, hvor det øverste og empiriske stratum, betragtes som observerbart ligesom det næstøverste faktuelle stratum. Det tredje og sidste stratum er ikke åbenlyst observerbart, men afhænger derimod af de kausale mekanismer, som er afgørende for at afdække kausalsammenhængene (Ingemann, 2017 s. 92). Førstnævnte stratum og dermed det empiriske stratum vil udfolde den historiske og kontekstuelle del af dette studie, som vil præsentere den historiske tidslinje for den danske og grønlandske relation. I forlængelse heraf kan det konstateres, at det faktuelle stratum vil udfolde anden delanalyse i nærværende studie, og dermed de grønlandske politikeres italesættelse af samarbejdsrelationen mellem Danmark og Grønland. Dermed vil nærværende studie i det dybe stratum anvende teoretiske greb til at imødekomme og afklare de eksisterende kausalsammenhænge. Med det dybe stratum skabes muligheden for at betragte sammenhængene, som i høj grad er komplekse og kontekstuelle og ikke åbenlyst ville være muligt for nærværende studie at identificere uden teori, de faktuelle omstændigheder og empirien.

Dette studie anerkender, at problemformuleringen foregår i en kompleks og kontekstuel sammenhæng i kraft af de mange faktorer og aktører, som påvirker forbindelsen af de kausale mekanismer i dette spørgsmål. I forlængelse heraf er studiet bevidst om, at konstruktionen giver enkelte svagheder, som handler om anvendelsen af den politiske italesættelse. Dette valg betyder, at studiet betragter italesættelsen som et muligt holdepunkt, selvom det ikke kan garanteres, at den politiske italesættelse ikke er genstand for en anden agenda. Såsom egen politisk vinding ved en hård og kritisk italesættelse af det danske sprog. Dermed er risikoen at studiets konklusion kan skabe et forvrænget billede af konkrete politikeres holdninger. Alligevel søger studiet at finde flere politikere med lignende italesættelse som derved kan underbygge sikkerheden for at holdningerne repræsenterer en del af det samlede holdningsspektrum. Dermed betragtes denne udfordring som et grundvilkår, hvor den politiske italesættelse anvendes uden de bagvedliggende politiske agendaer inddrages i betragtningen. Der kan således være udtalelser, som dækker over andre agendaer end egentlige politiske holdninger.

Dette faktum kan studiet dog ikke undersøge, hvorfor al negativ italesættelse fra de grønlandske politikere betragtes som udtryk for en del af samlede holdningsspektrum i Grønland.

Dermed har dette studie haft et behov for at skabe en bred fundering og analysetilgang til at belyse den konstruerede problemformulering og de dertilhørende problemstillinger. Derfor har dette studies problemformulering og videnskabsteoretiske ståsted præget studiets retning mod en induktiv eksplorativ tilgang, hvor studiet anerkender, at der i politiske højaktuelle emner er forbundet med en høj grad af kontekstualitet og kompleksitet. I forlængelse heraf kan den komplekse og kontekstuelle verden skifte karakter over tid, hvilket vil have en påvirkning på dette studies resultater. Alligevel betragtes dette som en forudsætning for studier af denne art, hvor højaktualitet samt kontekstuelle og komplekse forhold undersøges.

3. Teori

Studiets teoretiske begrebsapparat er baseret på en logisk fremskrivning af det grønlandske ønske om selvstændighed og problematikker ligeledes har et afsæt i den historiske relation. Derfor er særligt nationalisme-teorier samt postkoloniale-teorier blevet inddraget for at imødekomme at problematikker og deraf selvstændigheds, til en vis grad må have elementer af nationalisme og postkolonialisme.

3.1 Nationalisme

Nationalisme er i mange sammenhænge ofte associeret med den politiske højrefløj. Som teori er nationalisme dog ikke en eksakt størrelse, eftersom det kan dække over en lang række forskellige, teoretiske opfattelser og forståelser af nationalisme. Grundlæggende kan det siges, at samtlige forståelser af nationalisme dækker over en politisk ambition om, at en nation bliver styrket og opnår øget selvstændighed. Forsker i nationalisme John Breuilly fra London School of Economics har opdelt kernen i nationalisme i følgende tre udsagn:

1. Der eksisterer en nation med en eksplicit og ejendommelig karakter.
2. Interesserne og værdierne hos denne nation har prioritet over alt andet.
3. Nationen skal være så uafhængig som muligt. Som i udgangspunktet kræver politisk suverænitet (Smith, 1998, s. 84).

Disse tre udsagn dækker dermed den grundlæggende fortolkning af nationalisme, men som beskrevet er der en lang række forskellige teoretiske forståelser af nationalisme. Nærværende studie vil derfor

tage udgangspunkt i en konkret teoretisk forståelse af nationalisme, nemlig "civil-nationalisme". Civil-nationalisme bliver ofte betragtet som modsætningen til "etnisk-nationalisme" (Smith, 1998, s. 210 - 215). Civil-nationalisme er kendetegnet ved ambitionen om, at en nation konstant søger at blive bygget stærkere op, hvilket blandt andet sker gennem en styrkelse af kultur eller den nationale identitet. Denne styrkelse af kultur kan i nærværende kontekst dække over den politiske ambition om at styrke det grønlandske sprog over for det danske i Grønland. Fokuset på kultur, national identitet og nationsopbygning er årsagen til at civil-nationalisme findes hensigtsmæssig i nærværende speciales kontekst. Dette findes særligt relevant i forbindelse med Grønland og den dertilhørende drøm om selvstændighed, der eksisterer i Grønland.

Det findes derimod ikke relevant at inddrage etnisk-nationalisme, da der inden for denne teoretiske retning i højere grad er et fokus på etnicitet, som værende et afgørende element for nationalismen. Årsagen til at etnisk-nationalisme fravælges som teoretisk værktøj i dette studie er ikke begrundet med at det er udelukket at etnisk-nationalisme eller etnicitet i al almindelig ikke har en betydelig rolle i Grønland. Årsagen skal nærmere findes ved både inddragelsen af den postkoloniale nationalisme, samt manglen af italesættelse der tydeligt kan ses i sammenhæng med den etnisk-nationalisme, i den undersøgte empiri. Ofte findes det mere naturligt at inddrage den postkoloniale nationalisme, da studiet primært undersøger betydningen af G50- og G60-politikken for nutidens relation. Derudover findes det langt mere sandsynligt at de grønlandske politikere vil italesætte nationalismen, ud fra en nationsopbyggende tilgang på baggrund af selvstændighedsdrømmene. Dette vurderes at mindske sandsynligheden for at etnicitet er mere afgørende end kultur for den grønlandske nationalisme, hvorfor studiet ikke inddrager etnisk-nationalisme.

Den civile-nationalisme er i højere grad bundet op på ideen om et geografisk afgrænset område beboet af et folk med en fælles opfattelse af kultur og national identitet. Ifølge den britiske professor David Miller fra Oxford University, er fokuset på demokrati ligeledes et vigtigt element i den civile-nationalisme, hvorfor den kan opfattes som mere fredsommelig end andre teoretiske retninger inden for nationalisme (Smith, 1998, s. 210 - 211). Derimod er der ikke som sådan en "fjende" for den civile-nationalisme, men udelukkende en intern ambition om at styrke nationens selvstændighed gennem nationsopbygning og en stærk kultur. Andre retninger inden for nationalisme har ofte "modstandere" enten internt i nationen eller eksternt, mellem andre etniciteter eller kulturer.

Den civile-nationalisme indeholder derfor et fokus på nationsopbygning gennem demokrati og med formålet om at gøre nationen stærkere i troen på, at der eksisterer et særligt og unikt, kulturelt fællesskab. Denne forståelse af nationalisme findes relevant på baggrund af fokuset på kultur og identitet, eftersom Grønland i høj grad har en lang række kulturelle træk, som afviger fra kulturen i Danmark. I den civile-nationalisme er opfattelsen ligeledes, at den givne nations kultur adskiller sig fra andre, og dermed anses som en særlig kultur, som skal værnes mod trusler og understøttes (Smith, 1998, s. 211). Ligeledes findes fokuset på demokrati og nationsopbygning relevant i forbindelse med Grønland, eftersom den grønlandske nation har eksisteret i få år og er gennemgående demokratisk.

3.2 Postkolonialisme

Postkolonialisme er ofte betragtet som måden, hvorpå der eksisterer nogle grundlæggende magtstrukturer mellem de tidligere kolonimagter i vesten og de tidligere kolonier rundt omkring i verden. I forlængelse heraf bliver postkolonialisme som begreb ofte kædet sammen med international politik og dermed forståelsen af mere overordnede og globale sammenhænge mellem de forskellige dele af verden (Sylvester, 2017, s. 175 - 179). I denne forbindelse kan postkolonialisme forstås som en kritik af det eksplicitte fokus på de tidligere kolonimagter, dermed den vestlige verden, over for et manglende fokus og negligering af de tidligere kolonier (Sylvester, 2017, s. 175 - 179). Dette fokus på den vestlige verden kan forstås i flere forskellige sammenhænge hvad enten det dækker over kultur, forskning eller normer. Det er dog implicit for postkolonialisme, at de tidligere kolonimagter og dermed vesten anses som værende af højere værdi, når det kommer til kultur, forskning og normer (Sylvester, 2017, s. 175-179). Det er netop dette fokus på vesten som i en international sammenhæng underbygger eksistensen af nogle grundlæggende magtrelationer og magtstrukturer, som gør, at de tidligere kolonimagter fortsat er på toppen af det internationale samfund (Sylvester, 2017, s. 175 - 179).

Nærværende speciale ønsker dog ikke at bruge postkolonialisme i en overordnet og multilateral sammenhæng, men derimod som forklaringsramme i den bilaterale relation mellem Grønland og Danmark. Postkolonialisme henvender sig direkte til tanken omkring magtstrukturer, som eksisterer på baggrund af den historiske relation mellem koloni og kolonimagt. Dette findes særligt relevant, når nærværende speciale søger at undersøge de problemer, der eksisterer i relationen mellem Grønland og Danmark og deraf italesættelsen af problematikkerne. Derfor vil postkolonialisme i nærværende speciale opfattes som en grundlæggende kritik af de magtstrukturer, der findes mellem Grønland og

Danmark på baggrund af kolonitiden. Dette kan således dække over en kritik af en konkret magtposition, som Danmark har over for Grønland, men samtidig også dække over ophøjelsen og et ensidigt fokus på danske normer, værdier og kultur frem for grønlandske.

Som teori har postkolonialisme ikke en klart defineret forståelse af, hvad det optimale mål er for de tidligere kolonier, hvorfor teorien ikke kan bruges som et selvstændigt argument for hvorvidt Grønland skal løsrive sig fra rigsfællesskabet. Derimod kan teorien udelukkende bruges i sammenhæng med kritik af magtstrukturer, som forfordeler en nation over en anden på baggrund af stadig eksisterende koloniale strukturer. Derfor vil inddragelsen af postkolonialisme i forbindelse med en konkret argumentation eller udtalelse fra en given politiker ikke dække over en holdning til selvstændighed, ligesom det eksempelvis kunne gøre sig gældende ved nationalisme.

3.3 Postkolonial nationalisme

Som tidligere beskrevet søger nærværende studie at undersøge de problematikker, der eksisterer i relationen mellem Danmark og Grønland, og i denne forbindelse findes det hensigtsmæssigt at inddrage postkolonial nationalisme som teori. Postkolonial nationalisme stemmer på mange måder overens med den situation, som Grønland befinder, er i som tidligere koloni. Postkolonial nationalisme på mange måder ligger tæt op af den postkommunistiske nationalisme, der i særdeleshed er blevet anvendt i forbindelse med Sovjetunionens kollaps (Uffelman, 2019, s. 135- 146). Det er særligt i forbindelse med Polen og Rusland, at postkommunistisk nationalisme er blevet anvendt. Den postkommunistiske nationalisme er i tilfældet med Polen blevet brugt som forklaringsramme til, hvordan en ny national identitet er blevet skabt ud fra en grundlæggende opposition og modstand til Sovjetunionen. Dette omhandler helt konkret ideen om behovet for en re-nationalisering og en ophøjelse af en kultur og deraf en distancering til kulturen i Sovjetunionen. Den postkommunistiske nationalisme er selvsagt ikke relevant i nærværende speciale, men eftersom teorien er nært beslægtet med postkolonial nationalisme findes dette relevant at nævne.

Den postkoloniale nationalisme deler mange træk med den postkommunistiske nationalisme og er udelukkende forskellige på baggrund af konteksten. Adskillelsen ligger i at, den ene omhandler en postkolonial kontekst, mens omhandler blomstringen af nationalisme i Østeuropa efter Sovjetunionens kollaps (Uffelman, 2019, s. 135- 146). Derudover deler begge teorier en lang række forståelser af både relationen mellem de implicerede nationer, men også forståelsen af den ”nye nations” skepsis og modstand mod den tidligere, i nærværende kontekst, kolonimagt. Den postkoloniale nationalisme

tilsiger, at der i den tidligere koloni vil være et behov for en re-nationalisering, som indebærer et eksplicit fokus på egen kultur, som implicit står i modsætning til den tidligere kolonimagts kultur. Ligeledes bliver den tidligere kolonimagt anset som en ”modstander”, som kan tilskrives samtlige af den tidligere kolonis problemer, og deraf er løsningen også yderligere bilateral distancering fra den tidligere kolonimagt (Uffelman, 2019, s. 135- 146).

Postkolonial nationalisme omhandler i høj grad national identitet i den tidligere koloni og særligt idéen om ”offer” og ”gerningsmand” i den postkoloniale relation. Her forstås den tidligere koloni som et offer for den tidligere kolonimagts handlinger, og denne forståelse gennemsyrrer hele forståelsen af relationen mellem den tidligere koloni og kolonimagt (Uffelman, 2019, s. 135- 146). Ligesom postkolonialisme har et fokus på strukturelle levn fra kolonitiden, har den postkoloniale nationalisme det også. Disse levn eller ”ar” bliver brugt til at retfærdiggøre behovet for distancering til den tidligere kolonimagt. Ydermere bliver historiske levn og de nuværende konsekvenser fra kolonitiden ligeledes anset som værende en del af årsagen til behovet for modsætningsforholdet mellem den tidligere koloni og kolonimagt. Derudover deler teorierne også et fokus på de negative konsekvenser af magtstrukturer mellem den tidligere koloni og kolonimagt. Dermed er der et eksplicit mål i den postkoloniale nationalisme om at nedbryde disse magtstrukturer.

Den postkoloniale nationalisme handler dermed i mange henseender om nogle klart definerede roller, som har en indvirkning i alle facetter af relationen mellem en tidligere koloni og kolonimagt. Ligeledes bliver behovet og årsagen til en re-nationalisering og styrkelse af den nationale kultur i den tidligere koloni, udelukkende anset som nødvendigt på baggrund af det fjendebillede, der eksisterer af den tidligere kolonimagt (Uffelman, 2019, s. 135- 146). Retfærdiggørelsen af et øget fokus på egen nation og kultur hos den tidligere koloni, skal derfor findes i oppositionen til den tidligere kolonimagt.

3.4 Teoretisk anvendelse

Følgende afsnit vil forklare, hvorledes teorierne vil blive anvendt i analysen, og hvilke overvejelser der er blevet gjort i forhold til hensigten med de konkrete teorier, men også deres begrænsninger.

Som tidligere beskrevet har teorierne til hensigt at indkapsle diverse udtalelser omkring konkrete problematikker i rigsfællesskabet fra et grønlandsk perspektiv. Teorierne vil herefter kunne agere som en forklaringsramme for, hvordan de forskellige udtalelser kan tolkes mere overordnet. Dette

betyder, at teorierne i analysen vil blive anvendt i forbindelse med konkrete udtalelser om givne problematikker, hvorefter teorierne giver indsigt i, hvordan forskellige udtalelser kan forstås som genstand for en mere overordnet forståelse af relationen mellem Grønland og Danmark. Som tidligere beskrevet vil nærværende speciale tager udgangspunkt i de problematikker, der opleves fra særligt de grønlandske politikere, hvilket også har dannet grundlaget for valget af teorierne.

Eftersom specialet søger at undersøge rigsfællesskabets problematikker fra et grønlandsk perspektiv, er det ligeledes fundet naturligt, at teorierne omhandler både nationalisme og den postkolonialisme. Dette findes hensigtsmæssigt i forbindelse med, at selvstændighedsønsket i Grønland må have en baggrund i enten ambitionen om nationsopbygning eller distancering til Danmark på baggrund af den nuværende relation. Dette betyder, at teorierne flere steder overlapper hinanden, hvilket underbygger behovet for, at der bliver lavet nogle klare distinktioner mellem hvordan forskellige argumenter eller konkret brug af ord relaterer sig til de forskellige teorier. Derfor vil teorierne også inddrages flydende og ligeledes vil deres anvendelighed i konkrete tilfælde blive diskuteret både for og imod. Dette vil blive gjort på baggrund af både gennemsigtighed, men også for at underbygge selve inddragelsen af en teori frem for en anden.

De valgte teories inddragelse vil i forskellige henseender blive brugt til at tegne et overordnet og samlet billede af konkrete problematikker, og hvordan de kan forstås i den konkrete relation mellem Grønland og Danmark. Teoriernes inddragelse vil dog ikke betyde, at hverken en given politiker eller parti har en grundlæggende forståelse af relationen mellem Danmark og Grønland. Derimod vil teorierne udelukkende blive anvendt i den kontekst en given udtalelse foregår i. Kort sagt ønsker nærværende studie ikke at tilskrive hverken partier eller politikere de holdninger eller forståelser, som teorien giver udtryk for, men derimod kun i de kontekster, hvor udtalelserne har fundet sted.

Der vil i forbindelse med brug af teorierne være nogle særlige fokuspunkter, som vil være determinerende for inddragelsen af en given teori. Heriblandt kan det nævnes, at argumentation for et grundlæggende modsætningsforhold mellem Danmark og Grønland vil betyde, at den postkoloniale nationalisme inddrages. I forbindelse med ambitionen om nationsopbygning, særligt i forbindelse med national identitet og kultur, vil det være relevant at inddrage både civil-nationalisme og postkolonial nationalisme. Dog er det i denne forbindelse centralt, at der fokuseres på, hvad baggrunden er for denne ambition. Mens den postkoloniale nationalisme vil tilskrive, at behovet er opstået på baggrund af modstanden mod Danmark og dansk kultur, vil den civile-nationalisme blot søge at styrke kulturen

på baggrund af ambitionen om en stærkere nation. Der vil således være forskellige distinktioner, som vil være afgørende for hvilke sammenhænge de forskellige teorier kan inddrages.

Teorierne vil i det vurderende afsnit af opgaven blive anvendt som rettesnor for besvarelsen af problemstilling 2, hvori det vurderes hvorvidt en given problematik i rigsfællesskabet kan løses indenfor de nuværende rammer. Heraf anvendes teorier som basis for hvorvidt enkelte problemstillinger, skal løses gennem strukturelle ændringer ved postkolonialismen eller om de ikke er løsbare på baggrund af et naturligt modsætningsforhold mellem Danmark og Grønland ved den postkoloniale nationalisme. Teorierne vil således både anvendes i delanalyse 2 og i det vurderende afsnit.

4. Delanalyse 1

Nedenstående delanalyse har til formål at bidrage til en grundlæggende viden om, hvordan rigsfællesskabet er blevet til, samt hvordan udformningen over tid er afstedkommet og har udviklet sig. I denne forbindelse bør det anerkendes, at dette afsnit ikke vil være en udtømmende liste af historiske hændelser eller en komplet historisk gennemgang. Alligevel er det en klar ambition at inddrage de skelsættende hændelser, som bidrager til at forstå, hvordan og hvorfra rigsfællesskabet er skabt. I forlængelse heraf bør det noteres, at ambitionen med denne delanalyse er at belyse rigsfællesskabet i perspektivet af den danske og grønlandske relation gennem dette fællesskab. Dermed er første problemstilling i tråd med dette studies problemformulering, og vil afdække de grundlæggende, strukturelle og historiske tematikker. Dette betyder, at dette afsnit har til formål at give en grundlæggende viden, som kan danne fundamentet for dette studies videre analyse.

De fire dele af delanalysen 4.1, 4.2, 4.3 og 4.4 afdækker forskellige aspekter af den samme temaramme, som alle har til formål at bidrage til det grundlæggende fundament forud for de kommende analyser. Ydermere er ambitionen, at de enkelte afsnit vil have flere forskellige fokusområder. De enkelte dele af analysen vil dog løbende indeholde beskrivelser, som vil overlappe andre afsnit af denne delanalyse. Dette anses ikke som problematisk, men nærmere en forudsætning for at kunne opnå et detaljeret overblik over temaet, således at fundamentet forud for de senere analyser kan hvile på et stabilt grundlag.

4.1 Historisk konstruktion

Set fra et historisk perspektiv er rigsfællesskabet en mærkværdig størrelse som i undertiden har været præget af forskellige hændelser. Dette cementeres af det faktum, at rigsfællesskabet ikke har et konkret begyndelsesår, hvilket betyder, at det på nuværende tidspunkt ikke er muligt at udpege et tidspunkt i historien, hvor fællesskabet blev etableret (Justinussen, 2019). Alligevel kan der knyttes forskellige historiske hændelser til gennemgangen af rigsfællesskabet, hvilket også er argumentet for at kortlægge de væsentligste af disse hændelser som fundament til dette studie.

I 1388 blev Danmark og Norge samlet under dronning Margrethe I. Dette har i eftertiden påvirket de historiske udfald og dermed også de forbindelser som rigsfællesskabet delvist trækker tråde til. Danmark og Norge blev skilt igen i 1814 på baggrund af nederlaget i Napoleonskrigene og freden i Kiel, men de nordatlantiske rigsdele tilfaldt Danmark, hvilket dannede en struktur, som blev vedligeholdt gennem en længere periode i historien (Gulløv, 2017, s. 110 - 169 & Gad- A, 2020, s. 30)

En af de afgørende historiske hændelser, som har haft stor betydning for de enkelte rigsdeles udvikling er anden verdenskrig. Færøerne og Island blev besat af briterne som venlig beskyttelse, da det danske rige blev besat af Nazityskland i 1940, mens Grønland kom under amerikansk beskyttelse det efterfølgende år. Dette betød, at de øvrige nordatlantiske dele af kongeriget Danmark i disse år blev afskåret fra Danmark. Lagtinget og amtmanden på Færøerne fik status som lovgivende forsamling for øerne. (Justinussen, 2019). I samtiden var den amerikanske interesse for Grønland vokset i takt med den amerikanske tilstedeværelse i Grønland under krigen. Der ligeledes under krigen iværksat store anlægningsprojekter i Grønland til at modstå trykket fra nazisterne. I 1946 resulterede dette i et tilbud fra USA om at købe Grønland af den danske stat under et besøg i USA af den daværende danske udenrigsminister (Gulløv, 2017, s. 341).

Som tidligere beskrevet blev Island underlagt britisk beskyttelse og sidenhen amerikansk beskyttelse. Med den amerikanske beskyttelse i ryggen endte det med, at Island erklærede selvstændighed og dermed udtrådte af rigsfællesskabet i 1944 (Gad- A, 2020, s. 32). Eksemplet med Islands udtræden af rigsfællesskabet er relevant i flere henseender overfor den nuværende situation i rigsfællesskabet, hvor der både i Grønland og Færøerne eksisterer politiske ambitioner om selvstændighed. Som tidligere beskrevet blev ideen om et selvstændigt Island ofte affejet som urealistisk i Danmark, særligt når det kom til økonomi og sikkerhedspolitik, ligesom tilfældet er i dag med Grønland i særdeleshed (Hálfðanarson, 2019, s. 423- 426). Alligevel opstod der en mulighed for selvstændighed i kraft af 2.

verdenskrig, med et besat Danmark og ligeledes en tidligere aftale om, at netop Islands position i rigsfællesskabet skulle forhandles i 1944. Det er dog centralt at påpege at støtten til selvstændighed i Island på daværende tidspunkt, må betragtes som væsentligt større end den nutidige støtte i Grønland og Færøerne. Tilfældet med den islandske selvstændighed er alligevel stadig relevant, da det er et eksempel på, hvordan eksterne faktorer pludselig kan påvirke rigsfællesskabet og deraf den danske stats evne til at fastholde dette fællesskab. Ligeledes kan disse eksterne faktorer agere egentlige policy-vinduer for de politiske kræfter, som måtte ønske selvstændighed fra Danmark.

Umiddelbart efter anden verdenskrig underskrev Danmark FN-pagten i 1945 med en lang række andre lande, som betød en forpligtelse til en fredelig afkolonisering af de enkelte nationers kolonier (Justinussen, 2019). Foruden afkolonisering betød pagten også, at nationerne forpligtede sig til at understøtte en politisk udvikling hen imod selvstændighed for deres kolonier, således at kolonisystemet som helhed kunne begraves. Det bør dog nævnes, at der er nogle helt basale forskelle på Grønland og Færøerne i denne sammenhæng. Eksempelvis har Danmark aldrig anerkendt Færøerne som en koloni, som det er tilfældet med Grønland. Ydermere er en grundlæggende forskel, at Grønland over tid er blevet betragtet som et land med et oprindeligt folk med arktisk kultur, som ikke er tilfældet med Færøerne (Justinussen, 2019). I forlængelse heraf bør det også nævnes, at Grønland har haft FN's bevågenhed i langt højere grad end Færøerne, hvilket i et verdenspolitik perspektiv er en afgørende forskel på de to øer. I modsætning hertil blev Grønland betragtet som koloni helt frem til 1953. Her blev Grønland officielt en integreret del af den danske stat. Dette betød, at det grønlandske folk i henhold til grundloven fik samme borgerrettigheder som i Danmark (Justinussen, 2019).

Allerede året efter underskrivelsen af pagten, påbegyndte arbejdet med at efterleve forhandlingerne om en udformning af den nye konstellation for et frit fællesskab (Justinussen, 2019). Tidligt i forhandlingsforløbet blev det klart, at den danske start brugte helt nye og anderledes vendinger ved beskrivelsen af den nye konstellation. Dette var en ændring, som var så karakteristisk, at de tre rigsd dele skulle betragtes som jævnbyrdige i deres forhold til hinanden. På denne måde blev der for alvor stoppet for de tidligere kolonirelaterede undertoner, og der blev således plads til en forhandlingsmæssig relation hvori det nye fællesskab kunne etableres. Nedenstående citat belyser de nye toner, som i førnævnte tilfælde bliver præsenteret af daværende statsminister Knud Kristensen (V) i 1946 i forbindelse med påbegyndelsen af forhandlingerne med Færøerne om det nye frivillige fællesskab:

“Jeg ser saaledes på det, at de to Parter er ligeberettigede Faktorer, der staar fuldstændig frit over for hinanden, og som selvstændigt kan tage stilling, uden at den ene eller den anden Part udsættes for tvang til at indtage anden stilling end den selv ønsker. men hvis synspunkterne ikke er overensstemmende, maa hver Part tage sit Ansvar for sit endelige beslutning”(Justinussen, 2019, s. 447).

Ovenstående citat skal ses i en sammenhæng af den udvikling der ligeledes foregik på Færøerne. Hvor der efter en fejlslagen folkeafstemning på Færøerne 1946 om løsrivelse fra Danmark, blev der udskrevet nyvalg, hvorefter det nye lagting genoptog forhandlingerne med Danmark. Dette resulterede i hjemmestyreløven fra 1948 (Justinussen, 2019, s. 448). Et af de mest afgørende punkter fra forhandlingerne i 1948 var, at den danske stat imødekom ønsket fra forhandlingerne i 1946 om, at Lagtinget skulle betragtes som det lovgivende parlament for Færøerne. Særligt dette punkt og dermed denne konstellation til den danske stat, endte med at danne præcedens for den grønlandske hjemmestyreordning i 1979 (Justinussen, 2019, s. 449). Det bemærkes, at både den grønlandske og færøske hjemmestyreordning er et resultat af forhandlinger, hvori det var en implicit ambition, at rigsdelen i stigende grad skulle blive ligestillede parter internt i rigsfællesskabet.

Ambitionen om en større ligestilling mellem samtlige rigsdele, gjorde sig også gældende for selvstyreløven, overtagelsesloven og fuldmagtsloven (Justinussen, 2019, s. 449). Dette resultat forudsætter, at alle disse love er et resultat af forudgående forhandlinger mellem to ligestillede parter, som har indgået en aftale om et fælles politisk system. Her bør det anerkendes, at ligestillede parter ikke betød socioøkonomisk eller magtmæssig ligestilling, men derimod, at de tre rigsdeles rettigheder skulle ligestilles i modsætning til den tidligere differentiering (Justinussen, 2019, s. 449). Det kan dermed udledes, at forhandlingerne mellem de ligestillede parter blev det gældende princip i efterkrigstidens afkoloniseringsproces. Det nye systems politiske legitimitet bliver dermed baseret på de forhandlinger og aftaler, som bliver indgået af de demokratisk valgte repræsentanter for de enkelte rigsdele. Rigsfællesskabet kan derfor betragtes som et aftalebaseret politisk system, som over tid har udviklet et lovkompleks med en ad hoc-tilgang over en længere historisk periode (Justinussen, 2019, s. 449).

4.2. Politisk udførsel med G50-politikken

Følgende afsnit vil bidrage med anden del ud af fem til at afdække første problemstilling. Nedenstående afsnit vil derfor belyse den historiske kontekst, og samtidigt afdække, hvorledes den politiske udformning af G50-politiken er afstedkommet. Eftersom afsnittet vil behandle G-50 politiken, vil

afsnittet belyse, hvorledes G-50 er afstedkommet og deraf udformet, hvorefter de mest centrale elementer af politikken vil blive gennemgået. Herudover vil de konkrete konsekvenser, heraf både negative og positive, blive behandlet og fremstillet efterfølgende, hvilket vil bære præg af et grønlandsk perspektiv.

Som tidligere nævnt havde anden verdenskrig en afgørende betydning for den efterfølgende udvikling af forbindelsen mellem Danmark og Grønland, samt hvordan eftertiden konstruerede et nyt setup med udgangspunkt i afkoloniseringen, som FN-pagten påkrævede (Gulløv, 2017, s. 307 - 310). I forlængelse heraf bør det noteres, at Grønland i forbindelse med FN-pagten kan betragtes som et særtilfælde. Dette begrundes med, at resultatet af FN-pagten i relationen mellem Grønland og Danmark, adskiller sig fra udviklingen i de andre kolonier som også var omfattet af FN-pagten. Mange af de tidligere kolonier andre steder i verden, krævede gennem FN, at deres afkoloniseringsproces bestod i en uafhængighed af kolonimagten. Derfor blev Grønland og deres ønske om at rykke tættere på kolonimagten en speciel løsning. For Grønland var perspektivet på daværende tidspunkt, at den størst mulige udvikling af det grønlandske samfund skulle ske ved at rykke endnu tættere på Danmark. I nogle sammenhænge blev det desuden betragtet som den eneste mulighed for modernisering og udvikling (Augustesen & Hansen, 2011, s. 34).

I Grønland var der allerede før besættelsen af Danmark, under anden verdenskrig, et politisk ønske om modernisering af landet. På daværende tidspunkt havde den danske stat dog for det meste undgået at imødekomme dette ønske. Alligevel nedsatte den danske stat et udvalg til at undersøge, hvordan det var muligt at modernisere Grønland (Malloy, 2015, s. 115 - 117). Som konsekvens af krigens udbrud gik dette arbejde dog i stå. Eftersom behandlingen af sager foregik lokalt i Grønland, oplevede det grønlandske samfund, hvordan sagsbehandlingstiderne blev reduceret. Processen for behandling af sager var blevet mere agil og lokalt funderet, i kraft af at sagsbehandlingen skete i Grønland, hvilket også blev bemærket i det grønlandske samfund. I kølvandet på en årrække, hvor det grønlandske samfund havde oplevet en udvikling på det administrative plan, opstod der i Grønland et håb og stort ønske i de afsluttende krigsår om, at disse administrative praksisser kunne beholdes efter krigens afslutning. For at imødekomme den øgede mængde af administrative opgaver var ønsket fra Grønland, at de to landsråd blev sammenlagt, og at Grønlands Styrelse blev flyttet til Grønland (Malloy, 2015, s. 105 - 110).

Udvalget, som var nedsat inden krigen, afleverede sin betænkning i 1946 og denne blev modtaget med skuffelse fra nogle dele af det grønlandske samfund (Malloy, 2015, s. 111). Betænkningen lagde op til, at det grønlandske samfund stadig ikke var klar til store forandringer, hvilket betød, at betænkningen i høj grad argumenterede for at holde den politiske linje fra før krigen. Skuffelsen var stor i nogle dele af det grønlandske samfund, særligt Eske Bruun blev en af de store kritikere. Eske Bruun betragtede betænkningen som et klart tilbageskridt i forhold til de administrative oplevelser i krigsårene, hvis denne betænkning skulle blive den kommende politiske linje. I takt med at den danske presse i 1946 fik adgang til Grønland, hvor tuberkulosen raserede, blev kontrasten mellem de grønlandske forhold og den danske levestandard offentligt kendt. Dermed opstod en bred forståelse af den problematiske kontrast, som gav genklang blandt det grønlandske folk, som begyndte at håbe på reformering af Grønland (Gulløv, 2017, s. 330 - 336).

Den nyudnævnte socialdemokratiske statsminister i 1947, Hans Hedtoft, blev frontfiguren for den danske linje over for Grønland, som i højere grad koncentrerede sig om modernisering, reformering og udvikling af det grønlandske samfund. Dermed var Hedtofts retning i høj grad en afspejling af det grønlandske ønske og FN-pagten, som han havde i sinde at imødekomme med den kommende politiske linje. Bekymringen var, at hvis ikke den danske stat rykkede sig på dette punkt, blev sandsynligheden styrket for, at Grønland ville søge støtte til udvikling og modernisering via USA i stedet for Danmark (Augustesen & Hansen, 2011, s. 35). Hedtoft tog til Nuuk i august 1948 og havde på forhånd fået godkendt sin moderniseringsplan i Danmark. I sin tale til de to landsråd slog han fast, at Danmark ville beholde suveræniteten over Grønland, men takkede samtidigt Grønland for ikke at svingte Danmark under krigen.

Den kongelige grønlandske handel (KGH), som var et statsdrevet handelsselskab med monopol på al handel med Grønland, blev i den fremførte moderniseringsplan, betragtet som en forhindring for moderniseringen af Grønland. Dette støttede argumentet om, at tiden var moden for, at Grønland skulle moderniseres (Malloy, 2015, s. 115 - 117). Derfor havde Hedtofts plan et ønske om en delvis afskaffelse af dette handelsmonopol, samt at udbygge den grønlandske befolknings rettigheder i overensstemmelse med FN-pagten. Dermed var ambitionen, at der kunne skabes en højere grad af erhvervmæssige muligheder, som havde til formål at øge sandsynligheden for, at det grønlandske erhvervsliv kunne understøtte en sideløbende samfundsmæssig udvikling, hvor befolkningens muligheder blev udbygget. (Augustesen & Hansen, 2011, s. 36)

I forbindelse med Hedtofts besøg i Grønland og planerne om den delvise afskaffelse af handelsmonopolet, foreslog han yderligere, at Grønland skulle have en repræsentant i rigsdagen. Herefter skulle de to grønlandske landsråd tage stilling til, om der skulle være en grønlandsk repræsentant i den danske rigsdag. Svaret fra de to landsråd blev, at de hovedsageligt tilsluttede sig planen om en delvis afskaffelse af handelsmonopolet og den dertilhørende erhvervsmæssige udvikling. Det samme gjorde sig imidlertid ikke gældende for forslaget om en grønlandsk repræsentant i rigsdagen. Dette blev begrundet med, at den grønlandske befolkning havde en adspredt bebyggelse, hvorfor den valgte repræsentant ikke ville repræsentere hele Grønland (Malloy, 2015, s. 115 - 117).

I 1948 fulgte Hedtoft op på den foregående betænkning med den store Grønlandskommission, som blev sammensat af repræsentanter fra flere forskellige ressortområder. På grund af kommissionens størrelse blev der lavet et centralt styringsorgan med 16 medlemmer, hvoraf nogle af medlemmerne var fra de to landsråd. Kommissionen fik til opgave at udarbejde konkrete løsningsforslag til hvordan moderniseringen kunne praktiseres. I 1950 afleverede kommissionen sine indstillinger, hvor der i høj grad blev lagt op til modernisering, og hvor ambitionen var at levestandarden i Grønland i højere grad skulle sidestilles med den danske. Denne politiske linje blev karakteriseret som G50-politikken (Malloy, 2015, s. 115 - 117). G-50 politikken blev fokuseret i forskellige indsatsområder eksempelvis kampen mod tuberkulose, bedre boliger, Grønlandseksperimentet og udbygningen for det grønlandske skolesystem. Alle initiativer havde grundlæggende til formål at modernisere det grønlandske samfund ud fra et dansk forbillede.

4.2.1. Sundhedsområdet

Dette afsnit vil grundlæggende komme med tre retninger for den sundhedsmæssige indsats under G50-politikken. Dermed vil dette afsnit introducere forskellige perspektiver, som indsatsen for sundhedsområdet kan betragtes på med udgangspunkt i et humanistisk-, erhvervsudviklings- og magtperspektiv. Dog bør de enkelte perspektiver ikke betragtes som gensidigt udelukkende, men nærmere som grundlæggende overvejelser til at forstå indsatsen på sundhedsområdet, samt hvilke elementer den danske håndtering dækkede over.

En af de mest presserende opgaver ved G-50 politikken var udbygningen af sundhedsvæsenet. Grønland havde i flere år haft alvorlige problemer med tuberkulose. Sygdommen ramte Grønland særligt hårdt, med en af de højeste forekomster af tuberkulose tilfælde internationalt i samtiden (Gulløv, 2017, s. 320 - 330). Den høje koncentration af tuberkulose havde ofte dødsfald til følge, hvilket betød, at

sundhedsområdet fik en særlig og hurtig indsats i begyndelsen af G50-politikken til at bremse smitten i samfundet. Forinden de begyndende skridt mod G50-politikken, havde sygdomsproblemet ikke fået en særlig opmærksomhed, hvilket muligvis kan have haft en betydning for den voldsomt høje koncentration af tuberkulose. Det var kendt, at de dårlige boligforhold i Grønland, var af stor betydning for den store smitte af tuberkulose, hvorfor det stod klart, at en del af løsningen på længere sigt var forbedringer af boligforholdene (Augustesen & Hansen, 2011, s. 38). Ligesom en udbygning af sundhedsvæsenet, blev sundere boliger også en del af G50-politikken, hvilket i særlig grad blev betragtet som en af de helt udgiftstunge tematikker for G50-politikken. Dette tema vil blive behandlet i det særskilte afsnit 4.2.2 omkring forbedringen af boligforholdene.

Allerede inden det igangværende kommissionsarbejde fra 1949 var færdig med at udarbejde kommissionens henstilling, blev der igangsat et større vaccineprogram til at undgå yderligere spredning af tuberkulosen. I 1952 besøgte kongeparret Frederik IX og dronning Ingrid Grønland med ønske om at opleve både de negative og de positive aspekter af den igangværende samfundsindsats (Gulløv, 2017, s. 316 - 317). Kongeparret besøgte en lang række af lokalsamfund, hvor forundringen og begejstringen over et royalt besøg var stor. Den grønlandske befolkning havde på dette tidspunkt oplevet et enkelt royalt besøg forinden dette, da Christian X besøgte Grønland i 1921. Under rejsen i Grønland gjorde den daværende tuberkulose epidemi stort indtryk på særligt dronning Ingrid, som derefter begyndte at bringe både offentligheden og politikernes opmærksomhed hen på tuberkulosen i Grønland. Tuberkulose epidemien gjorde så stort indtryk på kongeparret, at der blev igangsat en indsamling i Danmark efter deres hjemkomst til at hjælpe finansielt med den enorme sundhedsmæssige opgave, som tuberkulosen skabte (Gulløv, 2017, s. 316 - 317). Pengene fra indsamlingen blev hovedsageligt brugt til at finansiere afgørende elementer af indsatsen for tuberkulose nemlig Dronning Ingrid's Sanatorium og kontrolskibet MISIGSSUT.

Til håndtering af de mange smittede, blev der i Nuuk bygget det såkaldte Dronning Ingrid's Sanatorium i 1954, som udelukkende havde til formål at behandle de tuberkuloseramte. I forlængelse af disse initiativer stod det klart, at det ikke var muligt at få smitten under kontrol, uden at møde befolkningen, hvor de boede (Gulløv, 2017, s. 325). Derfor blev målet at møde de mindre bopladser og bygder for at sikre, at der ikke var store koncentrationer af tuberkulose i de små lokalsamfund. I forlængelse heraf blev det besluttet at igangsætte et storstilet program til at opspore de smittede ved at sejle til alle de små bygdesamfund med skibet MISIGSSUT med en kontrolenhed om bord, og som yderligere var indrettet med de rette foranstaltninger til at foretage kontrolundersøgelser (Gulløv,

2017, s. 325). På skibet blev beboere fra fjerne beboelser røntgenfotograferet således, at besætningen kunne konstatere, hvem der var smittet, hvorefter disse ville blive sendt til sanatoriet i Nuuk, eller et andet sanatorium i Danmark for at modtage behandling.

Forud for G50-politiken og frem mod 1950 havde det været en ambition, at Grønland skulle holdes udgiftsneutral, hvilket ikke stemmer overens med at igangsætte en dyr og omfattende inddæmning af sygdommen (Gulløv, 2017, s. 325). Men med både det statslige og royale fokus på de sundhedsmæssige udfordringer i Grønland blev den efterfølgende periode, en nærmest modsætning og tuberkulosen blev med stor forundring jagtet, behandlet og udryddet relativt kort efter den intensiverede bekæmpelse af sygdommen. Med den nye politiske linje hvor udgiftsneutraliteten blev skiftet ud med statslig og økonomisk velvilje, steg de økonomiske udgifter til Grønland ganske betragteligt i perioden med G50-politiken (Gulløv, 2017, s. 325). Situationen omkring tuberkulosen og bekæmpelsen af samme blev på en og samme tid et eksempel på de muligheder, som den danske stat og de grønlandske politikere i fællesskab kunne forløse og samtidig et billede af, at handlekraften mellem de to parter var på plads. Kampen mod tuberkulose var derfor en mulighed for politikerne for at vise, at en ny politisk linje var i gang og endvidere tage fat i et problem som havde skabt stor bekymring og frustration blandt befolkningen. Derfor skabte håndteringen af tuberkulose et håb for, at selv de uoverskuelige problematikker i Grønland kunne imødekommes med et samarbejde.

På et overordnet politisk niveau har tuberkulosen utvivlsomt været et problem som skulle løses i forbindelse med den danske tilslutning af FN-pagten. Forud for pagten var der stor fokus på kolonimagterne og afkolonisering, men mellem Grønland og Danmark blev løsningen, at Grønland skulle integreres i det danske rige som et dansk amt. Dermed var der fra dansk side fokus på at vise omverden, at den danske stat havde evnerne og midlerne til at varetage afkoloniseringsprocessen på en fornuftig og ansvarsfuld måde. Dermed fandt den danske stat det strengt nødvendigt at få tuberkulosen under kontrol, således at den danske stat ikke tilsluttede sig en afkoloniseringsproces sideløbende med de enorme sundhedsmæssige problemer, som hærgede samfundet. Bekymringen kunne være, at hvis den danske stat ikke viste tydelig velvilje og engagement i at løse de store problemer i Grønland, såsom tuberkulosen, ville FN i højere grad kræve, at der blev indledt en afkoloniseringsproces, som ville skille Grønland fra det danske rige.

4.2.2. Bedre boliger

En del af det sundhedsmæssige problem med tuberkulose, blev forbundet med de dårlige boligforhold. Disse boligforhold var levn fra de tidligere inuitsamfund hvoraf de hjemmebyggede hytter, blev betragtet som en katalysator for tuberkulose-hyppigheden i Grønland. Budskabet fra Grønlandskommissionen gjorde det klart, at hvis ønsket var en øget levestandard i Grønland, var det en klar nødvendighed at gennemføre tiltag for at forbedre boligsituationen (Augustesen & Hansen, 2011, s. 38 & Gulløv, 2017, s. 330 - 336). I forlængelse heraf, gjorde betænkningen det også klart, at det blev en ekstremt tung, økonomisk byrde at bære, hvis Danmark skulle finansiere en gennemgående forbedring af boligerne i Grønland.

En måde at imødekomme den store økonomiske byrde på boligområdet blev at koncentrere boligbyggeriet til enkelte større byer, som levede op til følgende kriterier. De skulle være sejlbare året rundt, der skulle være gode erhvervsmuligheder og der skulle være mulighed for at etablere en stabil vandforsyning således, at de nye boliger kunne etableres med rindende vand, hvorfor byerne Nuuk, Maniisq, Sisiumut og Paamiut blev valgt (Augustesen & Hansen, 2011, s. 38 & Gulløv, 2017, s. 330 - 336). Ydermere var ambitionen at etablere enkelte og let besejlede byer for deraf at nedbringe udgifterne til besejlingen af de fjerntliggende bygdebeboelser, som havde vist sig at være en bekostelige affære. På dette grundlag påbegyndte centraliseringspolitikken, som ydermere blev støttet med argumenter om at en samling af befolkningen, ville give bedre kulturelle forhold samt bedre udnyttelse af arbejdskraften (Augustesen & Hansen, 2011, s. 39 & Gulløv, 2017, s. 330 - 336). Det blev besluttet, at flytningen ikke skulle ske ved tvangsflytninger, men i stedet med oplysningskampagner, som promoverede livet i de større byer, og som havde til formål at overbevise befolkningen om at flytte mod de større byer.

Til at sætte gang i byggeriet af de nye og bedre boligforhold, blev det besluttet at støtte befolkningen med en attraktiv støttebyggeordning. Her blev 50% af byggeudgifterne betalt af staten, mens den resterende halvdel kunne finansieres gennem attraktive låneordninger. Denne ordning bidrog dog ikke til det politisk forventede byggeboom, hvor ambitionen havde været i størrelsesordenen 6000 familiehuse over tyve år. Derfor betød dette, at boligplanerne i G60-politikken blev revideret på baggrund af erfaringerne fra G50-politikken (Augustesen & Hansen, 2011, s. 39). Det skal i denne sammenhæng anerkendes, at boligbyggeri for den grønlandske befolkning tidligere havde været baseret på en selvbyggermetode, hvor personlig gældsættelse til husbyggerier ikke var almindeligt. Den nye

struktur med delvis privat finansiering gennem låneordninger var således radikalt anderledes end tidligere, hvor der grundlæggende blev bygget gældfrit. Den tidligere byggemetode var dog en del af selve problemet ved ønsket om at øge levestandarden, fordi de tidligere huse ofte havde et usundt og ringe indeklima.

Selvom metoden til at få samlet befolkningen i høj grad blev baseret på informationskampagner, er der sidenhen blevet rejst en kritik af, at tempoet for centraliseringspolitikken var for voldsomt (Augustesen & Hansen, 2011, s. 39 & Gulløv, 2017, s. 330 - 336). Kritikken har særligt været rettet mod, at G50- og G60 politikken intense og målrettede fokus, havde for store menneskelige konsekvenser i forhold til de problemer som centraliseringspolitikken søgte løse. Situationen med store visuelle og strukturelle ændringer i samfundet blev en stor omvæltning, særligt fordi der skete mange ting på en gang. Undervejs i processen med G50-politikken var der en politisk bevidsthed i Danmark om, at der var og ville opstå konsekvenser for befolkningen med de store ændringer, som fandt sted. Dette blev beskrevet i forskellige henseender, men i slutningen af G50-politiken, som varede til 1964, beskrev den første danske grønlandsminister Mikael Gam i forbindelse med tiåret for grundlovsændringen i 1953, hvordan moderniseringen utvivlsomt ville få konsekvenser for nogen i samfundet. I nedenstående citat beskriver Gam nogle af de konsekvenser, som han anser som naturlige i en situation, hvor så store ændringer i samfundet forekommer:

“Kan grønlanderne nu følge med? Spørger man- og med rette! - Nej, alle kan selvfølgelig ikke følge med. For de fleste, især dem, der bor på de små pladser, som i øvrigt også aftager stærkt i antal, er det et stormvejr, der går forbi eller hen over hoved på dem. Det må være sådan. Men for dem i byerne er det anderledes. Ikke at alle kan følge med, men byboerne har anderledes store muligheder for at kunne det. Selvfølgelig er der porcelæn som går i stykker også ved en flytning! (...) Det koster at skifte livsform! (...) det er umuligt at rytmen og balancen ikke findes straks, men at man må omvejen ad lidt for meget drikkeri, før livsformen er fundet” (Bjørnsson, 2017, s. 16).

Gam illustrerer fint den dobbelthed, der eksisterede ved det tydelige behov for modernisering og centralisering af det grønlandske samfund samtidig med, at det selvfølgelig ville få konsekvenser for befolkningen. Gam betragter endda dette som ganske naturligt, men nævner også, at den personlige ubalance efter noget tid kan bringes tilbage i balance. Et udtryk som er interessant fra Gams tale i 1953 er, at han beskriver, hvordan udviklingen af samfundet kan opleves som en proces, der foregår

hen over hovederne på den grønlandske befolkning. Dette er interessant, fordi Gam eksplicit rammer ned i kernen af, hvad de menneskelige konsekvenser af moderniseringspolitikken var. Dermed kan det konstateres, at i hvert fald nogle danske politikere, var fuldkommen bevidste om de konsekvenser, som moderniseringspolitikken ville få for lokalbefolkningen. Dette vil sige, at beslutningen om moderniseringspolitikken indhold og tempo, er truffet med åbne øjne over for de menneskelige konsekvenser.

Selve arbejdet på de store anlægningsprojekter i både G50- og G60-politikken var byggerier primært udført af danske firmaer, mens de grønlandske håndværksmestre stod for mindre opgaver. Dette betød, at det i høj grad var danskere som var koordinatore og ledere af byggerierne, hvilket grundlæggende skabte en misundelse, samt en følelse af mindreværd for de grønlandske arbejdere (Augustesen & Hansen, 2011, s. 44). I forlængelse heraf opstod også en følelse i det grønlandske samfund af, at det hovedsageligt var danskerne der udviklede det grønlandske samfund, mens det grønlandske folk var tilskuere til udviklingen af de enorme danske investeringer, som efterhånden var blevet til virkelighed. Følelsen kan i den forbindelse også understøttes i statistikkerne, hvor 75% af de funktionær-ansatte var danskere og blot de resterende 25% var grønlændere (Augustesen & Hansen, 2011, s. 44). I denne forbindelse har der utvivlsomt været noget sandhed over den beskrivelse, som Gam beskriver i citatet ovenfor, hvor han belyser, hvordan moderniseringen er sket hen over hovedet på den grønlandske befolkning.

Det at anvende den danske arbejdskraft i så høj grad, var noget som den grønlandske politiske elite anså som en del af løsningen til opnå den modernisering som var ambitionen (Høiris, Marquardt, & Reimer, 2019, s. 105-129). Alligevel er der i dette henseende et paradoksalt forhold eftersom, at den grønlandske, politiske elite utvivlsomt så en forstærkning af forbindelsen til Danmark som en del af løsningen for Grønlands modernisering og udvikling. På den anden side var moderniseringen af Grønland årsag til politisk bekymring over hvorvidt den grønlandske befolkning blev inddraget nok i moderniseringsprocessen og deraf om tempoet var for intensivt. Nedenstående citat viser, hvordan denne sontring eksempelvis kom til udtryk i 1953, da Augo Lynge afholdt den første tale i det danske folketing:

“Jeg vil imidlertid gerne fremkomme med et ønske om i højere grad end hidtil at inddrage grønlændere i arbejdet med nyordningen [...] det er også vigtigt for os, at vi på

alle områder får følelsen af at være med i arbejdet, at være med til at skabe og bygge den nye tid op”(Augustesen & Hansen, 2011, s. 45).

Citatet belyser hvordan det var vigtigt med modernisering og udvikling, men at det også var vigtigt, at grønlænderne i højere grad skulle være en del af processen på alle områder. Ønsket kan være et udtryk for en bekymring om, at hvis ikke grønlænderne blev en større del af processen, var der en risiko for, at den grønlandske befolkning ville have svært ved at tilslutte og støtte bredt op om udviklingsprocessen.

4.2.3. Skolens udbygning

En af de store tematikker for G50-politikken var en udbygning af skolesystemet. Problemet havde været, at fagligheden grundlæggende var for lav og samtidig varierende i forhold til geografi og demografi. Dette betød, at der var stor forskel på niveauet mellem bygderne og byerne, hvorfor der i høj grad manglede ensartethed på skoleområdet (Augustesen & Hansen, 2011, s. 39 & Gulløv, 2017, s. 350- 355). En yderligere nuance ved ønsket om at højne det faglige niveau var, at der imidlertid ikke var den rette lærer kapacitet og rette faglighed hos de lærere, der var til rådighed. Der var derfor ingen tvivl om, at det var nødvendigt at reformere skolesystemet i Grønland, men en vigtig faktor i forlængelse heraf er at metoden, eller løsningen, til at opnå den øgede faglighed og de øgede kvalifikationer, ikke var givet på forhånd (Augustesen & Hansen, 2011, s. 39). Alligevel blev ambitionerne for skolesystemet mødt af en løsning om at adoptere den danske folkeskolemodel.

I 1953 blev det af Augo Lynge cementeret, at de fremtidige muligheder for børn og unge i det grønlandske samfund, var dybt afhængige af, at Grønland i højere grad blev knyttet til Danmark. Ændringen betød, at Grønland fik status som et dansk amt og samtidig fik to pladser i det danske folketing. I nedenstående citat taler Lynge for første gang i det danske folketing efter grundlovsændringen i 1953. Lynge udviser forinden dette citat i samme tale en stor taknemlighed og glæde ved det store beløb, som den danske stat har bidraget med i forbindelse med opbygningsarbejdet i Grønland.:

“Det gælder bl.a. Skole og kulturelle udgifter, der i år figurerer med knap 4,5 mill. kr. Det er store beløb. Men sagen er den, at de grønlandske børn og de unge i Grønland efterhånden gerne skal have adgang til samme undervisning og uddannelse, som de unge hernede. De skal gerne lære dansk, ikke alene fordi de er danske statsborgere, men også fordi danskundervisningen er en betingelse for åndelig vejledning”(Lynge, 1953, s. 16).

Som det fremgår af citatet, var der en klar, politisk holdning om, at Grønland havde brug for en solid støtte på vejen mod modernisering og udvikling. Endvidere cementerede Lynge, at det danske niveau for skole og uddannelse er det endelige mål for det grønlandske samfund. Dermed er Lynge overbevist om, at den danske forbindelse som Grønland har, er en gylden mulighed for at opnå den levestandard og et samfundsniveau, som Grønland behøver. Sidste del af citatet bidrager med at præcisere helt tydeligt, hvilken overbevisning, Lynge besidder. Denne del af citatet dækker over et tema som senere har været til debat både i politiske og forskningsmæssige henseender, nemlig sproget. Som citatet bevidner, betragtes det grønlandske sprog i højere grad som en begrænsning og fastholdelse af status quo, hvorimod det danske sprog bidrager til et væld af muligheder og ikke mindst udvikling. Det interessante her er, at Lynge betragter det danske sprog og den danske undervisning for de unge som en betingelse for åndelig udvikling. Dermed blev det danske sprog i særlig grad præsenteret som en nødvendighed for det grønlandske samfund, hvis grønlænderne ønskede at udvikle samfundet såvel som befolkningen. I samme tale fortsætter Lynge, som det fremgår af nedenstående citat:

“Det er derfor, vi har fået og skal have så mange danske lærere i Grønland. Sproglig isolasjon har været og er stadig Grønlands ulykke” (Lynge, 1953, s. 16).

Som citatet bevidner, knytter Lynge den sproglige isolation sammen med Grønlands historiske og samtidige ulykke. Citatet tydeliggør, at Grønland som samfund i høj grad, efter Lynges overbevisning, havde brug for dansk støtte, opbakning og endda en egentlig danisering. Ikke mindst på baggrund af, at Grønland som et isoleret samfund og kultur i høj grad havde behov for at hente kvalificeret arbejdskraft, hvis undervisningsniveauet skulle hæves. I forlængelse heraf kunne der ikke længere herske tvivl om, at det danske sprog skulle opprioriteres i det grønlandske samfund, hvilket betød at der i denne periode også var en nedprioritering af det grønlandske sprog. Helt grundlæggende er denne fremstilling af det danske sprog og skole helt i tråd med andre politiske områder, hvor de danske metoder blev betragtet, som det bedste middel til at opnå det ideal, som var nødvendigt at efterstræbe.

4.2.4. Grønlandseksperimentet

Den grundlæggende tænkning og forståelse i G50-politikken var ligeledes med til at forme et kontroversielt projekt, som gik under navnet “Grønlandseksperimentet”. Grønlandseksperimentet blev

iværksat i et samarbejde mellem de danske og grønlandske myndigheder og med opbakning fra Røde Kors og Red Barnet (Bryld, 2010, s. 9- 22 & Gulløv, 2017, s. 330). Til eksperimentet blev der udvalgt 22 børn i alderen 5-8 år, som skulle leve op til enkelte kriterier for at projektet skulle lykkes. Eksempelvis skulle børnene være forældreløse eller delvist forældreløse og desuden have en høj intelligens-koefficient (Augustesen & Hansen, 2011, s. 40 & Bryld, 2010, s. 9- 22). Børnene blev ved eksperimentets begyndelse sendt til Danmark i 1951, hvoraf hensigten var, at de skulle lære det danske sprog og kultur. Det næste skridt herefter var, at de skulle tilbage til Grønland, hvor de blev placeret på et børnehjem, drevet af Røde Kors. Her skulle de fortsætte i et miljø, som var præget af det danske sprog og kultur, således at de kunne fortsætte deres udvikling under danske rammer (Gulløv, 2017, s. 330).

På trods af, at børnene som medvirkede i eksperimentet primært, var forældreløse, var der dog flere, som stadig havde én forældre. Imidlertid var en af de afledte effekter heraf, at kontakten til forældre og anden familie blev stærkt begrænset under børnenes ophold på børnehjemmet. Ydermere betød fokuset på det danske sprog, at mange af børnene på forholdsvis kort tid mistede evnen til at tale grønlandsk, hvilket resulterede i, at børnene yderligere ikke kunne kommunikere med andre grønlandske børn og deres egen familie (Bryld, 2010, s. 9- 22). Særligt dette forhold er noget, som har haft betydning for de relationsmæssige problemer, hvor disse børn i udgangspunktet mistede muligheden for at opsøge deres familiære relationer til at svare på spørgsmål om børnenes baggrund. I forlængelse heraf blev særligt den mistede evne til at tale det grønlandske sprog et resultat, som i eftertiden har været genstand for meget kritik, da det i realiteten frarøvede børnene i eksperimentet deres grønlandske identitet. Særligt de identitetsmæssige problemer endte med fylde en del for børnene der var involverede i eksperimentet, flere oplevede senere i livet svære identitetskriser (Bryld, 2010, s. 9- 22).

Den danske stat blev senere stærkt kritiseret for Grønlandseksperimentet. Kritikken blev særligt rettet mod, at børnene i stigende grad fik store mentale problemer og i særdeleshed identitetskriser. Dette begrundes med, at børnene hverken følte sig grønlandske eller danske, og derfor oplevede en voldsom identitetskrise, som i varierende grad voldte problemer resten af livet. På trods af, at Grønlandseksperimentet var etableret med gode hensigter fra både danske og grønlandske politikere og med støtte fra Red Barnet og Røde Kors, har eksperimentet i eftertiden været betragtet som et af de største overgreb af den danske stat (Bryld, 2010, s. 9- 22 & Gulløv, 2017, s. 330). Dette bevirker, at netop Grønlandseksperimentet ofte bliver bragt op i forbindelse med debatter omkring mulige områder hvor den danske stat bør undskylde for dens handling. Grønlandseksperimentet fra 1951, står derfor tilbage i

dag som en af de bedste eksempler på den danske stats overgreb mod den grønlandske befolkning og kultur.

4.2.5. Konsekvenserne af G50-politikken

I de følgende år stod det klart, at den politiske linje fra G50-politikken, havde påbegyndt en udvikling af Grønland som grundlæggende ændrede det grønlandske samfund for eftertiden. Anlægningsprojekter med erhvervsbebyggelse og anlæg samt anden infrastruktur ændrede visuelt det grønlandske samfund, men det ændrede også, hvordan de grundlæggende samfundsstrukturer var sammensat (Gulløv, 2017, s. 320 - 325). Det stod dermed klart, at målsætningen fra G50-politikken om at forandre det grønlandske samfund både i produktionsfremmende forstand, men også i samfundsudviklings forstand, havde taget form.

Selvom udviklingen i henhold til den politiske linje var en succes, havde det grønlandske folk svært ved at vænne sig til omstillingen på det menneskelige plan (Malloy, 2015, s. 110 - 115 & Augustesen & Hansen, 2011, s. 40 - 45). Eftersom omstillingen i høj grad var drevet af danske ideer og forestillinger om, hvad det moderne grønlandsk samfund skulle og burde baseres på (Gad- A, 2020, s. 34). Den umiddelbare adoption af de danske ideer, sprog og sammensætning af samfund, lå i nogle henseender langt væk fra den fangerkultur som grundlæggende var kendetegnende for det daværende grønlandske samfund. Derfor var der både kulturelle tab ved det sproglige, ved det øgede fokus på dansk, men også med måden at bo på. Det at skulle bo et større antal samlet i få byer lå langt fra, hvad dele af befolkningen fra de fjerntliggende beboelser fandt naturligt.

Resultatet for befolkningen endte med, at nogle dele af befolkningen ikke kunne omstille sig, fordi de ekstreme omvæltninger var svære at håndtere mentalt (Augustesen & Hansen, 2011, s. 44). Dette betød, at der blev en uoverensstemmelse mellem udgangspunktet for den politiske linje, som var baseret på et ønske om at modernisere det grønlandske samfund og den konkrete virkelighed som havde store menneskelige konsekvenser. De menneskelige konsekvenser var enorme i forbindelse med den store samfundsmæssige omvæltning, hvilket kun blev yderligere forstærket af landsrådets beslutning om frigivelse af alkohol. Denne beslutning gjorde alkohol nemt tilgængeligt og forbruget steg i takt med, at de ulykkelige, menneskelige forhold bredte sig i samfundet og konsekvenserne for individer såvel som familier steg (Augustesen & Hansen, 2011, s. 45). Dermed havde frigivelsen klart en selvforstærkende effekt på de menneskelige konsekvenser, men befolkningens ønske om frigivelsen af alkoholen mødte opbakning politisk som senere viste sig at blive et alvorligt samfundsproblem.

Som tidligere afsnit har behandlet, tog moderniseringen form og gav vækst i byggeri og anlægning. Denne vækst betød også, at der opstod en stor vækst i den administrative belastning på Grønlandsdepartementet, som skulle håndtere den administrative praksis. Derfor blev det besluttet at lette på belastningen af Grønlandsdepartementet ved at oprette Grønlandsministeriet i 1955, men denne beslutning var ikke til genstand for bred optimisme. Beslutningen mødte modstand nogle steder i befolkningen, fordi denne beslutning ikke understøttede, at de grønlandske sager blev håndteret i de enkelte ressortministerier ligesom resten af Danmark. Eksempelvis mente Frederik Lyngé, at det havde været en bedre beslutning, hvis Grønland som dansk amt fik behandlet deres sager på lige fod med andre danske amter, som fik behandlet sager i de enkelte ministerier i stedet for at få et ministerium særskilt til kun at behandle Grønlands sager (Augustesen & Hansen 2011, s. 46). Dette eksempel fra Frederik Lyngé er helt i tråd med den forståelse af ligestilling, som blev præsenteret af de grønlandske politikere, der ønskede en samfundsmæssig ligestilling mellem Grønland og de andre danske amter. Lyngé fandt beslutningen om at oprette Grønlandsministeriet kritisabel, og betragtede det nyoprettede ministerium som et koloniministerium.

Kritikken blev fra dansk side betragtet som en stærk overreaktion, fordi der ikke var tale om et koloniministerium, som associerede til de tidligere kolonitider. Der var derimod tale om en administrativ konstruktion, der skulle håndtere den store administrative arbejdsbyrde som særligt var kommet på baggrund af grønlandske moderniseringsproces. Et eksempel herpå er den grønlandske politiker Knud Hertling, som senere blev den første og den sidste grønlandske Grønlandsminister. Han betragtede oprettelsen af ministeriet, modsat Lyngé, som en ren praktisk foranstaltning, som ikke havde stor følelsesmæssig betydning (Augustesen & Hansen 2011, s. 46).

4.3. G60-politikken fortsætter udviklingen

Som det er beskrevet, havde G50-politikken mange konsekvenser, både i det grønlandske samfund, men politikken havde også en stor betydning for den enkelte grønlænder, eftersom det grønlandske samfund på flere parametre begyndte at skifte karakter. Eftersom G50-politikken udelukkende omhandlede de konkrete politiske initiativer mod en afkolonisering af Grønland i 50'erne, var der således behov for nye initiativer til at drive processen videre i 60'erne. Gennem forhandlinger og et ønske fra landsrådet, blev det besluttet i slutningen af 50'erne at nedsætte grønlandsudvalget i 1960. Udvalget havde et bredt kommissorium af forskellige problemer, som landsrådet havde udpeget (Gulløv, 2017, s. 331). Grønlandsudvalget bestod både af danske og grønlandske politikere samt repræsentanter fra erhvervslivet i Danmark og Grønland. Dette udvalgsarbejde resulterede i en betænkning, som efter

en længere periode endelig blev fremlagt i 1964. Betænkningen havde til formål at fastlægge grønlandspolitikken for de kommende ti år, og blev derfor kaldt G60-politikken. Denne politiske retning var i høj grad i tråd med den politiske linje fra G50-politikken, og den fortsatte således med de samme fokusområder på særligt boligbyggeri, erhvervsudvikling og uddannelsessystemet (Gulløv, 2017, s. 332)

4.3.1. Statslig erhvervsudvikling

Som tidligere beskrevet havde G50-politikken et stort fokus på den erhvervsmæssige udvikling i Grønland og dette skulle ske gennem fiskerierhvervene (Gulløv, 2017, s. 331-333 & Augustesen & Hansen, 2011, s. 47- 48). På trods af at G50-politiken på mange områder blev opfattet som en succes, gik det langsomt med den erhvervsmæssige udvikling. Strategien på erhvervsområdet i G50-politikken var centreret omkring, at staten skulle facilitere opportunistiske rammer omkring erhvervslivet, og deraf skulle der på privat initiativ investeres. Det viste sig dog, at private investeringer i den erhvervsmæssige udvikling i Grønland var meget begrænset, hvorfor det blev en af de helt store forandringer fra G50- til G60-politikken, at den danske stat ville tage et større ansvar for den erhvervsmæssige udvikling. Som det allerede havde været tilfældet ved G50-politikken, byggede den danske stat fiskefabrikker gennem den statsejede virksomhed KGH, hvilket blot blev øget under G60-politikken. Derudover bestod den grønlandske fiskerflåde af mindre fartøjer, hvilket betød, at de grønlandske fiskere havde et begrænset fiskeområde, primært tæt ved den grønlandske kyst. Ambitionen var dog, at det grønlandske fiskerierhverv skulle rettes mod åbentvandsområder, hvor der kunne fiskes uden afbrydelser af isforholdene (Gulløv, 2017, s. 331-333 & Augustesen & Hansen, 2011, s. 47- 48). Der var dog et stort behov for opgraderinger af den grønlandske fiskerflåde, og det betød, at den statslige indsats mod opgraderinger af fiskerflåden bestod i to primære spor. Det første spor tilbød favorable låneforhold for grønlandske fiskere, som ønskede at købe nye både, mens det andet spor var statsfinansierede trawlere (Gulløv, 2017, s. 331-333 & Augustesen & Hansen, 2011, s. 47- 48).

Indsatsen med erhvervsfremmende tiltag blev derfor væsentligt intensiveret under G60-politikken, og ligeledes blev den statslige indsats langt mere direkte. Tiltagene med statsfinansiering af både trawlere og fiskefabrikker, som herefter blev en del af et statsligt selskab, blev særligt kritiseret af de borgerlige politikere i Danmark, da det blev anset som statssocialistiske tiltag (Gulløv, 2017, s. 331-333 & Augustesen & Hansen, 2011, s. 47- 48). G60-politikken blev kendetegnet ved den danske stats meget aktive rolle, hvilket ligeledes kan anses som afgørende for den senere udvikling i Grønland, hvor mange af de større grønlandske selskaber ejes af det grønlandske selvstyre.

4.3.2. Byggeri og bolig

Som tidligere beskrevet var et centralt element i strategien for den grønlandske erhvervsudvikling en centralisering og urbanisering af den grønlandske befolkning. Det blev både fra dansk og grønlandsk side betragtet som afgørende, at der skete en centralisering af den grønlandske befolkning, som kunne understøtte et stærkt fiskerierhverv (Gulløv, 2017, s. 331-333). Som tidligere beskrevet blev den planlagte centralisering og urbanisering imødekommet af omfattende anlægsplaner, selvom dette allerede var iværksat i G50-politiken, blev denne proces intensiveret ved G60-politiken. G60-politiken satte tempoet op for særlig boligbebyggelse i etagebyggeri samt udbygning af de offentlige institutioner således, at der var gode boligforhold til dem som tilsluttede sig bylivet. Udbyggelsen af de offentlige institutioner var for at understøtte den sideløbende proces mod et grønlandsk velfærdssamfund. Som det gjorde sig gældende for G50-politiken, skete bebyggelsen i fire byer, der var udset bedst egnede til at være centrum for centraliseringen og erhvervsudviklingen, hvilket var Nuuk, Sisimiut, Maniitsoq og Paamiut (Gulløv, 2017, s. 331-333).

Som beskrevet blev boligbebyggelsen intensiveret med G60-politiken, særligt i de fire førnævnte byer. Modsat de fire byer, blev investeringerne i resten af det grønlandske samfund væsentligt begrænset for yderligere at tilskynde den grønlandske befolkning til at samle sig i byerne. Således skulle erhvervsudviklingens, nye boliger og velfærdsinstitutionerne tiltrække befolkningen fra bygderne, hvilket man på daværende tidspunkt forventede ville betyde, at bygdesamfundene ville uddø (Gulløv, 2017, s. 331-333 & Augustesen & Hansen, 2011, s. 47- 48). Denne proces blev yderligere understøttet af, at den danske stat afsatte 2,1 milliarder over en 10-årig periode, således at befolkningstilvæksten ikke ville udgøre et problem.

Som tidligere beskrevet bestod boligbyggeriet primært af større etagebyggerier, hvilket var en stor omvæltning for den grønlandske befolkning, som var flyttet fra de små bygdesamfund til byerne, der samtidigt oplevede en pludselig urbanisering. Denne omvæltning havde utvetydigt konsekvenser for den grønlandske befolkning, eftersom selve det grønlandske samfund over få år havde oplevet en stor forandring. Ligeledes var det heller ikke uden konsekvenser, at den nye bebyggelse i byerne primært bestod i etagebyggeri. I samtiden for det grønlandske folk har det også været en stor omvæltning på individuelt niveau at gå fra små bygdesamfund bestående af huse med afstand imellem, til beboelse i store etagebyggerier. Denne omvæltning er blandt andet illustreret ved, at der i den ene af de dengang nye boligblokke i Nuuk boede, hvad der svarede til 1% af den grønlandske befolkning (Augustesen & Hansen, 2011, s. 48).

4.3.3. Løn paradokset

Der var som tidligere beskrevet forskellige problematikker ved, at det primært var danskere, som fik det gode arbejde og væsentlig bedre løn end de lokale grønlandere under G50-politikken. Særligt lønforskellen mellem danskere og grønlandere var genstand for frustration. Frustrationen kom særligt på baggrund af en implicit forhåbning og forventning i det grønlandske samfund om, at Grønland ville blive en ligestillet del af Danmark på linje med de andre amter (Heinrich, 2010, s. 429 & Malloy, 2015, s. 117). Problematikken var, at både de danske og grønlandske politikere var fuldt bevidste om dette allerede under G50-politiken, hvilket man forsøgte at løse ved indførelsen af hjemstavnskriteriet (Augustesen & Hansen, 2011, s. 49).

Indførelsen af hjemstavnskriteriet betød konkret, at ti års udrejse med studie eller arbejde, gav de samme vilkår som i landsdelen vedkommende rejste til. Selvom intentionen var at skabe en form for ligestilling, var konsekvensen af hjemstavnskriteriet en decideret affolkning af Grønland (Augustesen & Hansen, 2011, s. 49). Eftersom at grønlandere som rejste til Danmark for at studere eller arbejde blev integreret i det danske samfund, bidrog til at få vendte tilbage til Grønland, var det tydeligt at hjemstavnskriteriet bidrog til en affolkning af Grønland. Derfor blev det hurtigt tydeligt for danske såvel som grønlandske politikere, at man måtte finde en ny løsning på løn problematikken.

Til at imødekomme problematikken med affolkningen af Grønland og frustration over lønforskel blev løsningen i 1964 fra G60-politikken at vedtage fødestedskriteriet. Grundlæggende betød dette, at man blev aflønnet alt efter hvor man var født. For en stor del af den grønlandske befolkning blev denne beslutning udslagsgivende for, at troen på ligestilling for alvor fik et tilbageslag. I forbindelse med vedtagelsen af fødestedskriteriet opstod der i den grønlandske befolkning stor modstand og oplevelsen blev, at fødestedskriteriet blot gjorde uligeværdet større (Augustesen & Hansen, 2011, s. 49 & Malloy, 2015, s. 117)

Ifølge grønlandsudvalget og det grønlandske landsråd var tankegangen bag fødestedskriteriet at mindske forskellen mellem forskellige befolkningsgrupper i Grønland. Argumentet om at fødestedskriteriet skulle sikre en mere balanceret aflønning i det grønlandske samfund, var på baggrund af at det ville skævvride det grønlandske samfund hvis de statsligt ansatte i Grønland blev for vellønnet (Malloy, 2015, s. 115 - 117). Eftersom særligt de grønlandske fangere og fiskere befandt sig lønmæssigt på bunden af samfundet, frygtede de grønlandske politikere, at de statsligt ansatte med høje lønninger ville skille sig ud i det grønlandske samfund (Augustesen & Hansen, 2011, s. 49 & Malloy,

2015, s. 117). Opfattelsen af fødestedskriteriet i den grønlandske befolkning var dog ikke fokuseret på det grønlandske samfund, men mere hvorledes grønlænderne var stillet i forhold til resten af Danmark. På denne baggrund blev fødestedskriteriet opfattet som et tiltag der blot øgede forskellen mellem danskere og grønlændere.

4.3.4. Den danske skole

Som tidligere beskrevet var et væsentligt fokusområde i moderniseringsprocessen og G50-politikken, uddannelsessystemet og den grønlandske folkeskole. Målsætningen var at igangsætte væsentlige investeringer og dermed optimere hele indsatsen. Derudover var et af de grundlæggende kendetegn, at udviklingen af den grønlandske folkeskole skulle ske ud fra et dansk forbillede. For at imødekomme denne udvikling besluttede det danske Folketing at påbegynde arbejdet med en ny skolelov for Grønland i 1964, og denne blev vedtaget i 1967 (Augustesen & Hansen, 2011, s. 50 & Gulløv, 2017, s. 350- 355). Skoleloven var som sådan ikke en del af selve G60-politiken, men kan sagtens betragtes i sammenhæng af den samlede politik i forbindelse med moderniseringen og afkoloniseringen.

Skoleloven indebar blandt andet en udvidelse af den obligatoriske skolegang fra syv til ni år, hvilket var mere end i Danmark, eftersom det niende år i den danske folkeskole var frivilligt (Augustesen & Hansen, 2011, s. 50 & Gulløv, 2017, s. 350- 355). Årsagen til at man mente det var hensigtsmæssigt, at der var ni obligatoriske skoleår, var særligt niveauet for danskkundskaber hos de grønlandske unge. Ræsonnementet for at sætte højere krav til skoleår i Grønland skete særligt på baggrund af perspektiverne for videreuddannelse, eftersom disse foregik på dansk og hovedsageligt i Danmark. Vurderingen gik dog på, at grønlandske børn og unges danskkundskaber var på et så lavt niveau, at der var et behov for et obligatorisk skoleår mere end tilfældet var i Danmark (Augustesen & Hansen, 2011, s. 50 & Gulløv, 2017, s. 350- 355).

Skoleloven havde et tydeligt fokus på at optimere de grønlandske børn og unges danskkundskaber, hvilket også kom til udtryk ved et andet element af loven. Dette initiativ gjorde at grønlandsk, som fag, kunne blive udskudt til først at begynde i 3. klasse. Denne beslutning kunne dog kun ske på baggrund af, at et flertal af forældrene i den givne klasse støttede op om det. I forbindelse med arbejdet med skoleloven var det netop også forslaget omkring udsættelse af grønlandsk, som var genstand for debat og kritik, specielt fra de grønlandske politikere, heriblandt Knud Hertling:

”Når en sådan nedvurdering rammer det grønlandske modersmål, må man undskylde mig og andre, der har samme opfattelse, at vi stritter imod. Vi vil gerne have det grønlandske sprog placeret i den grønlandske skole på passende måde, selv om det betyder, at de grønlandske børn kommer til at lære det danske sprog noget langsommere (Augustesen & Hansen, 2011, s. 50).”

Som det fremgår af ovenstående citat, var bekymringen netop, at der ville ske en nedvurdering af det grønlandske sprog. Det er således svært at redegøre for, hvad den konkrete bekymring gik på. Alligevel ændrer det ikke på, at skoleloven med dette initiativ, underbyggede den i forvejen eksisterende tendens med at nedprioritere det grønlandske sprog og prioritere det danske sprog yderligere. Hertling og andre grønlandske politikeres kritik gav heller ikke genlyd i Grønland, da der var mange på daværende tidspunkt, som anså det som en nødvendig del af moderniseringen, at det danske sprog skulle optage en langt større rolle (Augustesen & Hansen, 2011, s. 51). Det var således for at sikre, at den udvikling som Grønland var inde i som samfund på baggrund af G50- og G60-politikken ville fortsætte. Derfor blev det også besluttet, at der skulle gøres op med den tosporede skole i Grønland, hvor der var særskilte linjer, som underviste i enten grønlandsk eller dansk (Augustesen & Hansen, 2011, s. 51 & Gulløv, 2017, s. 350- 355). Den grønlandske folkeskole skulle således samles i et enkelt spor, hvor det danske sprog deraf naturligt skulle komme til at fylde mere for samtlige grønlandske børn og unge.

Som tidligere beskrevet var en stor del af G50- og G60-politikken, at det grønlandske samfund, skulle samles i fire større byer, og dermed understøtte erhvervslivet bedre. Dette fokus på centralisering blev også inkorporeret i skoleloven (Gulløv, 2017, s. 352 - 353). Det blev blandt andet besluttet, at byggerne udelukkende skulle have klassetrin op til femte klasse, hvorefter børn fra byggerne blev tvunget til at tage til en af de større byer for at færdiggøre de resterende fire skoleår. Dette skulle understøtte både en større grad af centralisering, men efter hensigterne også danskkundskaberne, da kvaliteten i undervisningen var større i byerne. Dette viste en række erfaringer fra den tidligere grønlandske folkeskole, at børn i byggerne klarede sig væsentligt ringere fagligt end de børn der gik i skole i byerne (Gulløv, 2017, s. 352 - 353). Det må dog antages, at det er voldsomt, for børn i 5. klasse at skulle flytte fra familie og hjem for at gennemføre folkeskolen, særligt med afstandene i Grønland taget i

betragtning. Det må derfor antages, at det for mange børn i bygderne betød flere år med meget begrænset kontakt til familien. Endnu engang illustrerer det, hvorledes de danske beslutninger på trods af andre hensigter har haft væsentlige menneskelige konsekvenser.

4.3.5. Erfaringerne fra Grønlandseksperimentet

Som tidligere beskrevet var Grønlandseksperimentet en del af G50-politikken, og havde til formål at skabe en grønlandsk elite blandt de grønlandske børn, hvilket skulle ske gennem en dansk opvækst. På trods af, at Grønlandseksperimentet endte tragisk for de involverede børn i eksperimentet, og det hurtigt stod klart, at en sådan model ikke skulle bruges, blev tankegangen fra eksperimentet bragt videre på en række parametre. Således blev det igen besluttet i 1961 at forsøge at sende grønlandske skolebørn fra 6.-7. klasse på skoleophold i Danmark i et 1 år (Larsen, 1992, s. 380). Modsat ved grønlandseksperimentet krævede opholdet i Danmark dog forældrenes accept. Meningen med at sende disse børn på 1-årige ophold i Danmark, var at styrke deres kundskaber i det danske sprog, således at de var bedre rustede til at gennemføre den grønlandske realskole. Børnene blev indlogeret hos en dansk plejefamilie og gik ligeledes i dansk folkeskole under opholdet. I 1961 blev der således sendt 26 grønlandske børn til Danmark på et 1-årigt ophold. Herefter steg antallet af grønlandske børn i Danmark nogenlunde støt, hvoraf tallet toppede i 1971 med 280 børn fra den årgang der blev sendt til Danmark, jf. figur 2 (Larsen, 1992, s. 380-382).

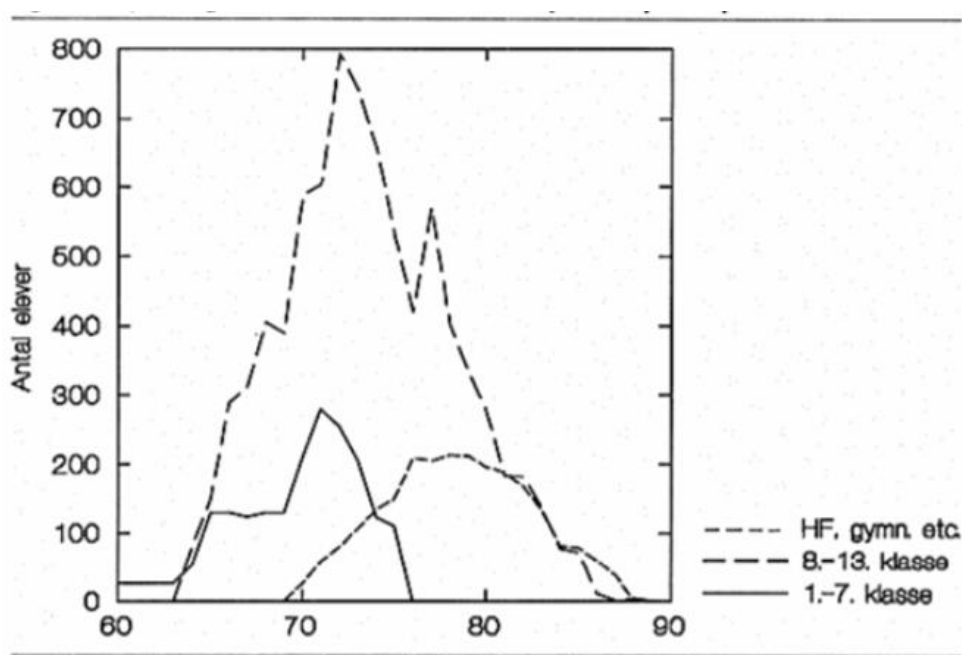
Forløbet med at sende grønlandske børn på et ophold i Danmark blev hurtigt en succes. Dog blev der allerede tidligt i forløbet stillet en række spørgsmål vedrørende, hvad hensigten i realiteten var med disse ophold, eftersom tankegangen for den daværende politik stadig havde fokus på at styrke de grønlandske skolebørn i dansk. Dette fokus havde man, da dansk blev anset som det bedste redskab til styrke fagligheden i den grønlandske folkeskole og dermed fundamentet for det fremtidige grønlandske samfund.

Det var derfor nødvendigt fra politisk side at tage stilling til, hvad hensigten reelt skulle være, og dermed hvorvidt Danmarksopholdene udelukkende skulle være for en faglig elite eller for størstedelen af de grønlandske børn og unge. Efterhånden blev det klart, at ønsket var, at størstedelen af de grønlandske skolebørn skulle styrkes gennem et ophold i Danmark. Derfor blev det i 1964 besluttet i overensstemmelse med de overordnede linjer i G60-politikken, at der fremadrettet skulle være 1-årige Danmarksophold for 8-, 9-, og 10-klases eleverne (Gulløv, 2017, s. 352 - 353). Danmarksopholdet for de ældre skoleelever blev således hurtigt det største danifiseringsforløb for grønlandske skolebørn,

og overhalede i antal hurtigt mængden af børn fra 6.-7. klasse, som blev sendt til Danmark. Opholdsprogrammet toppede for de ældre folkeskoleelever i starten af 70'erne med op mod 800 elever på ét 1-årigt ophold i Danmark jf. figur 2. Det blev endvidere vedtaget i slutningen af 60'erne, at der ligeledes skulle laves Danmarksophold for HF- og gymnasieuddannelser, som toppede ved omtrent, 200 elever der blev sendt til Danmark, jf. figur 2.

Danmarksopholdene for de grønlandske elever blev hurtigt en institutionaliseret del af det grønlandske uddannelsessystem, som havde til hensigt at styrke det danske sprog og deraf fagligheden. Samtidig fungerede forløbene også som introduktionsforløb til det danske samfund for grønlandske unge, da mange skulle til Danmark efter folkeskolen enten for at tage en videregående uddannelse eller for at gå på efterskole. Derfor blev det anset som hensigtsmæssigt, at de kendte til det danske samfund forinden samt havde et netværk i Danmark omend det var begrænset.

Figur 2

Kilde: Beretninger vedrørende Grønland samt Grønland Årsberetning, diverse årgange.

(Larsen, 1992, s. 381)

4.4. Ambition om ligestilling skaber håb for fremtiden

Ligestilling er et gennemgående omdrejningspunkt i den grønlandske samfundsdebat både før, under og efter G50- og G60-politikkenes udformning. Det bør dog bemærkes, at ligestilling er et omstridt begreb, som tematisk kan belyses og anvendes på forskellig vis. Der er ingen tvivl om, at ligestilling som begreb ligeledes kunne anvendes som et politisk redskab til at argumentere for modernisering og reformering af det grønlandske samfund undervejs i historien. Det bør dog noteres, at der er forskellige variationer af hvordan ligestilling benyttes, og i hvilken sammenhæng begrebet bliver anvendt. Alligevel er ligestilling et dominerende tema, som er essentielt for forståelsen af den historiske kontekst, og særligt i tiden, hvor moderniseringen for alvor tog fat i det grønlandske samfund. Dette afsnit behandler derfor ikke kun ligestilling under G50- eller G60 politikken, men derimod ligestilling i en længere tidsmæssig betragtning. Dermed er ambitionen med dette afsnit at sætte rammerne for hvor og i hvilken kontekst spørgsmålet om ligestilling bliver problematiseret.

Tematikken om ligestilling i rigsfællesskabet var et emne, som i høj grad blev sat på dagsordenen efter underskrivelsen af FN-pagten i 1945. I 1946 begyndte forhandlingerne med Færøerne om hvilken placering, samt hvordan konstellationen skulle etableres i forhold til det samlede rigsfællesskab og deraf Færøernes position som rigsdeltagelse. I denne forbindelse udtrykte statsminister Knud Kristensen (V), hvorledes rollerne mellem rigsdeltagelserne fremadrettet skulle betragtes, hvilket han formulerede således:

“Jeg ser saaledes på det, at de to Parter er ligeberettigede Faktorer, der staar fuldstændigt frit over for hinanden, og som selvstændigt kan tage stilling, uden at den ene eller den anden Part udsættes for Tvang til at indtage en anden Stilling end den selv ønsker. Men hvis synspunkterne ikke er overensstemmende, maa hver part tage sit Ansvar for sin endelige beslutning” (Justinussen, 2019, s. 447).

Som citatet bevidner, blev forståelsen af ligeberettigede faktorer i denne sammenhæng forstået som et udgangspunkt, hvor parterne havde et jævnbyrdigt fælles fodslag. Særligt beskrivelsen af ligeberettigede faktorer, skal understrege at der her er tale om en ny epoke, hvor man endegyldigt bevæger sig væk fra den imperialistiske og koloniale tankegang (Justinussen 2019, s. 447-448). Hermed begyndte nye toner af et aftalebaseret og jævnbyrdigt rigsfællesskab, hvortil selve ideen om et ligevær-

digt fællesskab, var anderledes fra den tidligere model, hvor Danmark tydeligt fremstod i en magtfuldkommen rolle. Denne større grad af autonomi betød, at de enkelte parter i sidste ende selv stod med ansvaret for de beslutninger, som blev taget.

Et andet niveau af ligestilling var ligestillingen blandt befolkningen i lokalsamfundene i Grønland og Danmark og hvorvidt der eksisterede lige forhold for den enkelte bosiddende i Grønland eller Danmark. Problematiseringen af manglen på lokal ligestilling mellem det danske og det grønlandske samfund er blevet en tilbagevendende diskussion. I forlængelse heraf dækker det lokale tema om ligestilling over de mellemfolkelige rettigheder, lønniveauer og hvorvidt der er lige adgang til sundheds- og velfærdssektoren.

I det grønlandske landsråd var ligestilling kommet på dagsordenen efter de første år af moderniseringsprocessen. Derfor vedtog landsrådet i 1959 at sende en udtalelse til Folketinget, hvori nogle af udfordringerne, som landsrådet havde bemærket under udfoldelsen af G50-politiken blev kommenteret (Malloy, 2015). Nedenstående citat er et uddrag fra udtalelsen, som landsrådet sendte til folkettinget i 1959, hvor et særligt fokus var, at der manglede normaliserede administrative og politiske forhold:

“... alt sigtende imod administrativt og politisk at normalisere forholdene i Grønland og mellem Grønland og Danmark, således at Grønlands placering som en ligeberettiget dansk landsdel - hverken mere eller mindre - fastslås og efterleves med en tilpasning, som landets natur og fjerne beliggenhed må nødvendiggøre...” (Augustesen & Hansen, 2011, s. 47).

Citatet belyser i nogen grad, hvordan de grønlandske politikere cementerede vigtigheden af, at Grønland burde sidestilles på samme niveau som andre danske amter. Dermed var ønsket hverken, at Grønland burde have en højere særstatus eller modsat betragtes som et andenrangs amt. Dog bevidner citatet om de åbenlyse forudsætninger, som var specielt for Grønland, og som ikke på samme måde var relevant i de andre danske amter. Eksempelvis var den store afstand fra Danmark og de store interne afstande i Grønland en forudsætning, som bidrog til at Grønland som amt var anderledes end de andre danske amter.

I 1939 blev en mindre grønlandsk sammenslutning, kaldt The Greenlandic Society etableret, som i de efterfølgende år udgav et lille magasin hver anden måned. Efterhånden voksede den lille sammenslutning og i 1954 var der 260 medlemmer, som heriblandt diskuterede udviklingen i Grønland samt den danske håndtering af Grønland (Heinrich, 2010, s. 428). I årene efter 1953 havde sammenslutningen behandlet problemer som eksempelvis lønproblemet, hvor grønlænderne blev lønnet dårligere end danskerne for det samme arbejde. Ydermere kommenterede de også på tematikker som den enkelte borgers muligheder, rettigheder og politiske frihed. I citatet nedenfor belyses en karakteristik af den enkelte borgers muligheder i Grønland, som i dette citat betragtes som begrænsede, både i individuel og politisk forstand:

“...Greenland was characterised by lack of political freedom and by the lack of opportunity for independent development” (Heinrich, 2010, s. 429).

Det er i denne sammenhæng vigtigt at nævne, at formanden for sammenslutningen, Carl Broberg, havde svært ved at forstå, hvorfor grønlænderne ikke kunne leve deres frie liv i Grønland, som danskerne gjorde i Danmark. Grundlæggende var Broberg optaget af den lighed, som han mente, var svær at få øje på i samtiden mellem de to befolkninger. Derfor kritiserede Broberg både, de personlige forskelle i muligheder, men også en mere strukturel ligestilling der omhandlede grundlæggende rettigheder. I nedenstående citat udtrykte Broberg meget præcist, hvad han mente med ligestilling i sammenhæng med 1947:

“...everyone would have equal rights in the eyes of the law, equal rights to work and equal pay, equal rights in Denmark and Greenland ...” (Heinrich, 2010, s. 429).

Med dette citat afklarede Broberg, at der både var problemer med moderniseringen af det grønlandske samfund, men også at der var noget galt med rettighederne. Broberg ønskede, at alle individer, skulle have de samme lovmæssige rettigheder uanset om de var fra Grønland eller Danmark.

Nedenstående citat belyser en frustration af den danske håndtering af Grønland og det grønlandske folk. Det bør dog noteres, at citatet stammer fra 1947 hvilket betyder, at det kan referere til, at den danske stat forud for anden verdenskrig havde haft en tilbageholdende tilgang til at imødekomme de problemer, som det grønlandske folk var vidne til:

“... We do not want things to continue developing along the same lines as they have until now. The guardianship, this bondage, which the Administration still enforces on the Greenlanders must cease...” (Heinrich, 2010, s. 429).

Citatet bidrager i kraft af den tidsmæssige kontekst, til et indblik i, hvordan stemningen fra den grønlandske befolkning var. forud for de skelsættende moderniseringsår under G50- og G60-politikken. I dette citat er det særligt relevant, at der blev refereret til, at den danske stat nærmest havde holdt den grønlandske befolkning til fange i et samfund afskåret fra resten af verden.

Under G-50 kommissionens arbejde havde udfordringen omkring lønforskelle på det samme arbejde allerede været til debat, men der blev ikke præsenteret en løsning på problematikken gennem arbejdet. Problemet med ligeløn dækkede over kompleksitet af forskellig art. Eksempelvis ved omstillingen til en åben markedsøkonomi, hvor lønninger blev afstemt i forhold til produktivitet (Malloy, 2015, s. 117). Problemet bestod som tidligere beskrevet i at hvis lønningerne var afstemt ud fra markedsøkonomiske mekanismer, ville særligt de ansatte i fiskerierhvervene få en lav løn, mens de ansatte i den offentlige sektor ville blive lønførende i det grønlandske samfund. Denne forskel ville således skævvride hele det grønlandske samfund i forhold til økonomisk lighed, hvilket man politisk både fra dansk og grønlandsk side frygtede (Malloy, 2015, s. 117).

I forbindelse med G-60 politikken kom forslaget om fødestedskriteriet som en løsning, hvor der blev lagt op til en normalisering mellem udsendte og grønlandske offentligt ansatte. Dette skulle bevirke, at denne gruppe af arbejdsstyrken nærmede sig ligestilling (Malloy, 2015, s. 117). Historien bevidner om, at fødestedskriteriet blev til genstand for debat, hvor intentionen om ligestilling blev mødt med stor modstand blandt befolkningen, fordi de underliggende mekanismer i fødestedskriteriet på nogle parametre udfordrede grundloven (Malloy, 2015, s. 117). Grundloven bevidner om ligestilling for alle danske statsborgere uanset fødested, hvilket kan siges at stå i kontrast til fødestedskriteriet. Derfor kunne en lovgivning som fødestedskriteriet, fra grønlandsk side, betragtes som, at det grønlandske folk blev andenrangsborgere uanset grundloven. Fødestedskriteriet kan således have skabt en dybere kløft mellem de grønlandske forventninger til indlemmelsen i den danske stat og den faktiske udvikling. At de grønlandske politikere så fødestedskriteriet som et nødvendigt onde for at undgå et ulige samfund, blev et vendepunkt blandt befolkningen, hvor skepsissen mod den danske stat for alvor tog fart.

Derfor mødte betænkningen fra G60 stor modstand både fra befolkningen og de forskellige medier, som sammenlignede den manglende ligestilling med racediskrimination (Malloy, 2015, s. 117). I forlængelse heraf endte fødestedskriteriet med at blive symbolet på den forskel der blev opfattet i det grønlandske samfund hvor *grønlændere forblev andenrangsborgere i deres eget land* (Malloy, 2015, s. 117).

Ligestilling samt forhåbningen om lokal ligestilling mellem det danske og det grønlandske samfund, har som beskrevet ovenfor, været til genstand for kompleksitet. På den ene side havde den danske stats indsats gennem moderniseringsperioden bidraget til, at den gennemsnitlige levealder næsten blev fordoblet på baggrund af den helbredsmæssige indsats og de forbedrede boliger. En yderligere forbedring var, at sociale services og andelen af grønlandere, som tog en uddannelse længere end grundskolen steg markant i perioden (Gad- A, 2020, s. 34). På den anden side havde afkoloniseringen bidraget til en følelse af neokolonialisme hos den grønlandske befolkning. Samfundet blev moderniseret med fysisk infrastruktur samt udbygning af velfærd, men disse moderniseringer blev bygget af danske entreprenører og bygherrer, hvorefter bemandingen blev besat af dansk arbejdskraft (Gad- A, 2020, s. 34).

Der er ingen tvivl om, at ligestilling af forskellig art samt argumentation har været en dominerende problematik i et historisk perspektiv, men diskussionen om ligestilling er til stadighed en del af den nutidige offentlige debat. I forlængelse heraf har lovgivningsmæssig udvikling for det grønlandske samfund også været genstand for en større udvidelse, senest i 2009, hvor ønsket om ligestilling, og selvbestemmelse endte med vedtagelsen af selvstyreloven. Selvstyreloven er i høj grad en udvidelse af den tidligere hjemmestyrelov fra 1979. Med selvstyreloven vedtog Danmark og Grønland, at Grønland fremover havde mulighed for mere selvbestemmelse, og hvor den danske regering indgik som en ligeværdig partner (Gad- A, 2020, s. 35).

Selvstyreloven gav mulighed for, at Grønland i højere grad selv kunne vælge, hvilke ressortområder, som Grønland skulle administrere fremadrettet. Derfor opstod muligheden for, at Grønland kunne hjemtage administrationsområder, som eksempelvis forvaltningen af undergrunden, hvilket ikke var muligt under hjemmestyreloven. Dog krævede hjemtagelsen af ressortområder, at Grønland også selv skulle finansiere hjemtagelsen og driften af et hjemtaget ressortområde (Janussen, 2019, s. 18).

Selvom Grønland opnåede mere ligestilling med selvstyreloven og efterfølgende hjemtog forvaltningen af råstofindvinding og undergrunden, varetager Danmark stadigvæk det udenrigs- og sikkerhedspolitikken, hvilket ikke kan hjemtages til selvstyret (Kleist, 2019, s. 84- 85). Dette betyder, at Grønland ikke kan nå yderligere ligestilling, og dermed har Danmark fuld bestemmelse over en række områder, heriblandt udenrigs- og sikkerhedspolitikken. I forlængelse heraf bliver det derfor nødt til at være Danmarks ansvar at inddrage Grønland i processen for beslutninger på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område.

Ydermere kan ligestilling også betragtes i lyset af mellemstatslige relationer som eksempelvis det arktiske råd, som i fællesskab prøver at arbejde med forskellige forhold i den arktiske region. Ligestilling i denne forbindelse har også i nutidig forståelse været til genstand for politisk frustration i Grønland, eksempelvis i 2013 hvor ministermødet i arktisk råd blev boykottet fra grønlandsk side (Jacobsen, 2019, s. 490 - 493). Begrundelsen herfor var endnu en gang ligestilling, men denne gang ligestilling mellem Danmark og Grønland i et mellemstatsligt perspektiv. Grunden til den drastiske beslutning fra grønlandsk side var, at da formandskabet i arktisk råd overgik til Sverige i 2011, havde svenskerne valgt, at rigsfællesskabet havde en fælles stol ved forhandlingsbordet og ikke tre som tidligere (Jacobsen, 2019, s. 490 - 493). Dermed blev grønlandsk repræsentation i arktisk råd varetaget gennem den danske position ved forhandlingsbordet. Dette betød, at Grønland igen stod bagved Danmark frem for at repræsentere Grønlands arktiske interesser selv, hvilket i høj grad blev til genstand for frustration. Der blev fra fælles side i rigsfællesskabet protesteret mod den svenske beslutning uden, at dette ændrede på beslutningen. I frygt for, at denne udvikling ville fortsætte med det følgende canadiske formandskab for arktisk råd, besluttede Grønland at sætte det grønlandske arbejde i arktisk råd i bero (Jacobsen, 2019, s. 490 - 493). Det grønlandske arbejde i det arktiske råd havde ellers stor betydning som følge af at grønlænderne er et arktisk folk. Fra grønlandsk side blev indledende forhandlinger om Grønlands repræsentation i arktisk råd drøftet med det efterfølgende canadiske formandskab, hvorefter tilfredsstillende rammer for grønlandsk arbejde i det arktiske råd blev aftalt.

4.5. Delkonklusion

FN-pagten og den efterfølgende afkoloniseringsproces, betød oftest, at kolonierne blev uafhængige af de tidligere kolonimagter. Udsigten til samme proces i Grønland, var i særdeleshed et skræmmende scenarie for den danske stat, hvorfor staten efterfølgende forpligtede sig til at gøre Grønland til en ligestillet del af Danmark sideløbende med igangsættelsen af en omfattende moderniseringsproces.

Moderniseringsprocessen blev iværksat gennem G50- og G60-politikken, hvilket primært omhandlede en centralisering af det grønlandske samfund, mere dansk i den grønlandske folkeskole og udvikling af erhvervsmulighederne, såsom finansiering af fiskefabrikker. Som tidligere beskrevet, havde særligt centraliseringen og opjusteringen af dansk som skolefag en række både samfundsmæssige og menneskelige konsekvenser. Særligt centraliseringen af det grønlandske samfund var en stor omvæltning, som fik en række menneskelige konsekvenser. Som beskrevet tidligere i afsnit 4.2 og 4.3, var der stor forskel på at bo i en bygd med et par hundrede mennesker og med stor afstand, til at flytte til en by og bo i etagebyggeri. Dette er fint illustreret ved, at blok P i Nuuk i start 70'erne var beboet af 1% af Grønlands befolkning. De store samfundsomvæltninger som det grønlandske samfund oplevede under G50- og G60-politikken satte således dets spor hos lokalbefolkningen på flere måder, og har uden tvivl haft negative konsekvenser for befolkningen af forskellig art.

En anden mærkbar konsekvens for det grønlandske samfund på baggrund af moderniseringsprocessen var særligt udviklingen af det grønlandske skolesystem, og deraf også betydningen af det danske sprog. På baggrund af moderniseringen blev der lavet en række ændringer af den grønlandske skole, som skulle øge fagligheden og uddannelsesniveauet ved at have et større fokus på det danske sprog. Dette betød blandt andet, at der blev introduceret Danmarksophold for folkeskoleelever, tidligere introduktion til danskfaget og ni obligatoriske skoleår. Fokusset på dansk i den grønlandske folkeskole og dermed en *danisering* af Grønland, var ikke blot en dansk ide, men noget, som også mødte bred opbakning blandt de daværende grønlandske politikere. Særligt var argumentet, at det grønlandske sprog var begrænsende, modsat det danske, der var civiliseret og skabte muligheder for individet. Tilgangen til det danske sprog og dets dertilhørende betydning i det grønlandske samfund, kom selv sagt også til at have konsekvenser. En naturlig konsekvens er blandt andet, at når det danske sprog prioriteres i skolen og deraf i samfundet i almindelighed, bliver det grønlandske sprog nedprioriteret.

Denne nedprioritering af det grønlandske sprog og samtidig med det danske sprogs positionering, som værende adgangsgivende til uddannelse, er linjerne således tegnet op for en kulturel konflikt. Særligt for eftertiden hvor det grønlandske syn på det danske sprog som værende vigtigere end det grønlandske, ændrede sig markant over tid, hvilket vil blive gennemgået i senere i delanalyse 2. Denne ændring i synet på det Danmark og dansk skete særligt i kraft af de gentagne skuffelser over ligestilling med resten af Danmark og samtidig en stigende nationalisme i det grønlandske samfund. Efter G50- og G60-politikken havde det danske sprog nået en position i det grønlandske samfund,

hvor det danske sprog i sig selv kunne anses som en afgørende adgangsbillet til uddannelse og muligheder i Danmark. Dette kan betragtes som neokolonialisme begrundet med at afhængighedsforholdet består i videregående uddannelsesmuligheder i Danmark. Ud fra logikken om at dette vil fastholde det danske sprog og kultur som en central del af det grønlandske samfund via uddannelsessystemet.

I forbindelse med det større fokus på dansk i den grønlandske folkeskole blev G50-politikken hurtigt kendetegnet ved Grønlandseksperimentet med de 22 børn. Særligt var fokus på de efterfølgende menneskelige konsekvenser som eksperimentet fik for de involverede børn. Konsekvenserne gik i særdeleshed på, at de involverede børn mistede deres grønlandske identitet, som i kraft af gradvis adoption af det danske sprog, mistede forbindelsen til det grønlandske eftersom de blev nægtet at tale sproget og derfor mistede evnen til det. Dette ledte yderligere til at børnene gennemlevede identitetsmæssige kriser, som i de værste tilfælde bidrog til at de enkelte endte i misbrug og selvmord. Udover det åbenlyse katastrofale i de konkrete menneskelige konsekvenser for de involverede børn, blev Grønlandseksperimentet også et tydeligt eksempel på, hvorledes den danske stat har forsøgt at fuldstændig undertrykke og dermed erodere den grønlandske kultur. For eftertiden har særligt Grønlandseksperimentet stået tilbage, som det mest tydelige eksempel på at den danske stat begår et overgreb på den grønlandske befolkning. Dette er også årsagen til at børnene fra Grønlandseksperimentet ofte bliver bragt op i forbindelse med debatter vedrørende en mulig undskyldning fra den danske stat.

En stor del af perioden under afkoloniseringsprocessen og den efterfølgende modernisering var kendetegnet af forskellige ligestillingsproblematikker i relationen mellem Danmark og Grønland. Datidens ligestillingsproblematikker kan særligt deles i to spor, det overordnede som handler om Grønlands ligestilling som amt og ligestilling, særligt den lønmæssige, mellem danskere og grønlandere. Forventningerne til at Grønland som et dansk amt ville blive ligestillet med resten af landet, blev i flere forskellige perioder og henseender bragt op. Heriblandt Frederik Lynges kritik af oprettelsen af Grønlandsministeriet som han sammenlignede med et koloniministerium. Lynges problematiserede særligt at Grønlandsministeriet, i dets blotte eksistens gjorde, at Grønland ikke kunne opfattes som en ligestillet del af Danmark, eftersom der ikke fandtes ministerier for de andre amter. Der har således hersket en debat om samfundsmæssig ligestilling mellem Grønland og Danmark helt fra begyndelsen af afkoloniseringen.

Som beskrevet var ligestillingen mellem danskere og grønlandere, særligt når det kom til løn, en central del af de problematikker, som opstod i relationen mellem Grønland og Danmark under moderniseringsprocessen. Dette kom i særdeleshed til udtryk, da hjemstavnskriteriet blev erstattet af fødestedskriteriet. På trods af at grønlandske politikere forsøgte at argumentere for, hvorfor fødestedskriteriet var nødvendigt, blev argumenterne dog langt fra købt. Tværtimod blev fødestedskriteriet opfattet som decideret ulighedsskabende og diskriminerende for det grønlandske folk, eftersom de på basis af deres fødested blev fastlåst i en løn som lå væsentligt under, hvad danskere blev betalt for samme arbejde. Fødestedskriteriet endte således med at stå tilbage som en stor skuffelse i moderniseringsprocessen, da det blev set som det endelige bevis på, at grønlænderne var andenrangsborgere i det danske rige.

5. Delanalyse 2

Denne delanalyse vil undersøge, hvorvidt den moderne italesættelse kan relateres til G50- og G60-politikken og konsekvenserne heraf, som blev gennemgået i første delanalyse. Derfor søger denne analyse at finde italesættelse fra de grønlandske politikere i parlamentariske sammenhænge og heraf undersøge hvorvidt italesættelsen til stadighed er forankret i tematikker, der udspringer fra G50- og G60-politikken. Den tidsmæssige skillelinje for den moderne, grønlandske, politiske italesættelse stadfæstes ved selvstyrelovens ikrafttrædelse i 2009. I forlængelse heraf er det ydermere en ambition for denne delanalyse at undersøge om italesættelsen har skiftet karakter fra moderniseringsprocessen overfor den moderne politiske italesættelse. Delanalysen er opdelt i de tre hovedtematikker, som i denne analyse baseres på ligestilling, Grønlandeksperimentet og sprogdebatten. Argumentationen for at anvende disse tre tematikker til denne delanalyse baseres på den fundne empiri og som dermed danner grundlaget for udfoldelsen af analysen. Denne analyse vil både anvende empiri fra det danske Folketing og det grønlandske Landsting, hvor de enkelte grønlandske politikere sætter ord på udfordringerne og problematikker i rigsfællesskabet.

5.1. Ligestilling er stadig på dagsordenen

Temaet ligestilling vil både belyse strukturel ligestilling mellem rigsdelen samt lokal ligestilling mellem befolkningerne. Dette dækker heriblandt over ligelønsproblemet, hvor grønlandske faggrupper eller havde et lavere lønniveau end de samme faggrupper i Danmark. Ligestilling er et komplekst tema, der indeholder en høj grad af nuancer, som har spillet en væsentlig rolle under den grønlandske moderniseringsproces ved G50- og G-60-politikken som det fremgår af afsnit 4.2. og 4.3. Selvom

dette tema har været belyst og diskuteret over en lang tidsmæssig periode, italesættes ligestilling stadigvæk i en nutidig kontekst (Gad- B, 2016). I denne forbindelse bør det bemærkes, at der undervejs i den parlamentariske behandling af ligestilling, er vedtaget lovgivning der skulle imødekomme ligestilling på forskellig vis. Et eksempel herpå er vedtagelsen af selvstyreloven fra 2009, som har til mål at give Grønland muligheden for at hjemtage de sagsområder fra den danske stat, som Grønland selv ønsker (Gulløv, 2017, s. 402 - 421). Dermed er selvstyre aftalen et eksempel på, hvordan den danske stat har forsøgt at imødekomme det grønlandske ønske om at opnå mere strukturel ligestilling med Danmark. Selvstyreloven har i denne forbindelse optimeret de strukturelle rammer for ligestilling og underbygget håbet omkring yderligere ligestilling. Dette kan blandt andet ses ved at en del af selvstyreloven er, at Grønland til hver en tid kan løsrive sig fra Danmark og den danske stat.

Det er dog ikke alle områder, hvoraf ligestilling mellem rigsdelen er en selvfølge i kraft af selvstyreloven. Dette afhænger af, hvorvidt det grønlandske selvstyre har forudsætningerne for at hjemtage de resterende forvaltningsmæssige områder, som Danmark stadig varetager. Forudsætningerne for, at Grønland kan hjemtage de resterende forvaltningsområder, hænger ofte direkte sammen med den grønlandske økonomi, eftersom hvert eneste område, kræver en yderligere grønlandsk offentlig forvaltning, som skal varetage området. Derfor repræsenterer hvert enkelt sagsområde også en potentiel merudgift, som er forskellig for hvert sagsområde, men det kan dog konstateres, at der ved hvert område er en økonomisk byrde, der skal løftes i forbindelse med en hjemtagelse (Gad- B, 2016). I forlængelse heraf er højhedsretten samt forsvars-, udenrigs- og sikkerhedspolitikken ligeledes områder, som den danske stat varetager, som Grønland grundlæggende ikke kan komme til at varetage i den nuværende konstruktion af rigsfællesskabet. Derfor vil en mulig løsning på ligestilling i dette tilfælde kræve en højere grad af inddragelse i beslutningsprocesser, der involverer Grønland, men alligevel hører under dansk ansvarsområde, frem for decideret ligestilling. Dermed er der også begrænsninger for hvor høj en grad af ligestilling, der er mulig, afhængigt af hvorvidt sagsområdet kan hjemtages i kraft af selvstyre aftalen (Gulløv, 2017, s. 402 - 421).

Det følgende afsnit vil som tidligere nævnt blive opdelt i to dele hvor strukturel ligestilling er den ene og lokal ligestilling den anden. I denne forbindelse er det klart, at argumentationen i de enkelte citater er afgørende for, hvorvidt citatet skal belyses gennem strukturel eller lokal ligestilling. I forlængelse heraf er det vigtigt at acceptere, at opdelingen udelukkende er lavet for, at nærværende analyse kan fungere hensigtsmæssigt. Det er således ikke en opdeling der nødvendigvis giver mening i andre

kontekster, eftersom de to ligestillinger i en anden sammenhæng kan betragtes under samme forståelsesramme. Dette betyder, at denne analyse vil have fokus på argumentationen for de enkelte citater, og dermed klarlægge hvilken ligestillingsproblematik citatet henvender sig til for at udføre selve analysen.

5.1.1. Ligeløn for lige arbejde

Lokal ligestilling bliver i nærværende studie anvendt som ligestilling i et lokalt grønlandsk perspektiv, men i forhold til den danske befolkning. Derfor er ligestilling i denne del koncentreret omkring de lønmæssige forhold, der eksempelvis eksisterer mellem statsansatte i Grønland og statsansatte i Danmark. Dette tema har under moderniseringsprocessen været anvendt til at problematisere den danske stats håndtering af Grønland og undervejs været et tilbagevendende tema. Nærværende afsnit vil have fokus på befolkningens forhold i ligestillingsdebatten, og dermed det uligeværd som de ulige lønforhold har bidraget til. Dermed vil de anvendte citater i denne analyse afdække et grundlæggende problem, hvor lønforskellen mellem grønlandske og danske medarbejdere bliver problematiseret af de grønlandske politikere.

Som tidligere beskrevet er dette ligeløns problem dog ikke uden kompleksitet, hvilket særligt kan forklares med befolkningens ønske under G60-politiken om et mere ligestillet lønningsniveau mellem Danmark og Grønland jf. 4.3.3. Komplexiteten består i, at ønsket om en højere grad af ligestilling i lønningsniveauet, jf. 4.3.3. kan medvirke til, at der opstår et ujævnt og ulige arbejdsmarked i det grønlandske samfund, hvor der kan blive skabt stor forskel på løn eller flaskehalsproblemer i enkelte sektorer. Derfor kan denne problematisering af ulige løn for lige arbejde, trække direkte tråde til den tidligere historiske problematisering af de ulige lønforhold, som også blev problematiseret under G50- og G60-politikken.

Som tidligere beskrevet blomstrede ligestillingsdebatten for alvor frem i kølvandet på slutningen af G50- og G60- politikken i særdeleshed. Det er klart i denne sammenhæng, at fokuset i ligestillingsdiskussionen har skiftet karakter undervejs. I denne forbindelse havde en del af ligestillingsdiskussionen under G60-politikken særligt fokus på de arbejds- og lønforhold, som blev en realitet under de store byggeprojekter i moderniseringsprocessen. Datidens problematisering af de ulige lønvilkår for håndværkerne, blev yderligere støttet af, at de danske håndværkere indtog de ledende stillinger for byggeriet, hvortil de grønlandske håndværkere kunne forblive som almindelige arbejdere. Diskussionen omkring ligestilling har dog skiftet tydelig karakter over mod særligt de statsansattes vilkår i

Grønland og deraf deres vilkår sammenlignet med statsansatte i Danmark. Dette forhold beskrives af Aaja Chemnitz Larsen (IA) i 2018, hvor Larsen bidrager med et moderne eksempel på netop denne problematisering:

“Det er velkendt, at der er lønforskelle blandt statens ansatte i henholdsvis Danmark og Grønland. Staten henviser ofte til, at det er for ikke at være lønførende i Grønland. Resultatet er dog en reel forskelsbehandling, som det er svært for regeringen at forsvare. Det er eksempelvis svært at bortforklare, at grønlandske og danske politikollegaer, der side om side udfører det samme arbejde og har en tilsvarende uddannelse, ikke modtager den samme løn” (R15, 2018, Aaja Chemnitz Larsen).

Ovenstående bidrager med et eksempel på den lokale ligestilling, som problematiserer lønforskellen mellem statsansatte i Danmark og statsansatte i Grønland. Ifølge Larsen er der ikke ligeløn for lige arbejde mellem Danmark og Grønland, særligt når det drejer sig om de ansatte i politiet, som bliver aflønnet forskelligt, alt efter hvorvidt ansættelsen er i Danmark eller Grønland. Problematikken som her bliver pointeret, er en af de gamle tilbagevendende problematikker, som i forskellige henseender er blevet bragt op til debat, og som til stadighed bliver knyttet til Danmarks tidligere koloniale forbindelse til Grønland. Derfor bør det i denne sammenhæng noteres, at lønforskelle mellem statsansatte, er et eksempel på en struktur, hvor de koloniserede og den tidligere kolonimagt, har strukturelt differentieret løn. Dette er særligt relevant i forhold til postkolonialismen fra studiets teoriapparat, hvori det primære fokus er eksisterende strukturer og forståelser, som stammer fra den historiske relation. I forlængelse heraf argumenterer Larsen for, at der eksisterer en konkret forskelsbehandling mellem de statsligt ansatte på baggrund af, hvor de arbejder. Denne kritik kan ses i lyset af postkolonialismen, eftersom dette forhold eksisterer på baggrund af historien. I afsnit 4.3.3. er tankegangen om, at staten ikke vil være lønførende i Grønland og dermed skævvride samfundet, den samme opfattelse, som opstod under G60-politikken. Dermed omhandler selve problematikken i store træk den samme baggrund og opfattelse af et uligeværd, hvilket har sin oprindelse fra G60-politikken.

Larsens kritik af uligheden vedrørende løn understøtter en af de problematikker, der gentagende gange er blevet anvendt til at påpege eller underbygge argumenter om mere lokal ligestilling i rigsfællesskabet. Denne argumentation har været anvendt både under Hjemmestyret, og som det fremgår

anvendes denne logik for ligestilling også under Selvstyret i den moderne politiske italesættelse. Baggrunden for denne italesættelse kan i høj grad forbindes med den historiske behandling af ligelønsproblemet, hvor de danske og grønlandske politikere har forsøgt at øge ligheden på lønniveauet. Et eksempel herpå er fødestedskriteriet som jf. 4.3.3. blev løsningen under G60-politikken fra politisk side til at imødekomme problemerne på det grønlandske arbejdsmarked. Dog opfattede den grønlandske befolkning fødestedskriteriet som et tydeligt billede på fortsættelsen af uligeværdet, og dermed blev oplevelsen hos den grønlandske befolkning, at de aldrig ville blive behandlet som resten af Danmark.

Perspektivet omkring uligeværd på baggrund af lønmæssig forskelsbehandling af de statsligt ansatte, trækker som beskrevet tråde til samme problemstilling som eksisterede under G60-politikken og moderniseringsprocessen. Problematikkens lange historie, præsenteres af Aki-Matilda Høegh-Dam (SIU) i 2019 ved folketingets åbningstale, hvor hun benyttede lejligheden til at problematisere den manglende ligestilling:

“... jeg mindes, at man i Grønland har kæmpet i årtier for lighed, ikke bedre vilkår end andre, men for lighed, for politiet og deres lønvilkår, men hvorfor skal det tage så lang tid? Har man simpelt hen været lige glade med de danske statsborgere i Grønland. Det er tid til ændring! Der skal tilføres midler til at modernisere politivæsenet som den danske stats anliggende, idet det overhovedet ikke ligger på samme niveau som i resten af rigsfællesskabet. Danske statsborgere i Grønland, jeg, os, skal ikke længere diskrimineres. Uanset hvor du kommer fra, skal du som dansk statsborger have samme lønvilkår. Det gælder desværre ikke kun politiet, men også i fængslerne og anstalterne og på mange andre områder” (R1 2019, Aki-Matilda Høegh-Dam).

Ifølge Høegh-Dam har Grønland i årevis forsøgt at ændre de uligeværdige forhold, således at der kan skabes en reel ligestilling mellem rigsdelenene, når det kommer til aflønning af statsansatte. På trods af at denne kamp har stået på i årevis har den ifølge Høegh-Dam, ikke bidraget til mere ligestilling og bedre vilkår. I Høegh-Dams forståelse er dette et udtryk for, at den danske stat grundlæggende er ligeglad med de danske statsborgere i Grønland. Med denne formulering bliver det tydeligt at Høegh-Dam betragter relationen mellem Danmark og Grønland i en postkolonial forståelsesramme. Dette kan begrundes med, at citatet hentyder til de underliggende magtstrukturer, som er et levn fra de tidligere koloniale forbindelser til Danmark, og som i dette eksempel sættes i forbindelse med den

danske stats tilgang til Grønland. Høegh-Dam problematiserer særligt den lønmæssige ulighed og sætter det i forbindelse med diskrimination. Overordnet argumenterer Høegh-Dam således for, at det grønlandske folk bliver diskrimineret, eftersom der ikke eksisterer ligeløn for statsansatte mellem Danmark og Grønland. Det er dog ikke udelukkende ligelønsproblematikken, som Høegh-Dam betragter som problematisk i forhold til ligeværd i rigsfællesskabet.

Kvaliteten af serviceniveauet bliver også problematiseret af Høegh-Dam som betragter serviceniveauet som, problematisk, hvilket knyttes til de manglende midler, som en begrænsning for kvaliteten af det grønlandske politi. Igen er det den danske stat, som har ansvaret for dette sagsområde, og derfor er det den danske stats manglende indsats, som i yderste konsekvens er grunden til en forringelse af trygheden i det grønlandske samfund. Dette problematiserer Høegh-Dam på baggrund af, at den danske stat udviser en ligegyldighed over for de grønlandske statsborgere, som skaber uligeværd mellem den danske og grønlandske befolkning.

Problematikken vedrørende de ulige lønforhold som Høegh-Dam præsenterede i det forrige citat, er noget som det brede politiske spektrum i Grønland kritiserer. Som det fremgår af nedenstående citat, er problematikken ifølge Aaja Chemnitz Larsen (IA) også alvorlig for relationen mellem Grønland og Danmark:

“Det bliver endnu tydeligere, når hårdtprøvede anstaltsbetjente i Grønland får en grundløn, der er 5.000 kr. lavere om måneden end deres danske kollegaers løn. Og statsansatte ser sig nødsaget til at få boligsikring fra det grønlandske samfund for at få råd til at betale deres husleje. Denne urimelighed kan vi simpelt hen ikke se bort fra. I anstalten i Nuuk er der f.eks. 17 ansatte til 29 normerede stillinger. Her skal vi huske på, at anstalten huser hårde kriminelle, og at anstaltsbetjentene ligesom de danske fængselsbetjente udfører en kerneopgave, der medfører et mere trygt og sikkert samfund” (R15 2018, Aaja Chemnitz Larsen).

Larsen italesætter problematikken vedrørende de statsansatte og den dertilhørende lønulighed. Alligevel gøres det med en ny indgangsvinkel, der til dels afviger fra de foregående italesættelser af lønproblematikken. I forlængelse heraf, er de tidligere citater koncentreret om et specifikt fokus på den mangelfulde danske indsats og i denne forbindelse også urimeligheden i den manglende ligestilling af lønniveau. Larsen introducerer dog en anden forståelse for det foregående, hvilket omhandler

kvaliteten af det arbejde, som bliver udført til gavn for samfundet, som i denne forbindelse skaber sikkerhed i det grønlandske samfund. Dette skal forstås, således at den lave løn til anstaltsbetjentene, giver anstalten i Nuuk svært ved at få besat stillingerne. Denne reference bevidner om, at lønforskellen mellem de danske fængselsbetjente og de grønlandske anstaltsbetjente, skaber et alvorligt rekrutteringsproblem. Dette problem betyder i yderste konsekvens, at den danske stat fastholder Grønland i en position som i sidste ende forringer sikkerheden i det grønlandske samfund, og i særdeleshed sikkerheden på arbejdspladsen for de ansatte anstaltsbetjente.

Argumentet for at bibeholde det lave lønniveau begrundes med, at en forhøjelse af lønnen vil gøre den danske stat lønførende internt på det grønlandske arbejdsmarked og på denne måde skævvride det grønlandske arbejdsmarked. Derfor kan logikken, betragtes som en beskyttelse af det grønlandske arbejdsmarked, fra dansk side, hvilket er det samme argument som under G60-politikken og fødestedskriteriet, jf. afsnit 4.3.3. I denne forbindelse kritiserer Larsen de underliggende magtstrukturer, som til stadighed er til stede i relationen mellem Danmark og Grønland. Dermed kan Larsens kritik forstås i en postkolonial kontekst, ligesom det gjorde sig gældende ved de tidligere citater, hvori det netop er eksisterende strukturer som skaber uligeværdet.

5.1.2. Ligestillede rigsdele

Denne del af analysen vil som tidligere nævnt, behandle italesættelsen af ligestillingsproblematikken, som er forbundet til ligestilling mellem rigsdelene. Derfor vil citater som problematiserer overordnede forhold mellem Danmark og Grønland behandles i dette afsnit. Alligevel findes det relevant at inddrage ligestilling på lønniveau på tværs af rigsdelene, da det giver anledning til at betragte lønproblemet på et strukturelt niveau. Et argument herfor er, at når lønproblematikken sættes i et overordnet uligeværd i rigsfællesskabet og dermed i relation til både Færøerne og Danmark, hvorfor det kan betragtes som strukturel ligestilling. Aaja Chemnitz Larsen (IA) betragter i 2019 den lønmæssige ligestilling i et strukturelt perspektiv under statsministerens redegørelse:

“Som det er nu, er de grønlandske politibetjentes og anstaltsbetjentes lønforhold langt dårligere end deres danske kollegaers. Det gælder også deres færøske kollegaer, så der er tale om en forskelsbehandling, hvor det er to ud af tre, som har en anden løn, end man har i Grønland. Det efterlader Grønland med et massivt rekrutterings- og fastholdelsesproblem, og det er en tikkende bombe under trygheden i Grønland. Derfor mener vi også, at det er på sin plads, at

ansatte hos politiet og i anstalterne som minimum får ligestillet lønvilkårene med deres kollegaer både i Danmark og på Færøerne. Det helt essentielt, at de indsatser, som vi sætter i gang på social- og justitsområdet, bliver understøttet af, at vi selvfølgelig også har nogle folk inden for justitsområdet, der kan løse de opgaver (R1, 2019, Aaja Chemnitz Larsen).

Ovenstående betragter ligelønsproblemet blandt anstaltsbetjentene ud fra det samlede rigsfællesskab, og deraf hvorledes de grønlandske ansatte er de eneste, som oplever forskelsbehandling. Grønland står således alene i rigsfællesskabet, hvor anstaltsbetjentene bliver væsentligt lavere aflønnet end både Færøerne og Danmark. I forlængelse heraf argumenterer Larsen for, at dette forhold er med til at skabe et “fastholdelsesproblem”, hvor manglen på rekruttering til anstalterne i Grønland, kan betragtes som en bombe under trygheden i det grønlandske samfund. Ligelønsproblemet er således ikke udelukkende en uretfærdighed, men det påvirker også trygheden i det grønlandske samfund negativt. Uligeværdet i rigsfællesskabet bliver således fremstillet i konkrete eksempler, hvoraf Grønland oplever, at forholdene for deres statsansatte er ringere end resten af rigsfællesskabet. Denne problematisering kan således godt betragtes som en kritik af en postkolonial relation, der fastholder den tidligere koloni i en struktur under den tidligere koloniherre.

Strukturel ligestilling har som tidligere nævnt ikke et enkelt tema, såsom ligeløn. Tværtimod rummer strukturel ligestilling i høj grad de problematikker, der gør sig gældende på et overordnet niveau mellem rigsdelen. Et eksempel herpå er Aaja Chemnitz Larsen, som i forbindelse med Statsministerens redegørelse i 2018 fremførte en anderledes forståelse ligestillingsproblemet:

“Grønlandske børn og unge ved rigtig meget om Danmark, men det kniber, når det går den anden vej... Pengene kunne jo f.eks. bruges til stipendier til grønlandske kunstnere i Danmark. De kunne bruges til at styrke danske værtsfamilier til grønlandske studerende på efterskoler, ungdomsuddannelser og universiteter, eller til at sikre, at der er mere viden i folkeskolen om Grønland og Færøerne”(R1a, 2018, Aaja Chemnitz Larsen).

Som Larsen beskriver, eksisterer der en uoverensstemmelse i forholdet mellem den videnskæssige basis, som de danske studerende bestrider om Grønland, i forhold til hvilken vidensbasis de grønlandske studerende har om Danmark. Larsens fokus på videnskæssige grundlag, som de unge har for

hinanden, skal ses i en større sammenhæng, hvori det er det generelle vidensniveau hos hver befolkning der er ulige. Derfor er der i dette tilfælde tale om et strukturelt problem, hvilket underbygges af, at Larsen ligeledes argumenter for en strukturel løsning. Af citatet fremgår det, at Larsen mener, at der mangler gensidig ligestilling omkring viden og faglighed i skoleregi. Larsen mener, at rigsfællesskabet fylder for lidt i de unges historiske og nutidige kulturelle bevidsthed, hvorfor forholdene omkring gensidig viden i undervisningen på skoleområdet bør optimeres. Dermed bliver argumentet i denne sammenhæng at øge fokus på en fundamental bevidsthed mellem de to rigseles befolkninger gennem undervisning, hvilket vil resultere i en større kulturel gensidig forståelse og deraf ligestilling.

Kritikken af den manglende forståelse og viden om Grønland i det danske samfund, stemmer overens med postkolonialismen. Da en bærende del af postkolonialismen netop omhandler at der eksisterer et underbevidst fokus på udelukkende de tidligere kolonimagter og ligeledes er de tidligere kolonier ikke et fokusområde videnskæssigt eller kulturelt. Postkolonialismen refererer netop til, hvordan det stadig er de tidligere kolonimagters normer og kultur, som til stadighed er centrum for opmærksomhed, mens de tidligere kolonier bevæger sig under overfladen. Larsens italesættelse læner sig dermed i høj grad op ad forståelsen af den videnskæssige relation mellem tidligere kolonier og deres dertilhørende tidligere kolonimagter.

Larsen argumenterer for, at en underbyggelse af den gensidige forståelse, særligt fra dansk side, vil underbygge den strukturelle ligestilling. Mere gensidig viden om samfund og kultur internt i rigsfællesskabet, mener Larsen kan bidrage til en større grad af ligeværd. Det bliver i denne sammenhæng tydeligt, at strukturel ligestilling kan have forskellige karaktertræk, som også kan betragte andre forhold hvilket også omfatter udenrigs- og sikkerhedspolitikken:

“Hvis vi ser på udenrigspolitik og sikkerhedspolitik, har vi fra Grønlands side ønsket større selvbestemmelse, større inddragelse og større indsigt i udenrigs- og sikkerhedspolitiske anliggender. Og statsministeren kvitterede i sin åbningstale for dette ønske og konstaterede, at det kræver nye måder at samarbejde på” (R1a, 2018, Aaja Chemnitz Larsen).

Som det fremgår af ovenstående, berører Larsen i denne sammenhæng ligestilling på et af de områder som den danske stat varetager, som Grønland på samme tid ikke har mulighed for at hjemtage, nemlig udenrigs- og sikkerhedspolitikken. Derfor er det i denne forbindelse op til den danske regering at sikre inddragelse af de grønlandske politikere, når udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål, der

berører Grønland diskuteres. Larsen opfordrer til, at Grønland bliver inddraget og hørt i den udenrigs- og sikkerhedspolitiske proces. I denne forbindelse kan der argumenteres for, at positionen som Larsen anvender her, kan betragtes som en civil-nationalistisk logik. Erindres afsnit 3.1., er et grundlæggende element i nationalismen er, at politikerne til hver en tid, søger at øge nationens selvbestemmelse og suverænitet, hvorefter politikernes egen indflydelse og politiske magt ligeledes øges. I denne forbindelse kan Larsens budskab ses i sammenhæng med et forsøg på at styrke Grønlands selvbestemmelse og politiske suverænitet ved at påpege vigtigheden af en øget inddragelse af de grønlandske politikere.

Særligt på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område, hvor Grønland ikke har muligheden for at hjemtage områderne, kan der argumenteres for, at Larsens tilgang søger at skabe øget ligestilling i rigsfællesskabet. Det kan anses således, da manglende inddragelse i udenrigspolitiske spørgsmål bliver anset, som manglende ligeværd og ligestilling i rigsfællesskabet. Dermed bliver inddragelse af Grønland i disse spørgsmål anset som en måde hvorpå, der kan opnås ligestilling strukturelt i rigsfællesskabet. Med dette fokus på det strukturelle og den danske suverænitet på området, kan det post-kolonialistiske også inddrages, eftersom strukturen ikke tillader en hjemtagelse. Derimod fastholdes strukturen, der altid har eksisteret i relationen mellem Grønland og Danmark.

Som det fremgår, er inddragelse i de sagsområder som Grønland ikke kan hjemtage, et væsentligt tema for ligestillingen. Sideløbende eksisterer der en forventning om, at den danske stat varetager de resterende områder med fuldt ansvar. Dermed kan det også forstås som en mangel på ligestilling, hvis den danske stat ikke varetager områderne, som det er forventet. I forlængelse heraf kan opfattelsen af mangelfuld varetagelse af sagsområderne af den danske stat forstås som et problem for ligeværd i rigsfællesskabet. Denne logik præsenteres af Aleqa Hammond (NQ) i 2017:

“Det er desværre ikke altid lige det fællesskab, vi mærker, når man her fra Danmark træffer nogle beslutninger, som rammer den grønlandske hverdag, uden at man har taget det grønlandske fællesskab med i beslutningerne. Hvis rigsfællesskabet skal bevares, må Danmark tage sit ansvar alvorligt. Der er stadig 32 sagsområder, som er under dansk jurisdiktion, sagsområder, som alle ikke fuldgældigt lever op til dagens behov og dagens Grønland. Med så stort et ansvar er det ikke nok at sige, at man finder rigsfællesskabet vigtigt, og det er ej heller nok at sige, at man ønsker et stærkt fællesskab. Rigsfællesskab forpligter. Det forpligter, at Danmark prioriterer sine ansvarsområder, og at disse kontinuerligt også får forbed-

ringer som alle andre dele af rigsfællesskabet. Os, der bor i den nordlige del af rigsfællesskabet, oplever igen og igen, at de danske ansvarsområder ligger bagest i prioriteringslisten. Det styrker altså ikke ligefrem vores følelse af fællesskab i riget” (F57, 2017, Aleqa Hammond).

Ovenstående bidrager til et nyt og andet eksempel på strukturel ligestilling. I dette eksempel fremhæves de forvaltningsmæssige problemer, hvor Danmark, ifølge Hammond ikke prioriterer de 32 forvaltningsområder, som Danmark til stadighed varetager på Grønlands vegne. Indledningsvis beskriver Hammond, at betegnelsen “rigsfællesskab” i virkeligheden er misvisende, hvilket hun begrundet med, at selve fællesskabet er svært at observere i relationen mellem Danmark og Grønland. Hammonds italesættelse bevidner om en grundlæggende utilfredshed som efter hendes overbevisning, kan betyde, at rigsfællesskabet vil forfalde i yderste konsekvens. Dermed argumenterer Hammond for, at den danske stats indsats med de forvaltningsmæssige opgaver og beslutninger, har stor påvirkning på grønlændernes hverdag, og at disse opgaver må prioriteres højere, hvis rigsfællesskabet skal bestå.

Hammond bidrager ydermere til en ny vinkel vedrørende strukturel ligestilling, hvor omdrejningspunktet er selve forvaltningen af de grønlandske sagsområder. Det nye er ikke selve problematiseringen af den danske varetagelse af sagsområderne, men derimod at det gøres i en kontekst af manglende ligeværd. Særligt kommer dette til udtryk ved, at Hammond konstaterer, at det er Grønland, der i rigsfællesskabet konstant bliver underprioriteret og deraf oplever en mangel på fællesskab. Denne italesættelse stemmer overens med postkolonialismen, hvor Grønland overses og underprioriteres på baggrund af eksisterende strukturer. Disse strukturer er således i denne sammenhæng, blandt andet et manglende fokus på den tidligere koloni og deraf en grundlæggende ligegyldighed. Ligeledes kritiserer Hammond, at der fra dansk side bliver taget beslutninger over hovedet på det grønlandske folk, hvilket endnu engang stemmer overens med postkolonial kritik, hvor den tidligere kolonimagt opfører sig dominerende.

Den mangelfulde danske varetagelse af de resterende sagsområder, er ikke det eneste punkt hvori Hammond oplever manglende ligeværd. Ydermere er den danske stats manglende fokus på inddragelse af Grønland på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område, endnu et kritikpunkt for Hammond (SIU) når det kommer til ligestilling i rigsfællesskabet:

“Vi synes også, det er utrolig vigtigt at opbygge en meget stærkere tillid mellem vores udenrigstjenester, end vi har gjort hidtil. Selv om der ofte er et godt og tæt samarbejde, når danske

interesser ikke er i klemme, kan man nemt få den opfattelse, at Grønland bliver holdt uden for indflydelse, hvis grønlandske interesser ikke flugter med de danske. Det skaber ikke ligefrem tillid.

Vi har bl.a. set eksempler på, at Grønland er blevet holdt uden for møder, til trods for at Arktis har været på dagsordenen. Hvis Danmark for alvor skal føre udenrigspolitikken på vegne af alle rigsfællesskabets dele, må Grønland som minimum have fuld indsigt i alle beslutninger, der angår Grønland og Arktis, herunder samarbejdet med USA.

Idet udenrigspolitikken føres på vegne af hele riget, vil det også være på sin plads, at Grønland og Færøerne får fuld indsigt i hele den udenrigspolitik, der føres på vegne af hele rigsfællesskabet. Danmark har pligt til at medinddrage, rådføre sig med og konsultere Grønland, når emner vedrørende Grønland og Arktis tages op ved internationale møder, i henhold til Itelleqerklæringen, som vi begge to skal leve op til.

Det er blevet fremhævet, at rigsfællesskabets udenrigspolitik ikke skal dikteres fra Nuuk eller Tórshavn. Det er jeg enig i ikke ville være rimeligt, men det er heller ikke rimeligt, hvis rigsfællesskabets udenrigspolitik dikteres fra København” (F33, 2016, Aleqa Hammond).

Præsentationen af hvordan den danske stat har håndteret den udenrigs- og sikkerhedspolitiske beslutningskompetence, bliver kritiseret af Hammond på forskellig vis. I citatet argumenterer Hammond for, at samarbejdet fungerer på fornuftig vis når de danske interesser ikke er i konflikt med de grønlandske, hvortil hun argumenterer for, at den danske stat undlader at inddrage Grønland, hvis ikke interesserne stemmer overens.

Hammond italesættelse kan læses i lyset af den postkoloniale forklaringsramme, hvor kritikken særligt omhandler strukturer, som stadig giver den danske stat beslutningskraften, mens Grønland ikke bliver inddraget. Som Hammond formulerer det, skal udenrigspolitikken for rigsfællesskabet, efter hendes overbevisning, ikke føres fra København. I denne forståelse er der en kritik af en struktur, som har eksisteret siden kolonitiden, hvor den danske stat bestemte over udenrigspolitikken, uagtet hvad der måtte eksistere af grønlandske interesser. Ydermere italesætter Hammond, at de grønlandske interesser kun bliver varetaget, hvis de flugter med de danske, og hvis ikke, kommer de danske interesser i første række. Dette kan ligeledes forstås som en postkolonial kritik, eftersom det implicit forstås, at de vigtigste interesser er de danske, hvor de grønlandske kommer i anden række.

Den danske håndtering af hele rigsfællesskabets udenrigs- og sikkerhedspolitiske forhold, bliver dermed sat overfor, at de danske interesser har højest prioritering, hvilket dermed dræner tilliden mellem rigsdelen. I denne forbindelse argumenterer Hammond for en højere grad af inddragelse af de andre rigsdelen på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Derfor kan der argumenteres for, at denne fremlægning bygges op om at styrke Grønlands egen selvbestemmelse på et område, hvor der ifølge selvstyreloven ikke er mulighed for decideret ligestilling. Ovenstående italesættelse beskriver hvordan udenrigspolitikken ikke skal dikteres fra København. Denne formulering kan betragtes i lyset af den civile-nationalisme, eftersom Hammond politisk søger at styrke den grønlandske selvbestemmelse gennem indflydelse på et område, som egentlig ligger under dansk suverænitet. I denne forbindelse kan det ifølge den klassiske nationalisme, ses i lyset af at øge egen politisk indflydelse, da der med grønlandsk inddragelse må være en inddragelse af de grønlandske politikere.

5.2. Kampen om sproget

Nærværende afsnit vil omhandle sprogdebatten, som over mange år har været en stor del af selvstændighedsdebatten i rigsfællesskabet. Som det fremgik af delanalyse 1, var en betragtelig del af G50- og G60-politiken en egentlig danisering, hvor det danske sprog fik et massivt indtog i det grønlandske skolesystem. Sidenhen har det danske sprog fået en fremtrædende rolle i forskellige dele af det grønlandske samfund, heriblandt i den offentlige sektor, hvor mange forskellige jobs bliver besat af tilflyttende danskere som følge af mangel på kvalificeret arbejdskraft. Derfor vil nærværende afsnit behandle de problematikker og den dertilhørende italesættelse, der er i debatten om det danske sprogs position og rolle i det grønlandske samfund.

Debatten om det danske sprogs rolle i det grønlandske samfund har fyldt, men med tiden har fokuset skiftet karakter fra G60-politikens daniserings indsatser. I takt med at ønsket om selvbestemmelse og selvstændighed begyndte at tage form i det grønlandske samfund, har debatten vedrørende det danske sprog vendt fuldstændig om. Dette skal ses i en sammenhæng omkring øget nationalisme og deraf også et større fokus på grønlandsk kultur, hvilket det grønlandske sprog kan anses som en af de mest væsentlige dele af. Det øgede fokus på grønlandsk kultur og særligt det grønlandske sprog, har efterladt det danske sprog i en postkolonial kontekst, og dermed også som værende i kontrast til det grønlandske sprog.

I mange år var der som beskrevet et særligt fokus på at lære dansk i Grønland, da det ansås som mulighedernes sprog. Ligeledes er tilflyttere og efterkommere fra Danmark også blevet en befolkningsgruppe over årene, hvilket betyder, at der er en vis andel af danskere og grønlandere i Grønland, som udelukkende taler dansk. Som tidligere beskrevet ved G50- og G60-politikken var det primært danskere, der sad på større poster i det grønlandske samfund, men også på en stor del af den uddannede arbejdskraft. Dette billede har ændret sig over tid, men der eksisterer stadig en tydelig tendens til, at danskere sidder på topposter i det grønlandske samfund og ligeledes tilflytter, fordi der er behov for kvalificeret arbejdskraft.

Således er det selve holdningen til det danske og det grønlandske sprog, som er den mest tydelige forandring fra G50- og G60-politikken, men selve daniseringsforsøget fylder stadig i den grønlandske bevidsthed om sproget. Dette kommer blandt andet til udtryk under en debat i landstinget:

“Hvis vi skal se på os selv, så ved vi, at hvad der skete i 1960’erne og 70’erne; vi blev forsøgt fordansket og man forsøgte at udrydde sproget. Takket være en stor og langvarig indsats fra vore forfædre, indførtes hjemmestyre i 1979, og som følge heraf grundlagde man en bevarende indsats af vores sprog og kultur” (Karlsen A, 2017).

Ved ovenstående citat, anser Mimi Karlsen fra (IA), fokuset på det danske sprog under moderniseringspolitikken som værende en grundlæggende trussel mod det grønlandske sprog og deraf kultur. Karlsen tydeliggør, at der eksisterer en forbindelse mellem den førte politik under moderniseringspolitikken og den eksisterende debat vedrørende sprog og dets rolle i det grønlandske samfund. Italesættelsen bærer præg af tydeligt civil-nationalisme eftersom kulturen og vedligeholdelsen af denne er af stor betydning.

Karlsen italesætter det danske sprog indtog i Grønland under moderniseringsprocessen som en trussel mod det grønlandske sprog og kultur, men som Karlsen dog konstaterer blev reddet af deres forfædre, som fik indført hjemmestyre. Denne argumentation er bemærkelsesværdig i forbindelse med postkolonial nationalisme, ud fra en betragtning om, at der bliver tegnet et implicit fjendebillede. På trods af at den danske stat ikke nævnes direkte, italesætter Karlsen daniseringen og et forsøg på at udrydde sproget. Karlsens italesættelse bærer præg af et modsætningsforhold mellem det danske og det grøn-

landske, hvorfor italesættelsen kan betragtes ud fra den postkoloniale nationalisme. Det er dog vigtigheden af egen kultur og dets overlevelse som er kernen i citatet, hvorfor den civile-nationalisme er mest tydelig ved Karlsens italesættelse.

Som Karlsen understregede, oplevede det grønlandske sprog og kultur en styrkelse og nyfundet opmærksomhed særligt i forbindelse med Hjemmestyreaftalen. På trods af holdningsskiftet til det danske sprog, har det stadig en betydelig position i det grønlandske samfund, hvilket Mimi Karlsen ligeledes italesætter ved en debat omkring ligestilling af dansk og engelsk i Landstinget:

“Til tider snakker man om, at det danske sprog kunne erstattes det engelske sprog. Hvis vi skal se på løsrivelse fra Danmark og på selvstændighed, kan vi ikke gøre dette ved at begrænse os til det danske sprog, så derfor vil vi hellere se på optimering af andre fremtidige muligheder. Dette må være det første og bedste skridt vi kan tage. Ved at ligestille indlæring af det danske og engelske sprog i folkeskolen, da disse to sprog er fremmedsprog for langt størstedelen af vores børn.

Det danske sprog fylder meget i ledelsen af og administrationen af vort land, mens det engelske sprog fylder meget globalt, i kommunikationen, musikken, film, politisk og inden for handel. Vores politiske opgave henimod selvstændighed er at forberede vore børn, således at de med gode uddannelser og gode sprogfærdigheder i grønlandsk og engelsk kan overtage administrationen og ledelsen. Gode danskundskaber vil samtidig kunne opretholde vores muligheder for gratis uddannelse” (Karlsen B, 2017).

Som det fremgår af ovenstående, mener Karlsen, at det danske sprog har en betydelig rolle i det grønlandske samfund, endog en for stor rolle ud fra argumentet om, at der er behov for at ligestille dansk og engelsk i den grønlandske folkeskole. Karlsen anser ambitionen om selvstændighed som værende ensbetydende med, at det danske sprog skal fylde mindre i det grønlandske samfund og engelsk skal fylde mere. Det danske sprog bliver i denne forbindelse anset som en begrænsning, hvorimod det engelske i denne sammenhæng fremstår som mulighedernes sprog på den anden side af selvstændighed. Dette begrundes med, at Grønland ved selvstændighed i højere grad vil vende sig mod internationale relationer. Den eneste betydningsfulde forbindelse, som det danske sprog giver Grønland i en selvstændig fremtid, er efter Karlsen overbevisning gratis uddannelse. Ligeledes ønsker Karlsen, at engelsk og grønlandsk skal erstatte dansk i den grønlandske administration og ledelse.

Karlsens problematisering af det danske sprogs rolle i det grønlandske samfund kan betragtes ud fra postkolonialismen, hvor det altså er en eksisterende struktur, der er vedligeholdt tilbage fra kolonitiden. Denne struktur ønsker Karlsen ikke skal eksistere, men ønsker derimod, at grønlandsk og engelsk i højere grad skal erstatte dansk. Denne logik kan betragtes ud fra den postkoloniale nationalisme, hvor der eksisterer et naturligt modsætningsforhold mellem den tidligere koloni og koloniherre. Dette modsætningsforhold skal ses i sammenhæng af, at Karlsen udelukkende anser det danske sprogs rolle som værende et problem. Sat på spidsen er logikken dermed, at det danske sprogs rolle skal mindskes, uanset om det erstattes af grønlandsk eller engelsk som et andet fremmedsprog.

Karlsens udlægning af det danske sprogs rolle i det grønlandske samfund er ikke den mest kritiske position, men nærmere et synspunkt, der ligger tæt på centrum i grønlandsk politik. Det danske sprogs rolle i det grønlandske samfund bliver problematiseret i endnu højere grad af Partii Naleraqs Anthon Frederiksen (PN) i forbindelse med debatten omkring dansk og engelsk som ligestillede fremmedsprog:

“Uanset forholdene er sådan som det nu er, og i kraft af, at vort land har været koloni under det danske stat, er det danske sprog sat så kraftigt ind i vores livevis, at selv vore unge nu om dage ikke kan igangsætte en uddannelse, hvis ders danske kundskaber ikke er i orden.

Nu er Selvstyre indført i vort land og der arbejdes for, at vort land i fremtiden opnå status som egen stat, derfor er det vigtigt at planlægge, at udnytte og lære mere af noget af det i verden mest anvendte sprog i brug, som første fremmed sprog også i forhold til handel, uddannelse, turisme m.v. Vi er derfor i Partii Naleraq ikke i tvivl om, at det engelske sprog forhåbentlig i den nærmeste fremtid vil anvendes og udnyttes til undervisning som første fremmed sprog i vort land” (Anthon Frederiksen, 2016).

Det er vigtigt for konteksten at slå fast, at Partii Naleraq kan betragtes som det parti i Grønland, der har størst fokus på selvstændighed, statsdannelse og i særdeleshed hastigheden for dette. Dette kommer til udtryk allerede fra begyndelsen af citatet, hvori det åbenlyse faktum, at Danmark er den tidligere kolonimagt, og at dette er årsagen til det danske sprogs rolle i det grønlandske samfund. Italesættelsen af det danske sprogs rolle og deraf kolonihistorien er et tydeligt eksempel på postkolonial nationalisme, hvor kolonitiden i sig selv kan forstås som et argument for yderligere selvstændighed

og distancering. At det danske sprog nævnes med baggrund i kolonihistorien, er således en måde, hvorpå der bliver tegnet et tydeligt modsætningsforhold mellem det danske og det grønlandske. Dermed bliver det danske sprogs eksistens i det grønlandske samfund set i relation til kolonitiden og dermed bliver dansk som sprog sat i forbindelse med et fjendebillede.

Derudover bliver dansk som adgangsgivende til uddannelse også problematiseret, ud fra et hensyn til, at ikke alle grønlandske unge får de fornødne danskkundskaber til at påbegynde en uddannelse i Danmark. Det danske sprog bliver derved anset som en begrænsende omstændighed for de grønlandske unge, hvorimod det engelske bliver set som mulighedernes sprog, særligt i et selvstændigt Grønland. Endda i en sådan grad, at Partii Naleraq anser det som mere fordelagtigt at engelsk er første fremmedsprog fremfor dansk. Det er således udelukkende det danske sprog, som bliver problematiseret, ud fra en sammenhæng af kolonihistorien og den betydning som levnene herfra stadig har i det grønlandske samfund.

Det danske sprog og dets rolle i det grønlandske samfund er ofte kendetegnet ved, at danskere i særdeleshed bestrider diverse topposter, men derudover også centrale dele af den offentlige sektor på baggrund af mangel af kvalificeret arbejdskraft. Denne rolle er dog ikke uden betydning, da der kan opstå en række forskellige problemstillinger i mødet mellem en grønlandsktalende og en dansktalende, blandt andet i den offentlige sektor. Dette kommenterer Karlsen på ved en debat omkring en grønlandsk sprogteneste:

“Rigtig mange mennesker bliver ikke serviceret på deres eget sprog, og det er derfor også særdeles beklageligt, at disse mennesker allerede på forhånd er dømt til fiasko, og endda oveni tvinges til, at føle sig som ingenting og mindreværdige, og det her skal forestille at være deres land, og oveni alt dette endda kommer det fra deres egne landsmænd.

Prøv engang at forestille jer, at hvis Islændingene blot havde overgivet sig – at de herefter kun kunne tale dansk, forestil jer, at Færingerne blot havde overgivet sig og kun snakkede dansk. Heldigvis er det ikke tilfældet. Hvis vi i dag ankommer til Reykjavik, møder vi kun folk, der taler islandsk og når kommer til Torshavn, møder vi kun folk, der kan tale Færøsk, men når vi kommer til Nuuk møder vi kun folk, der taler dansk. Ja, undres kan man kun, og eftertænksom må man blive” (Karlsen C, 2017).

Som det fremgår af ovenstående, mener Karlsen, at det danske sprog i den offentlige sektor leder til en række problemer for den del af den grønlandsktalende befolkning, der oplever nederlag i mødet med det danske. Karlsen anser det danske sprogs rolle i den offentlige sektor, som et vedvarende problem, da grønlandsktalende oplever en følelse af fiasko og mindreværd, som særligt er slemt i forbindelse med grønlandske landsmænd, der taler dansk. Dette minder om de oplevelser, som tidligere blev beskrevet i forbindelse med G50- og G60-politikken, hvor det grønlandske sprog og kultur blev anset som værende mindre værd og stod under det danske. Denne følelse mener Karlsen tilsyneladende stadig eksisterer på baggrund af det danske sprogs rolle i centrale positioner i den offentlige sektor. Dette kan betragtes som en postkolonial kritik, da det er selve strukturen, der eksisterer på baggrund af historien og det koloniale forhold, at denne struktur eksisterer.

Karlsen går dog videre i ovenstående citat og problematiserer særligt det danske sprogs rolle i det grønlandske samfund, ved at sammenligne med Island og Færøerne. Her betragtes det danske sprog, som værende uden betydning, eftersom Island og Færøerne "overvandt" det danske sprogs indtog, modsat Grønland, hvor der i højere grad tales dansk og i nogle tilfælde udelukkende dansk. Med denne italesættelse bliver det danske sprog i det grønlandske samfund anset som værende en form for kulturkamp, hvor det, at der tales dansk i Nuuk, kan betragtes som en form for nederlag. Denne italesættelse, læner sig mere mod den postkoloniale nationalisme end postkolonialismen, selvom den bærer præg af begge forståelser. Det postkoloniale kan særligt ses ved, at Island og Færøerne bliver fremstillet som positive eksempler, eftersom de ikke "overgav" sig til det danske sprog og det ikke tales i særlig høj grad i deres samfund i dag. I modsætning hertil tales der meget dansk i Grønland, særligt i Nuuk, hvilket i italesættelsen anses som negativt og som et nederlag.

Beslutningen om at gøre engelsk til første fremmedsprog i den grønlandske folkeskole betød, at debatten også blev taget op i Folketinget, hvor særligt de grønlandske folketingsmedlemmer blev stillet kritiske spørgsmål vedrørende beslutningen. Dette kom blandt andet til udtryk under Statsministerens redegørelse om rigsfællesskabet i 2018:

"Det danske sprog fylder rigtig, rigtig meget i det grønlandske samfund. Det er, som om nu hvor vi skal til at tale mere engelsk, betyder det, at man skærer alt, hvad der er dansk, fra i skolen. Det er det jo ikke. Man har på ingen måde bestemt, at der ikke skal undervises i dansk i Grønland. Dansk fylder rigtig, rigtig meget. Der er mange grønlandere, som ikke taler grønlandsk længere, fordi dansk fylder så meget, også fordi

danskheden på mange måder i sproget fylder så meget i Grønland, at man ser det som et problem, at man skal styrke det grønlandske sprog. Så dansk er ikke bare noget, som bliver dårligere og dårligere stillet i samfundet, men man skal også se på den anden side” (R15, 2018, Aleqa Hammond).

Som det fremgår af ovenstående, er Aleqa Hammond (NQ) af den opfattelse, at det danske sprog fylder meget i det grønlandske samfund, hvorimod det grønlandske i højere grad er truet. Hammond argumenterer således for, at beslutningen skal ses i kontekst med, at det danske sprog fylder så meget at grønlandsk må styrkes. Hvilket blandt andet kommer til udtryk ved at grønlændere sågar i flere tilfælde taler dansk fremfor grønlandsk. Dette anser Hammond som et problem, hvorfor der er et behov for at svække det danske sprog og styrke det grønlandske. Tværtimod mener Hammond ikke at man skal se beslutningen i lyset af at det danske blot skal svækkes, men fordi det grønlandske er svækket, opstår der ligeledes et behov for at forsøge at styrke det. Denne tilgang kan ses i lyset af civil-nationalisme, fordi det grundlæggende handler om behovet for en stærk national kultur i Grønland, hvilket er truet af tilstedeværelsen og styrken af det danske sprog. Grundlæggende omhandler Hammonds italesættelse et behov for nationsopbygning gennem en styrkelse af den nationale kultur. På samme tid anses det danske sprog dog i et modsætningsforhold til det grønlandske, hvorfor italesættelsen også bærer præg af postkolonial nationalisme. Ikke på baggrund af at Hammond som sådan bringer det historiske perspektiv ind i italesættelsen, men på baggrund af den tydelige italesættelse af modsætningsforholdet mellem grønlandsk og dansk. Hvilket ydermere skaber behovet for at svække det danske og styrke det grønlandske.

5.3. Det danske overgreb

Der er som beskrevet flere elementer fra G50- og G60-politikken, som havde mærkbare konsekvenser for det grønlandske samfund, men også for den grønlandske befolkning. Det mest alvorlige af disse er Grønlandseksperimentet, som blev gennemgået i afsnit 4.2.4. Grønlandseksperimentet anses fra hele moderniserings- og afkoloniseringsprocessen som det mest tydelige eksempel på, at den danske stats beslutninger har haft væsentlige menneskelige omkostninger.

At Grønlandseksperimentet havde så tydelige menneskelige konsekvenser, er også en del af årsagen til, at en potentiel undskyldning fra den danske stat er blevet debatteret i mange år. Det er ligeledes blevet afklaret, at den nuværende S-regering (2019) udelukkende afventer en historisk redegørelse

over forløbet for at imødekomme ønsket om en undskyldning fra den danske stat. Grønlandseksperimentet er stadig omdrejningspunktet for en væsentlig kritik af den danske stat i den nuværende debat i rigsfællesskabet, hvilket kom til udtryk under åbningsdebatten i sommers:

“Det starter med en anerkendelse af vores fælles forhistorie på godt og ondt, det starter med en undskyldning. Den danske stat har haft en afgørende rolle i det eksperiment med grønlandske børn i 1950, som modsat intentionen har gjort alvorlig skade på rigtig mange mennesker, og det er kun et enkelt område, for det gik galt på mange andre områder på trods af de gode intentioner. Men den undskyldning fortjener de levende fra eksperimentet, således at vi fra Grønland fortjener at vide, at vi som folk er værdige nok til at modtage den undskyldning. Det kræver tillid, også fra den danske stats side, en tillid til, at Grønland ønsker dette, og det skal have baggrund i de rigtige intentioner. Det drejer sig om dem, som har oplevet at blive skadet af kolonimentaliteten, ved at det er gået ud over familierelationer, har ført til forøget vold, alkohol- og stofmisbrug, der desværre er ført videre til de næste generationer, til os” (R1b, 2019, Aki-Matilda Høegh-Dam).

Som det fremgår af ovenstående, er Høegh-Dam meget kategorisk i vurderingen af, hvilken tankegang der lå bag Grønlandseksperimentet, og hvordan man bør se det i nutiden, nemlig som en handling af kolonimagt. På trods af at de i var under afkoloniseringsprocessen var den formelle afkolonisering 1953, mens eksperimentet påbegyndtes i 1951, hvilket derfor reelt set er en del af kolonitiden. Det store fokus på eksperimentet og forbindelsen med kolonitiden, er et eksempel på postkolonial nationalisme, hvor særligt fjendebilledet og det historiske faktum omkring kolonihistorien, bliver tydeligt fremført. Som det fremgår af citatet, handler Høegh-Dams tale grundlæggende om baggrunden og behovet for en undskyldning til de grønlandske børn fra den danske stat. Høegh-Dam slutter af med at konstatere, at eksperimentet har fået konsekvenser for familierelationer og ført til forskellige former for misbrug. Som tidligere beskrevet er der en række alvorlige sociale problemer i Grønland, hvilket blandt andet inkluderer forskellige former misbrug. Når disse forskellige familiære tragedier bliver italesat som værende konsekvenser af forfejlet politik fra den danske stat, er det et tydeligt eksempel på postkolonial nationalisme. Dette er særligt på baggrund af, at den danske stat med dens gerninger i fortiden ligeledes bliver gjort til den ansvarlige for de nutidige problemer. Der fastholdes således en konstant relation, hvori den ene part er ofret som stadig lider under gerningsmandens handlinger.

Selve Grønlandseksperimentet er i forskellige tilfælde blevet debatteret i folketetinget. I 2019 blev et selvstændigt beslutningsforslag fremlagt i folketetinget af Aaja Chemnitz Larsen, som netop handlede om, hvorvidt den danske stat skulle sige undskyldte. Udover Larsens tilstedeværelse som repræsentant for IA, deltog det andet grønlandske folketingsmedlem, Aleqa Hammond (NQ). Hammond er i høj grad på linje med Høegh-Dam (SIU) i spørgsmålet omkring Grønlandseksperimentet og i særdeleshed dennes forbindelse til kolonihistorien:

“Men hvad er det, der gør, at en lang række gamle kolonimagter sagtens kan sige undskyld for deres tidligere ugerninger i kolonierne, mens den erkendelse ikke er nået til Danmark? Hvad er det, der får Danmark til principielt – som det bliver sagt – at nægte at give den undskyldning, som ellers ville hjælpe til at forsone begge sider med deres fortid?” (B93, 2019, Aleqa Hammond).

Ved ovenstående citat sætter Hammond (NQ) de danske gerninger, som kolonimagt ved Grønlandseksperiment i relation til andre kolonimagters undskyldninger for deres ugerninger og overgreb begået i tidligere kolonier. Dermed bliver kritikpunktet, at den danske stat, modsat andre tidligere kolonimagter, ikke vil tage ansvar for egne handlinger og dermed undskyldte. Her kan det være relevant at inddrage postkolonial nationalisme, dog er det langt mindre tydeligt i dette tilfælde. Hammonds italesættelse står alligevel tydeligt tilbage som en kritik af den danske stats gerninger som kolonimagt og dermed med ansvaret for manglende forsoning. Det interessante i denne sammenhæng er, at Hammond fastslår, at der med en undskyldning vil kunne opnås forsoning i relationen mellem Grønland og Danmark. Dermed må det forstås således, at den danske stat kan opnå forsoning på trods af fortidens ugerninger ved en undskyldning og kolonitidens ugerninger dermed ikke længere vil være af samme betydning for relationen. Med afsæt i teorien, postkolonial nationalisme, virker dette dog usandsynligt, da der er et konstant modsætningsforhold mellem tidligere kolonimagt og koloni. Hvoraf kolonitiden “ar” konstant vil fungere som belæg for dette modsætningsforhold og ligeledes at den tidligere kolonimagt vedvarende vil blive set i lyset af disse “ar”.

Referencen til kolonitiden i forbindelse med italesættelsen af Grønlandseksperimentet er ikke nyt, eftersom det foregik i de sidste år af den formelle kolonitid. Det er dog ikke alle grønlandske politikere, der finder det relevant at nævne forbindelsen, hvorfor synspunktet også fra grønlandsk side varierer. Det bør dog noteres, at dette ikke gør sig gældende, når det kommer til kravet om en dansk undskyldning, og at det var et forfærdeligt overgreb for de involverede børn:

“Men vi mener også fra Inuit Ataqatigiits side, at det her sådan set trækker tråde op til i dag, for man kan sige, at bagved det her sociale eksperiment var der også en holdning om, at det at være dansk var bedre end det at være grønlandsk. Og man har måske på mange måder trukket sådan en samfundsmodel ned over hovedet på et samfund: Nu skal I være danske. Og det var jo ikke kun noget, der skete i eksperimentet, men det var jo sådan set også noget, der skete i det grønlandske samfund. Derfor mener jeg også, at der er meget på spil rent politisk i forhold til at sikre, at man arbejder hen imod et mere ligeværdigt partnerskab, et mere ligeværdigt samarbejde imellem Grønland og Danmark, hvor vi grønlændere også bliver anerkendt for det, vi kan, og hvor man på lige fod går fra det her måske storebror-lillebror-forhold til et mere ligeværdigt samarbejde og et mere ligeværdigt partnerskab mellem Grønland og Danmark. Så på den måde, både politisk, men også rent menneskeligt, er der meget mere på spil, når vi behandler det her beslutningsforslag” (B93, 2019, Aaja Chemnitz Larsen).

Som det fremgår af ovenstående, har Larsen et noget andet fokus i selve italesættelsen af Grønlandseksperimentet. Modsat Høegh-Dam (SIU) og Hammond (NQ) taler Larsen (IA) ikke ind i koloni som kontekst, men har alligevel et fokus på de historiske omstændigheder under moderniserings- og afkoloniseringsprocessen. Larsen problematiserer selvfølgelig ligeledes Grønlandseksperimentet og dets konsekvenser, men derfra italesættes eksperimentet som et produkt af daniseringen, som endvidere havde langt flere konsekvenser for det grønlandske samfund. Larsen fremfører i denne forbindelse logikken fra G50- og G60-politikken om en danisering af det grønlandske samfund som værende en betragtelig omvæltning i sig selv. Dette har ifølge hende en betydning for det nuværende grønlandske samfund, men også for relationen mellem Danmark og Grønland. Derfor anser Larsen Grønlandseksperimentet som værende i en kontekst af en mere overordnet dansk politik, hvilket endvidere sættes i relation til den strukturelle ligestilling. Larsens fokus på særligt de strukturelle konsekvenser som den danske politik har haft, kan i høj grad ses i lyset af postkolonialisme, da problemet netop er strukturen på baggrund af den historiske relation. Denne problematik italesætter Larsen ved, at der stadig eksisterer et storebror-lillebror-forhold, som også skal afhjælpes for, at rigsfællesskabet virkelig kan bevæge sig videre fra de historiske sår. Dermed trækker Larsen Grønlandseksperimentet ind i en større kontekst, der grundlæggende handler om postkoloniale strukturer, der stadig tynger rigsfællesskabet og ligeværdigheden.

5.4. Delkonklusion

Der er en række centrale problemstillinger i den nuværende relation mellem Grønland og Danmark i rigsfællesskabet, som grundlæggende har deres oprindelse i afkoloniserings- og moderniseringsprocessen. I denne forbindelse er problematikkerne omkring ligestilling i rigsfællesskabet, det danske sprogs rolle i Grønland og Grønlandseksperimentet særligt relevante. Dette ses i lyset af, at disse tematikker stammer fra G50- og G60-politikken og herfra konsekvenserne af de politiske initiativer.

Ligestilling i rigsfællesskabet er en af de politiske debatter, som har præget hele perioden fra G50-politikken til den nutidige debat. Heraf har italesættelsen af behovet for ligestilling i lønforholdene for de statsansatte i Grønland været særligt omdiskuteret over de seneste år. I denne italesættelse har lønnen for politiet og anstaltsbetjentene fyldt meget. Det centrale i denne sammenhæng er, at de grønlandske lønforhold på området er væsentligt lavere end de danske. Argumentet fra dansk side for denne forskelsbehandling er, at staten ikke vil være lønførende. Opfattelsen af de uligeværdige lønvilkår fra grønlandsk side er, at dette er forskelsbehandling og for nogle grønlandske politikere ses det endda som diskrimination.

Det interessante i forbindelse med de ulige lønforhold er, at selve problemstillingen og argumenterne fra den danske stat samt den grønlandske frustration over lønforholdene minder om G60-politikken og fødestedskriteriet. Den eneste mærkbare forskel er, at fødestedskriteriet ikke længere eksisterer, og det ikke er den samlede befolkning, der oplever en forskel i lønforholdene. Alligevel handlede fødestedskriteriet grundlæggende om, at man aflønnede forskelligt for at undgå at være lønførende og deraf skævvride det grønlandske samfund i forhold til den økonomiske lighed. I den moderne politiske italesættelse bliver lønforholdene for de grønlandske politi- og anstaltsbetjente alligevel kritiseret i skarpe vendinger modsat datidens fødestedskriterie, som de grønlandske politikere anså, som den mest fornuftige løsning.

Udover at der eksisterer en lønforskel blandt politi- og anstaltsbetjentene mellem Grønland og Danmark, er Færøernes lønforhold på samme område ligestillet med de danske forhold. Dette underbygger blot, ifølge en del af de grønlandske politikere, at der er tale om diskrimination. I denne sammenhæng er postkolonialismen særligt relevant, da problematikken om lønforholdene handler om konkrete strukturer, som er lavet af staten, og der i denne sammenhæng udelukkende sker en forskelsbehandling i rigsfællesskabet, når der er tale om den tidligere koloni. Dermed eksisterer der til stadighed

strukturer og tankegange, som har sin oprindelse i afkoloniserings- og moderniseringsprocessen, hvilket stemmer fuldstændig overens med postkolonialismen.

Udover lønforholdene er der flere områder, der for grønlandske politikere opfattes som problematiske i forhold til oplevelsen af ligestilling i rigsfællesskabet. Heriblandt italesættes den videnskabelige basis, som befolkningerne i Grønland og Danmark besidder om hinandens samfund og kultur. Her opleves uligeværdet særligt ved, at den grønlandske befolkning har en god forståelse af Danmark og dansk kultur, mens det modsat gør sig gældende for den danske befolkning og viden om det grønlandske samfund og kultur. Denne fremstilling af generelle videnskabelige forhold mellem nationerne, passer med postkolonialismen, og den indlejrede opfattelse af, at de tidligere kolonimagter har det primære fokus, når det kommer til kultur, forskning og normer. Dette fokus på de tidligere kolonimagter, skal således forstås som en del af strukturen i den postkoloniale verden.

Det sidste punkt hvor der fra de grønlandske politikere opleves en høj grad af uligeværd og manglende ligestilling, er på udenrigs- og sikkerhedspolitikken, som den danske stat har suveræniteten over. Hvilket er nogle af de områder, som ikke kan hjemtages af Grønland via selvstyreloven. Derfor omhandler den grønlandske kritik den manglende inddragelse i udenrigspolitiske spørgsmål, der vedrører Grønland. Det forstås således som et dansk ansvar at sørge for at inddrage de grønlandske politikere i udenrigs- og sikkerhedspolitikken. Selvom udenrigs- og sikkerhedspolitikken altid har været et dansk anliggende, trækker debatten tråde til den historiske relation mellem Grønland og Danmark. Dette ses ved, at selve kritikken og italesættelsen i flere tilfælde hviler på en postkolonial forståelse vedrørende eksisterende strukturer, og hvor beslutninger bliver taget over hovedet i Grønland. Italesættelsen vedrørende udenrigs- og sikkerhedspolitikken skal dog primært ses i lyset af den civile-nationalisme, hvor øget national selvbestemmelse og suverænitet er en konstant ambition. Dermed forsøger de grønlandske politikere at øge Grønlands selvbestemmelse og suverænitet og deraf politikernes egen indflydelse og magt. Denne logik er et af centrale elementer i den klassiske nationalisme hvorefter politikerne altså altid vil efterstræbe øget indflydelse og øget politisk suverænitet.

Udover ligestillingsproblematikken er det danske sprogs rolle og position i det grønlandske samfund endnu et punkt, som ofte er til debat i det grønlandske Landsting. Selve sprogdebatten har dog ændret sig markant fra G50- og G60-politikken, hvor dansk blev anset som mulighedernes sprog, hvorimod det i nutiden bliver anset som en konkurrent til det grønlandske sprog og et levn fra kolonihistorien. Denne mærkbare ændring er opstået på baggrund af konsekvenserne af G50- og G60-politikken, hvor

der var en række omfattende daniseringsinitiativer, som heriblandt gjorde dansk til første prioritet i den grønlandske folkeskole. Disse daniseringsinitiativer er på mange måder årsagen til, at det danske sprog bliver fremhævet som problematisk i det grønlandske samfund. På baggrund heraf er behovet for at svække det danske og styrke det grønlandske ligeledes afstedkommet.

Sprogets rolle i det grønlandske samfund bliver problematiseret i en række forskellige henseender som der efter grønlandsk opfattelse, findes forskellige løsninger på. I Landstinget blev det blandt andet besluttet at prioritere engelsk over det danske sprog i den grønlandske folkeskole. Årsagerne herfor varierer mellem de forskellige politikere og partier, men italesættes blandt andet i forbindelse med fremtidsperspektivet om et selvstændigt Grønland i et globalt perspektiv. Samtidig italesættes et behov for at mindske det danske sprogs position i samfundet generelt.

Fremtidsperspektivet hvor et selvstændigt Grønland har et stort behov for engelskfærdigheder kan i høj grad forstås ud fra den civile-nationalisme, som handler om nationsopbygning og styrkelse af den nationale kultur. Det er dog ligeledes tydeligt en del af italesættelsen at målet ligeledes er at svække det danske sprog, ud fra et ønske om at dansk skal mindskes i både skolen og administrationen og erstattes af grønlandsk eller engelsk. Denne logik abonnerer i høj grad på den postkoloniale nationalisme, hvor det danske sprog bliver set i et modsætningsforhold til det grønlandske sprog og endvidere som en trussel. Det fremgår ligeledes af italesættelsen at dansk i administrationen ikke nødvendigvis skal erstattes af grønlandsk, så længe det dog bliver erstattet. Derfor anses et fremmedsprog ikke som et decideret problem, men det gør dansk, hvilket dermed må opfattes som det implicite modsætningsforholdet og dermed den postkoloniale nationalisme.

Grønlandseksperimentet med de 22 grønlandske børn er det mest tydelige eksempel på et overgreb fra den danske stat på den grønlandske befolkning i afkoloniserings- og moderniseringsprocessen. Derfor er emnet ofte til debat i forbindelse med en undskyldning fra den danske stat. Hvoraf årsagen til en undskyldning skal ses i de menneskelige konsekvenser for de involverede børn i eksperimentet samt formålet om en fuldstændig danisering af børnene. Den politiske italesættelse i forbindelse med eksperimentet indebærer, at der i flere sammenhænge bliver refereret til "den koloniale stat" og hvorledes staten stadig bliver set i lyset af eksperimentet. I forlængelse heraf står det særligt klart, at italesættelsen bærer præg af postkolonial nationalisme, hvori den danske stat stadig bliver set som en naturlig modsætning til det grønlandske, eftersom eksperimentet forsøgte at fuldstændig fjerne den

grønlandske kultur fra børnene. Hvorvidt italesættelsen læner sig op ad den postkoloniale nationalisme, afhænger dog af, hvilken politiker og parti som italesætter eksperimentet. I denne forbindelse bliver eksperimentet, fra en anden vinkel, betragtet som en overordnet og strukturel problematik, hvilket i højere grad læner sig op ad en postkolonial kritik. Eksperimentets problematik ved italesættelserne kan dog ses mest i lyset af den postkoloniale nationalisme.

6. Vurdering

Nærværende afsnit søger at svare på studiets 2. problemstilling: *“Hvorvidt kan de problematikker der eksisterer i rigsfællesskabet, særligt mellem Danmark og Grønland, løses inden for de nuværende rammer af rigsfællesskabet?”*. Til denne besvarelse bliver begge delanalyser inddraget for at skabe grundlaget for, hvilke nuværende problematikker i rigsfællesskabet, der eksisterer på baggrund af G50- og G60-politikken. For bedst muligt at kunne besvare, hvorvidt disse problematikker kan løses, vil studiets teorier blive inddraget. Eftersom teorierne hver især repræsenterer en forståelse af relationen mellem Grønland og Danmark, vil disse forståelser ligeledes danne grundlaget for, hvorvidt det vurderes som muligt at løse problematikkerne i rigsfællesskabet. Det er vigtigt i denne sammenhæng at fastslå, at “løsningen” dermed anses fra den danske stats perspektiv.

6.1. Strukturel ligestilling

Som det fremgår af både delanalyse 1 og 2 er ligestilling en af problematikkerne i rigsfællesskabet, som både kan spores i G50- og G60-politikken og i den nuværende italesættelse blandt grønlandske politikere. De forskellige problematikker, der omhandler ligestilling i relationen mellem Danmark og Grønland er dog vidt forskellige og varierende, i forhold til hvor manglen på ligestilling fra grønlandsk side bliver problematiseret.

Af de problematikker i rigsfællesskabet, som bliver italesat af de grønlandske politikere og som har sin oprindelse i G60-politikkens, er lønforholdene for de statsansatte i Grønland og i særdeleshed politi- og anstaltsbetjentene relevant. Her kan både selve problemstillingen, årsagen fra den danske stat og reaktionen fra de grønlandske politikere ses i sammenhæng med fødestedskriteriet fra G60-politikken. Særligt argumentet om, at lønforskellen eksisterer på baggrund af, at den danske stat ikke vil være lønførende i det grønlandske samfund, er en tankegang, som blev præsenteret ved fødestedskriteriet. Som det også fremgår af delanalyse 2, er lønforholdene og italesættelsen heraf særligt præget af en postkolonial kritik. Dette er således også i overensstemmelse med, at der har eksisteret en struktur siden fødestedskriteriet, som stadig gør sig gældende i denne sammenhæng.

I forhold til at uligheden i forskellen i lønforholdene for politi- og anstaltsbetjentene bærer italesættelsen, som tidligere beskrevet, tydeligt præg af en postkolonial kritik. Da dette grundlæggende handler om strukturer, der eksisterer på baggrund af kolonihistorien, og som i en vis forstand er skabt af kolonitiden, må det ligeledes antages, at disse også kan fjernes eller ændres igen. Dette er således udgangspunktet for problematikkerne i rigsfællesskabet, der primært kan ses i et postkoloniale lys, som identificeres i nærværende studie. I den forlængelse er det dog centralt at slå fast, at disse strukturer på ingen måde er lette at nedbryde. Der kan være mange interesser på spil, i særdeleshed også for den danske stat. Det er dog svært at tyde, hvad den danske stat konkret skulle have af interesse i at fastholde grønlandske statsansatte i en lavere løn og samtidig vedligeholde en struktur, som fra grønlandsk side bliver opfattet som forskelsbehandling og diskrimination. Derfor vurderes det ligeledes, at denne konkrete problematik mellem Danmark og Grønland, nemlig uligheden i løn blandt politi- og anstaltsbetjentene kan løses inden for de nuværende rammer af rigsfællesskabet. Det er således udelukkende de postkoloniale strukturer, der bliver kritiseret og dermed ikke den grundlæggende forståelse af den danske stat i et modsætningsforhold til Grønland eller lignende.

Som det fremgår af afsnit 5.1., veksler nærværende studie mellem to forståelser af ligestilling i rigsfællesskabet, nemlig den lokale som førnævnte lønforhold for de statsansatte hører under, og herefter strukturelt, som er på et overordnet niveau. I forhold til den strukturelle ligestilling er det i særdeleshed i denne forbindelse, at de grønlandske politikere italesætter flere områder, hvor der er manglende ligestilling i rigsfællesskabet. Heriblandt også når det kommer til lønforholdene for de statsansatte politi- og anstaltsbetjente, men hvori de grønlandske politikere italesættelser problematiserer forholdene i forbindelse med en sammenligning med både Danmark og Færøerne. På dette punkt omhandler italesættelsen i særdeleshed, at der eksisterer en konkret forskelsbehandling i rigsfællesskabet, hvoraf udelukkende grønlandske politi- og anstaltsbetjente har forringede lønforhold sammenlignet med resten af rigsfællesskabet. I denne sammenhæng er det værd at bemærke, at Grønland som den eneste rigsdelt, er en tidligere koloni, hvilket ligeledes er årsagen til, at kritikken vedrørende den forskelsbehandling kan anses som værende postkolonial, da det er gamle postkoloniale strukturer, der bliver kritiseret. Derfor vurderes denne problematik ligeledes også til at kunne løses og dermed ikke være en vedvarende problematik i rigsfællesskabet.

Den strukturelle ligestilling i rigsfællesskabet bliver som beskrevet kritiseret på flere forskellige områder, heriblandt på det rent mellemfolkelige vidensniveau mellem nationerne. Her består kritikken i den konkrete forskel, der er i vidensniveauet omkring det grønlandske samfund og kultur i den danske

befolkning, da den grønlandske befolkning er langt mere vidende om det danske samfund og kultur. På trods af at denne problemstilling langt fra er et af de områder, som oftest er til debat, bliver den danske befolknings manglende viden omkring Grønland præsenteret med jævne mellemrum. Selve problematikken og løsningen handler i høj grad om strukturer, som kan ses i en postkolonial sammenhæng, da et af grundtrækkene ved postkolonialismen netop er, at det videnskabelige fokus ligger på vesten og de tidligere kolonimagter. Dette gør sig gældende, når det kommer til kultur, normer og forskning, hvorimod de tidligere kolonier sjældent får samme opmærksomhed.

Som det også fremgår i forbindelse med kritikken, er løsningen dog også relativt ligetil, nemlig en ændring på forskellige strukturer. Dette kunne indebære et større fokus på rigsfællesskabet og Grønland i det danske skolesystem, således det bliver en indlejret del af folkeskolen. Løsningen er således at ændre de postkoloniale strukturer og dermed bevidst sikre at samtlige elever i folkeskolen bliver undervist i grønlandske forhold og kultur. Derfor opfattes denne ligestillingsproblematik også umiddelbart, som den mest løsbare, da det er åbenlyse strukturer, der skal ændres. Dertil er det dog svært at vurdere, hvor stor en viden den danske befolkning skal have om Grønland før der ikke opleves uligeværd. Dette set i lyset af, at dansk kultur i det grønlandske samfund er synligt på mange parametre, mens det samme langt fra gør sig gældende for grønlandsk kultur i det danske samfund. Derfor kan en konkret ligestilling på dette område være svært at opnå, hvorfor hensynet til hvorvidt dette er løseligt må afhænge af, i hvor høj grad de grønlandske politikere ønsker ligestilling på vidensniveauet. I denne sammenhæng må komplet og fuldstændig ligestilling betragtes som urealistisk, ud fra den simple logik, at den grønlandske befolkning i langt højere grad kommer i kontakt med det danske i det grønlandske samfund, end den danske befolkning gør med det grønlandske i det danske samfund.

Som beskrevet i afsnit 4.4., har den danske stat suverænitet på udenrigs- og sikkerhedspolitikken, hvorfor det ligeledes er et af de områder, som ikke kan hjemtages via selvstyreaftalen. På denne baggrund er det ligeledes et af de områder, hvor de grønlandske politikere ofte italesætter manglende ligestilling i rigsfællesskabet. Eftersom ligestillingen ikke kan eksistere i formel forstand, går kritikken i stedet på manglende inddragelse i beslutninger og informationer, der vedrører Grønland. Dermed har den danske stat, ifølge de grønlandske politikere, et ansvar for at inddrage de grønlandske politikere.

Italesættelsen og selve ambitionen om indflydelse for de grønlandske politikere kan på flere parametre ses som et udtryk for den civile-nationalisme. Et af de grundlæggende elementer af den klassiske nationalisme er den vedvarende politiske stræben efter yderligere national selvbestemmelse og suverænitet. Dette kan den grønlandske italesættelse også ses i lyset af, da udenrigs- og sikkerhedspolitikken grundlæggende ifølge selvstyreaftalen er et dansk område. Alligevel søger de grønlandske politikere at øge Grønlands indflydelse i disse anliggender. I forlængelse af nationalismen, er det ligeledes implicit, at der ved større grad af national selvbestemmelse og suverænitet ligeledes vil være mere indflydelse og magt til politikerne. Dette kan også være et implicit parameter i den grønlandske kritik.

Udover den civile-nationalisme kan de grønlandske politikeres italesættelse af den manglende ligestilling ved udenrigs- og sikkerhedspolitikken også ses i lyset af postkolonialismen, hvor det er strukturer fra kolonitiden, som styrer den nuværende magtfordeling i rigsfællesskabet. Alligevel finder nærværende studie den civile-nationalisme mest betydende og relevante i forbindelse med den grønlandske kritik af den manglende inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken. Derfor er dette område, modsat de tidligere ligestillingsproblematikker, væsentlig sværere at se en løsning på, eftersom denne stræben på mere national selvbestemmelse, suverænitet og deraf mere politisk indflydelse ikke kan tilfredsstilles i den nuværende konstruktion af rigsfællesskabet. Dette skal ses på baggrund af logikken om, at der i lyset af den civile-nationalisme først kan opnås ligestilling, hvis Grønland har fuldstændig selvbestemmelse og suverænitet over egen udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Ligeledes er det heller ikke noget, der kan løses fra dansk side. Umiddelbart lyder dette paradoksalt i lyset af, at de grønlandske politikere igennem italesættelsen kommer med konkrete bud på inddragelse, som i deres opfattelse ville øge ligestillingen. Mens en forøgelse af opfattelsen af ligestilling muligvis kan finde sted ved yderligere inddragelse, opfattes det dog som urealistisk, at denne problematik kan udbedres indenfor de nuværende rammer af rigsfællesskabet. Dette er netop som følge af den vedvarende stræben, der implicit ligger i den civile-nationalisme, hvoraf der uanset inddragelsen, fortsat vil eksistere en grundlæggende ambition og efterstræbelse efter selvbestemmelse og suverænitet. Det er således et område som uagtet den danske stats ageren fortsat vil være problematisk. Dog kan yderligere inddragelse mindske kritikken fra de grønlandske politikere.

6.2. Den sproglige kulturkamp

Følgende afsnit omhandler den sproglige konflikt, som eksisterer i rigsfællesskabet og i særdeleshed i det grønlandske samfund, samt hvilke fremtidsperspektiver, der er for den sproglige konflikt. Heraf bliver det danske sprogs position i det grønlandske samfund problematiseres ud fra en række forskellige hensyn.

I forbindelse med den sproglige debat, er en stor del af de nuværende problemstillinger afstedkommet i forbindelse med de forskellige daniseringstiltag, der kom med G50- og G60-politikken. Dette dækker blandt andet over det danske sprogs position i det grønlandske uddannelsessystem, og ligeledes hvorpå det danske sprog i datiden blev fremhævet som mulighedernes sprog, modsat det grønlandske der blev set som begrænsende og uciviliseret. Som tidligere beskrevet har de grønlandske politikere i særdeleshed ændret karakter i opfattelsen af det danske sprog fra G50- og G60-politikken. Her bliver det danske sprog i den nuværende grønlandske debat i højere grad fremstillet som et problem.

Problematiseringen af det danske sprog i det grønlandske samfund kan blandt andet ses ved debatten vedrørende ændringen af engelsk til første fremmedsprog i den grønlandske folkeskole. Heraf fremgår det af italesættelsen, at der er flere hensyn. Heriblandt det fremtidige hensyn til et selvstændigt Grønland, hvoraf engelskkundskaber vil være vigtige i det fremtidige samfund. Dette hensyn kan i særdeleshed ses i en sammenhæng af den civile-nationalisme, hvor det handler om nationsopbygning, og hvor det fremtidige selvstændige Grønland skal kunne orientere sig ud i verden og deraf behovet for engelsk.

Et andet hensyn i forbindelse med engelsk som fremmedsprog er, at det skal erstatte dansk i forskellige dele af det grønlandske samfund, heriblandt i den grønlandske administration, der særligt beskæftiger mange dansktalende. I denne forbindelse er det særligt den postkoloniale nationalisme, som er relevant, da det i den politiske italesættelse fremgår tydeligt, at det for nogle politikere er et mål i sig selv, at dansk som sprog ikke skal tales i den grønlandske administration. I forlængelse heraf er det ligegyldigt, hvorvidt dansk erstattes af grønlandsk eller engelsk, så længe det erstattes. Denne forståelse viser et helt tydeligt modsætningsforhold til det danske sprog, hvor dansk i sig selv bliver opfattet som en "fjende" i det grønlandske samfund.

Udover at den grønlandske administration bliver brugt som eksempel på et sted, hvor det danske sprog fylder for meget og deraf skal erstattes, anser en del af italesættelsen også behovet for engelsk

som første fremmedsprog dansk generelt fylder for meget i samfundet. Dette gør sig blandt andet gældende for Aleqa Hammonds italesættelse, hvor fokuset netop er, at dansk fylder i hele Grønland, hvorimod det grønlandske har behov for at blive styrket. Denne logik læner sig op ad postkolonial nationalisme, fordi det implicit er klart, at dansk opfattes som en trussel mod grønlandske sprog og derfor som en naturlig “fjende” til det grønlandske. I alle henseender bliver faktummet, at dansk tales i forskellige dele af det grønlandske samfund et problem i sig selv.

At det bliver anset som et problem, at dele af den grønlandske befolkning taler dansk, bliver særligt tydeligt ved Mimi Karlsens ordførerindlæg omkring en grønlandsk sprogteneste, jf. afsnit 5.2.. Her fremgår ordvalget i italesættelsen særligt bemærkelsesværdig i forhold til den postkoloniale nationalisme, da Karlsen sammenligner Nuuk, hvor ofte der høres dansk i bybilledet med Thorshavn og Reykjavik. Her bruger Karlsen ordet “overgivelse” i forbindelse med, at der netop ikke tales dansk i Thorshavn og Reykjavik, og, at de ikke “overgav” sig. Samtidig konstaterer hun, at der udelukkende tales dansk i Nuuk, og dermed implicit at grønlænderne “overgav” sig og derfor snakkes der dansk i Nuuk. Særligt ordvalget “overgivelse” er med til at tegne kridtstregerne op for, hvad der må opfattes som en kulturel kamp. Dette læner sig tydeligt op ad den postkoloniale nationalisme, hvor fjendebilledet fremgår tydeligt og det danske sprog dermed ses som en fjende i det grønlandske samfund.

De forskellige sprogdebatter bærer derfor alle tydelige præg af postkolonial nationalisme. På trods af at en del af italesættelsen også har elementer af både civil-nationalisme og postkolonialisme, betragtes den postkoloniale nationalisme som langt mere fremtrædende. Løsningen på de problematikker som de grønlandske politikere ser ved det danske sprog og dets rolle er derfor umulige at løse og i særdeleshed fra dansk side, medmindre der sker et egentligt holdningsskift. Hvis det danske sprog bliver set i lyset af kolonitiden, og er i konkurrence med det grønlandske sprog er det naturligt, at dette ikke kan løses fra dansk side. Det er svært fuldstændigt at afvise, at der skulle eksistere løsninger på denne problematik, men i tilfælde af, at disse findes, kræver det først og fremmest væsentlige holdningsskift blandt grønlandske politikere. I særdeleshed når det kommer til, hvorvidt dansk som sprog bliver opfattet ud fra kolonihistorien, da årsagen til at det problematiseres netop skal findes i den historiske relation mellem Grønland og Danmark.

6.3. Levnet fra kolonitiden

Følgende afsnit omhandler den grønlandske italesættelse af Grønlandseksperimentet, og deraf hvad den grønlandske italesættelse bærer præg af. I forlængelse heraf vurderes det hvorvidt Grønlandseksperimentet som problem for det nuværende rigsfællesskab kan udbedres med en officiel undskyldning fra den danske stat.

Som beskrevet i afsnit 4.2.4., fremstår Grønlandseksperimentet, som det mest tydelige overgreb af den danske stat mod den grønlandske befolkning. Dette bærer den grønlandske italesættelse ligeledes tydeligt præg både i form af tydelige krav om en officiel dansk undskyldning, men også hvordan Danmark stadig bliver opfattet som kolonimagt i lyset af eksperimentet. Dette gør sig i særdeleshed gældende for Aki-Mathilda Høegh-Dams italesættelse af eksperimentet, og det efterfølgende fravær af en undskyldning fra den danske stat. Konsekvenserne af Grønlandseksperimentet for både datiden og nutiden bliver italesat af Høegh-Dam, og i særdeleshed de menneskelige konsekvenser, som har været forskellige misbrugsproblemer og ødelagte familierelationer. At konsekvenserne af eksperimentet stadig gør sig gældende for nutiden, og deraf fungerer som belæg for, hvorfor Høegh-Dam kan observere kolonihistoriens konsekvenser i det moderne grønlandske samfund.

Italesættelsen af Grønlandseksperimentet læner sig tydeligt op ad postkolonial nationalisme på flere parametre. Dette ses særligt ved måden hvorpå eksperimentet stadig bliver problematiseret ud fra en nutidig kritik af en både daværende og nuværende koloni-mentalitet. Udover den postkoloniale nationalisme italesættelse af Grønlandseksperimentet findes der også en mere overordnet postkolonial kritik, fra særligt Aaja Chemnitz Larsen. Her bliver eksperimentet i højere grad opfattet som et symbol på de mere overordnede problemer, der eksisterer i rigsfællesskabet. Derfor er løsningen ikke udelukkende en undskyldning, men en overordnet politisk løsning. Heraf består problemet hovedsageligt i "lillebror/storebror"-relationen, hvor det grønlandske samfund stadig bliver anset som "under" det danske. Derfor mener Larsen at der skal overordnede, politiske løsninger til at løse uligeværdet omkring det danske som værende bedre end det grønlandske.

Selvom Larsen har en anden vinkel på eksperimentet, som primært er en postkolonial kritik af overordnede strukturer, er det dog den postkoloniale nationalisme, som primært ses i sammenhæng med politisk italesættelse af Grønlandseksperimentet. Dermed bliver Danmark stadig set i lyset af kolonihistorien og italesættes ligeledes som agerende ud fra en koloni-mentalitet. At Grønlandseksperimentet bliver problematiseret ud fra den postkoloniale nationalisme, gør ligeledes, at det må opfattes som

usandsynligt, at en undskyldning skulle ændre på dette. En undskyldning fra den danske stat vil åbenlyst stoppe, at der bliver stadig, bliver afkrævet en undskyldning fra grønlandske politikere, men eksperimentet vil med al sandsynlighed stadig blive bragt op i forskellige henseender som en vedvarende skamplet. Eftersom Grønlandseksperimentet er det mest tydelige overgreb fra den danske stat, er det ligeledes det mest åbenlyse eksempel at problematisere relationen mellem Danmark og Grønland med. I forlængelse heraf er et væsentligt element af den postkoloniale nationalisme, at disse “ar” fra kolonitiden fortsat vil blive anvendt som en måde at anskue og problematisere den tidligere kolonimagt. Derfor vurderes det, at Grønlandseksperimentet for eftertiden, undskyldning eller ej, stadig vil fungere som et problem i relationen mellem Grønland og Danmark. En undskyldning vil dog med al sandsynlighed udbedre dette blandt nogle af de grønlandske politikere og partier, mens det for andre stadig vil indgå i rationalet for, hvorfor den danske stat anses i et naturligt modsætningsforhold til Grønland.

7. Konklusion

Dette studie har til hensigt at undersøge følgende problemformulering:

“Hvorvidt har konsekvenserne fra G50- og G60-politikken stadig en afgørende betydning for den nuværende relation mellem Grønland og Danmark?”.

Problemformuleringen er i den forlængelse blevet besvaret gennem to problemstillinger, som hver især er blevet besvaret ved hjælp af to delanalyser og en vurdering.

Den første delanalyse omhandler primært den historiske relation mellem Danmark og Grønland og specifikt afkoloniserings- og moderniseringsprocessen gennem G50- og G60-politikken. Den anden delanalyse viderefører de problematikker, der findes ved G50- og G60-politikken, og sammenholder disse med den observerede moderne politiske grønlandske italesættelse. På trods af at G50- og G60-politikken på mange parametre havde væsentlige konsekvenser for det grønlandske samfund, er der særligt tre problematikker, som nærværende studie finder relevant for den nuværende italesættelse af grønlandske politikere. Disse dækker over ligestilling, det danske sprog i det grønlandske samfund og Grønlandseksperimentet.

Ligestillingsdebatten har ændret sig væsentligt siden G50- og G60-politikken, hvor debatten omkring ligestilling omhandlede det grønlandske håb om at blive en ligestillet landsdel i Danmark. Den nuværende italesættelse omkring ligestilling har derimod ændret karakter siden både Hjemme- og Selvstyre, hvoraf målet for de grønlandske politikere er at opnå en højere grad af ligestilling både mellem befolkninger, men også strukturelt i rigsfællesskabet. Særligt lønforholdsproblematikken er et tydeligt eksempel på et problem, der har sit udspring fra G60-politikken og deraf det daværende fødestedskriterium. Heri er selve problemet det samme som ved fødestedskriteriet, hvor argumentation fra den danske stat er den samme og frustrationen omkring forskelsbehandlingen også er tydelig. Alligevel er der dog grønlandske politikere, som har ændret synspunkt i forhold til G60-politikken, hvor de grønlandske politikere på daværende tidspunkt så fødestedskriteriet som et nødvendigt onde.

De grønlandske politikeres kritik af lønforholdene har derfor sit udgangspunkt i den historiske relation og i allerede-eksisterende strukturer fra G60-politikken, hvorfor italesættelsen også skal ses i lyset af postkolonialismen. Her henvender selve italesættelsen sig både, når det gælder problemet og løsningen på eksisterende strukturer, som stadig vedligeholder en ulige relation. Ved italesættelsen af de andre ligestillingsproblematikker, med undtagelse af debatten om udenrigs- og sikkerhedspolitikken, er postkolonialismen ligeledes en del af forståelsesrammen, hvor det er eksisterende strukturer, der er omdrejningspunktet for den italesatte kritik. På trods af at tematikkerne omkring ligestilling har forskellig karakter, hvad enten det er videnskæssige, lønskæssige eller varetægelse af sagsområder, er italesættelsen stadig tydeligt forbundet til en postkolonial kritik.

Dette gør sig ikke gældende for udenrigs- og sikkerhedspolitik, hvor de grønlandske politikere i særdeleshed giver udtryk for behovet for ligestilling gennem øget inddragelse fra den danske stat. På trods af at dele af kritikken alligevel omhandler eksisterende strukturer fra relationen mellem Danmark og Grønland, er størstedelen af ønsket om inddragelse med baggrund i den civile-nationalisme. Her er det den vedværende ambition om øget national selvbestemmelse og suverænitæt, som er den grundlæggende karakteristik af nationalismen. Hertil eksisterer der en ambition og indsats om at øge nationens selvbestemmelse og suverænitæt, og deraf er det yderligere et implicit element, at politikernes egen indflydelse og politiske magt stiger.

Ligestillingsproblematikkerne som eksisterer i rigsfællesskabet på baggrund af den grønlandske politiske italesættelse, sker i overvejende grad med afsæt i postkolonialismen, hvilket også underbygger mulighederne for at disse problemer kan løses. Dette kan særligt ses ved, at problemerne i høj grad

stammer fra afkoloniserings- og moderniseringspolitikken politiske initiativer gennem G50- og G60-politikken. Dermed må det antages at omdrejningspunktet for den danske stat vil være at ændre disse strukturer, som dermed vil afhjælpe hvad der opfattes som ligestillingsproblematikker i rigsfællesskabet. Det kan selvfølgelig være svært at ændre eksisterende strukturer, men det vurderes, at det absolut er muligt inden for de nuværende rammer af rigsfællesskabet, hvis den danske stat ønsker at minimere problematikkerne i rigsfællesskabet.

Anderledes er det dog for ligestillingen ved udenrigs- og sikkerhedspolitikken, hvor italesættelsen i højere grad læner sig op ad den civile-nationalisme. Heraf må det derfor konkluderes, at ambitionen om øget national selvbestemmelse og suverænitet, i kraft af den civile-nationalisme, altid for en række politikere og partier vil være ambitionen. Derfor kan dette udelukkende opnås ved en reel ligestilling, hvilket enten kræver hjemtagelse og deraf selvstændighed, eller en politisk konstruktion, der vil side stille parter fuldstændigt. Dette vurderes ikke at være muligt indenfor de nuværende rammer af rigsfællesskabet.

Udover ligestillingsproblematikken kan debatten vedrørende det danske sprogs rolle og position i det grønlandske samfund også ses med afsæt i G50- og G60-politikken. Hertil er det i særdeleshed konsekvenserne af G50- og G60-politikken, som har skabt grobund for en del af den nuværende debat. Dette er på baggrund af de omfattende politiske tiltag, hvor samtlige tiltag søgte at skabe en danisering af det grønlandske folk og samfund. Dette kom blandt andet til udtryk ved at prioritere dansk over grønlandsk i den grønlandske folkeskole, samt mængden af danske tilflyttere som over årene er taget til Grønland for at afhjælpe manglen på kvalificeret arbejdskraft. Konsekvenserne af disse politiske tiltag er af betydelig karakter i det nutidige grønlandske samfund, hvor et mindretal af grønlænderne udelukkende taler dansk og ligeledes er det anvendte og dominerende sprog i den grønlandske administration dansk. At dansk fylder i så betragtelig grad i det grønlandske samfund, er i særdeleshed blevet debatteret i landstinget, hvor der ligeledes er iværksat forskellige politiske tiltag for at modvirke dette. Heriblandt ændringen af første fremmedsprog fra dansk til engelsk i 2018.

Debatten omkring det danske sprogs position i det grønlandske samfund har således sit tydelige afsæt i G50- og G60-politikken. Debatten omkring det danske sprog har dog ligesom ved ligestillingsproblematikkerne, skiftet væsentligt karakter. Under både G50- og G60-politikken var det vigtigt for det store flertal af grønlandske politikere at introducere det danske sprog i det grønlandske, da det blev

som mulighedernes sprog, hvorimod grønlandsk var begrænsende og primitivt. Den nuværende italesættelse af det danske sprog handler i høj grad om, at dansk i begrænset omfang bliver betragtet som mulighedernes sprog, men i højere grad som en naturlig “fjende” til grønlandsk. Dette sker blandt andet fordi det bliver opfattet som et grundlæggende problem i samfundet, at der tales meget dansk i særligt Nuuk og i administrationen. Dette gøres i særdeleshed med baggrund i den civile-nationalisme og den postkoloniale nationalisme.

Den civile-nationalisme kommer blandt andet til udtryk ved ambitionen om at styrke det grønlandske i en sammenhæng af nationsopbygning. Her er selve målet at den grønlandske kultur skal styrkes frem mod et selvstændigt Grønland. Derfor findes engelsk også mere væsentligt end det danske for et fremtidigt Grønland, som i højere grad vil være orienteret mod det internationale fremfor Danmark. Det er dog ikke den civile-nationalisme, som fylder det meste i italesættelsen af det danske sprog blandt de grønlandske politikere. Det er derimod den postkoloniale nationalisme, der fylder mest, hvilket kommer til udtryk, når det danske sprog problematiseres i den grønlandske administration og i Nuuk. Her bærer italesættelsen tydelige præg af kulturelle modsætningsforhold mellem Danmark og Grønland, hvori det danske sprog stadig fremstår i lyset af kolonitiden. Dette vil sige, at dansk bliver anset som en naturlig “fjende” til det grønlandske, hvilket deraf skaber et behov for at svække det danske.

Det er således en tydelig tendens i italesættelsen, at den læner sig op ad den postkoloniale nationalisme. Hvilket bevidner om at muligheden for at dansk ikke bliver opfattet som et problem er begrænset, da det ikke kan løses, hvordan grønlandske politikere anser det danske sprog. At italesættelsen læner sig op ad den postkoloniale nationalisme betyder, at det danske sprog i sig selv grundlæggende vil fortsætte med at blive set i lyset af kolonihistorien. Det danske sprog bliver dog ikke nødvendigvis problematiseret af alle politikere eller partier, men det kan konstateres, at det for en del af de grønlandske politikere fortsat vil være et problem, at dansk eksisterer i det grønlandske samfund. Særligt hos de partier og politikere, som har selvstændighed øverst på dagsordenen.

Grønlandseksperimentet med 22 børn er det mest tydelige eksempel på, at den danske stat har begået et overgreb på den grønlandske befolkning. De menneskelige konsekvenser og omkostninger, som eksperimentet havde var enorme, hvilket ligeledes gør, at en undskyldning fra den danske stat har været debatteret over mange år. Grønlandseksperimentet skal ses i sammenhæng med G50-politikken og dennes fokus på daniseringsinitiativer. For eftertiden står eksperimentet dermed tilbage som et

overgreb på både den grønlandske befolkning og kultur. Dette fremgår således også tydeligt, når Grønlandseksperimentet italesættes af grønlandske politikere. Blandt andet bliver Grønlandseksperimentet i italesættelsen endnu brugt i sammenhæng med, at den nuværende danske stat træffer beslutninger over hovedet på grønlænderne, og dermed stadig har en eksisterende kolonimentalitet. Eksperimentet bliver dermed italesat i forbindelse med kolonihistorien og brugt som underbyggende forklaringsmekanisme for, hvorfor den danske stat ikke skal træffe beslutninger for Grønland.

Italesættelsen af Grønlandseksperimentet bærer primært præg af den postkoloniale nationalisme, men der kan ligeledes ses en postkolonial kritik af, hvordan eksperimentet er et symbol på de overordnede strukturelle problemer. Det er dog primært den postkoloniale nationalisme, som den grønlandske italesættelse bærer præg af, hvorfor en undskyldning fra den danske stat ikke nødvendigvis vil løse problematikken på trods af, at en eventuel undskyldning bliver italesat som løsningen. Dette kan lyde paradoksalt, men med afsæt i teorien, er logikken at "ar" fra kolonitiden, fortsat vil blive bragt i relation til at underbygge argumenter omkring et naturligt modsætningsforhold mellem den tidligere koloni og kolonimagt. Derfor er det ligeledes vurderingen, at en undskyldning vil udbedre for nogle dele af det grønlandske samfund, at eksperimentet stadig opfattes som et problem for den nutidige relation mens det for andre vil være ligegyldigt og til stadighed underbygge billedet af den danske stat som kolonimagt.

Med datidens afkoloniserings- og moderniseringsproces blev der iværksat en række politiske initiativer gennem G50- og G60-politikken, som i forskellige henseender er afgørende for en række nutidige problematikker i rigsfællesskabet. Dette kan ses både i forbindelse med, de nutidige problemer som nogenlunde er de samme, såsom lønforholdene for de statsansatte. Mens der på andre områder primært kan ses en sammenhæng med konsekvenserne af G50- og G60-politikken, og deraf de nutidige problematikkers forbindelse til dengang, som det gør sig gældende ved sprogdebatten. De politiske initiativer, der blev igangsat med G50- og G60-politikken har dermed haft en afgørende betydning for en række problematikker, der eksisterer i den nuværende relation mellem Grønland og Danmark.

Bibliography

(u.d.).

Rasmussen, L. L., & Høyer, R. S. (2017). Vi ønsker at bevare rigsfællesskabet. *Jyllands- Posten, Debat*.

Andersson, P., Zeuthen, J. W., & Kalvig, P. (2018). Kinesisk minedrift i Grønland: Arktisk adgang eller adgang til mineraler? *Arctic Yearbook*, 1-15.

Augustesen, R., & Hansen, K. (2011). *Det Moderne Grønland*. Frederiksberg: Forfatterne og Bogforlaget Frydenlund.

B93. (2019). *Forslag til folketingsbeslutning om at give en officiel undskyldning til de 22 grønlandske børn, der var en del af grønlandseksperimentet i 1951*. København: Folketinget.

Bjørnsson, I. (06. 01 2017). "Vi har ikke behov for forsoning..." - Det danske selvbillede i relation til Grønland 1953-2015. *temp, tidsskrift for historie* Årg. 7 Nr. 13, s. 1-35.

Bryld, T. (2010). *I den bedste menimng*. København : Gyldendal.

F33. (2016). *Om rigsfællesskabet*. København: Folketinget.

F57. (2017). *Om rigsfællesskabet* . København: Folketinget .

(2017). *Forslag til Inatsisartutbeslutning om, at Naalakkersuisut pålægges at etablere en sprogteneste skal bestå af et antal sprogkonsulenter, der skal monitorere brugen af det grønlandske sprog samt udbyde rådgivning og undervisning i brugen af grønlandsk i m*. Nuuk: Naalakkersuisut.

Frederiksen, A. (2016). *Forslag til forespørgselsdebat om at engelsk bliver det andet undervisningssprog i stedet for*. Nuuk: Naalakkersuisut.

Gad- A, U. P. (2020). Greenland, the Faroe Islands, and Denmark: Unity or Community? I P. M. Christiansen, J. Elklit, & P. Nedergaard, *The Oxford Handbook of Danish Politics* (s. Chapter 3). Oxford University Press.

Gad- B, U. P. (30. Oktober 2016). kan ligestilling forlænge rigsfællesskabets udløbsdato? *Forskerzonen*. Hentet fra Forskerzonen: <https://videnskab.dk/kultur-samfund/kan-ligestilling-forlaenge-rigsfaellesskabets-udloebdsdato>

Gad- C, U. P. (01. 01 2008). Når mor/barn-relationen bliver teenager. Kompatible rigsfællesskabsbilleder som (dis)integrationsteori. *Politica* Årg. 40 Nr. 2 , s. 111 - 133.

Gulløv, H. C. (2017). *Grønland den arktiske koloni*. København K: Gads Forlag.

- Hálfdanarson, G. (2019). "Adskillelse vil betyde Islands Ødelæggelse": islandsk selvstændigheds- politik og adskillelse fra Det danske Rige. *politica*, 51. årg. nr. 4 , s. 423 - 440.
- Heinrich, J. (2010). Appendix 12 Change of status in 1953: The Greenlanders's relationship with Denmark from 1945 to 1954. I E. Beukel, F. P. Jensen, & J. E. Rytter, *Udfasning af Grønlands kolonistatus, 1945-54* (s. 425- 441). København: Museum Tusculanum Press.
- Høiris, O., Marquardt, O., & Reimer, G. A. (2019). *Grønlændernes syn på Danmark - Historiske, kulturelle og sproglige perspektiver*. Århus: Aarhus Universitetsforlag .
- Ingemann, J. H. (2017). *Videnskabsteori, for Økonomi, politik og forvaltning*. Samfundslitteratur.
- Jacobsen, M., Knudsen, R. J., & Rosing, M. T. (2019). Perspektiver på 10 års selvstyre, 40-året for Hjemmestyrets indførelse og vejen til selvstændighed. *Politik*.
- Janussen, J. (20. 06 2019). Grønlands vej til større selvbestemmelsesret: Muligheder og begrænsninger i juridiske, administrative og andre perspektiver. *PolitikNummer 1 Årgang 22* , s. 11 - 25.
- Justinussen, J. C. (december 2019). Rigsfællesskabet i et føderalt perspektiv. *Politica* 51, s. 441- 468.
- KarlsenA, M. (2017). *Forslag til Inatsisartutbeslutning om, at Naalakkersuisut pålægges at etablere en sprogteneste. Sprogtenesten skal bestå af et antal sprogkonsulenter, der skal monitorere brugen af det*. Nuuk: Naalakkersuisut.
- KarlsenB, M. (2017). *Forslag til Inatsisartutbeslutning om, at Naalakkersuisut pålægges at fremlægge forslag til ændring af gældende lovgivning, således der indføres et mindstekrav til antallet af undervisningstimer i hvert fag i folkeskolen. med lovændringen skal det ligele* . Nuuk: Naalakkersuisut.
- KarlsenC, M. (2017). *Forslag til Inatsisartutbeslutning om, at Naalakkersuisut pålægges at etablere en. Sprogtenesten skal bestå af et antal sprogkonsulenter, der skal monitorere brugen af det grønlandske sprog samt udbyde rådgivning og undervisning i brugen af*. Nuuk: Naalakkersuisut.
- Kleist, M. (20. 06 2019). Grønlands udenrigspolitik og internationalerelationer: Nuværende rammer og mulig udvikling i et selvstændighedsperspektiv. *PolitikNummer 1 | Årgang 22 |* , s. 84 - 90.
- Larsen, F. B. (01. 01 1992). For meget af en god ting - dansk i Grønland. *politica, tidsskrift for politisk videnskab*, Årg. 24, Nr. 4 , s. 374 - 392.
- Lyng, A. (27. November 1953). *Tidsskrift grønland*. Hentet fra Grønland, Det grønlandske Selskab. 1. 16. 1978. MF Augu Lynges jomfrutale.: <http://www.tidsskriftetgronland.dk/explore3.php?page=4&yy=1978&no=1>

- Malloy, T. H. (2015). Danmarks rolle i Grønlands emancipering: Formynder eller fredsaktør? I S. S. Åkermark, & G. Herlof, *Självtstyrelser i Norden i ett fredsperspektiv – Färöarna, Grönland och Åland* (s. 107-129). Mariehamn: Nordiska Rådet och Ålands fredsinstitut.
- R15. (2018). *Statsministerens redegørelse om rigsfællesskabet*. København: Folketinget .
- R1a. (2018). *Statsministerens redegørelse jf. § 31*. København: folketinget.
- R1b. (2019). *Statsministerens redegørelse i henhold til grundlovens §38*. København: Folketinget.
- Rahbek-Clemmensen, J. (03. 02 2020). Forsvarslektor: vellykket arktisk strategi kræver militære investeringer i Grønland. *Altinget: arktis*.
- Ritzau. (2019, 8. November). Rusland: Vores kampfly udgør ingen trussel for Grønland. *Politiken*.
- Ritzau, I. (18. 08 2015). *Dansk firma får forlænget kontrakten på Thule-basen, Det dansk-grønlandske selskab Greenland Contractors kontrakt forlænges med et år, siger udenrigsministeren*. Hentet fra fyens.dk: <https://fyens.dk/artikel/dansk-firma-f%C3%A5r-forl%C3%A6nget-kontrakten-p%C3%A5-thule-basen>
- Smith, A. D. (1998). *Nationalism and Modernism*. New York: Routledge.
- Sylvester, C. (2017). Post-colonialism. I J. Baylis, S. Smith, & P. Owens, *The Globalization of World politics, An introduction to international Relations* (s. 174 - 187). Oxford: Oxford University Press.
- Sørensen, C. T. (2018). China is in the Arctic to stay as a Great Power:. *Arctic Yearbook*, 1-15.
- Taksøe-Jensen, P. (2016). *Dansk diplomati og forsvar i en brydningstid, Vejen frem for Danmarks interesser og værdier mod 2030*. København: Udenrigsministeriet.
- Udenrigsministeriet. (2011). *Kongeriet Danmarks Strategi for Arktis 2011- 2020*. København: Udenrigsministeriet.
- Uffelman, D. (2019). 7 Postkolonial teori som postkolonial nationalisme. I M. Albrecht, *Postkolonialisme krydsundersøgt, Multidirektionsperspektiver på kejserlige og koloniale forløb og den neokoloniale nutid* (s. 135 - 147). London: Routledge.